

แนวทางปรับปรุงกฎหมายเพื่อคุ้มครองพยานในชั้นศาล
ตามพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

Guidelines for Improvement on Law of Witness Protection under Trial
and adjudication by Court Marshal Act B.E.2562

POL MAJ WONGSAKORN CHUTIMASATHAPORN

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice
School of Law Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	แนวทางปรับปรุงกฎหมายเพื่อคุ้มครองพยานในชั้นศาล ตามพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562
ชื่อและนามสกุล	พันตำรวจตรีวงศกร ชูติมาสถาพร
แขนงวิชา / วิชาเอก	กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2567

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธนศักดิ์ สายจำปา)
รักษาการแทนรองอธิการบดีฝ่ายยุทธศาสตร์
แผนเทคโนโลยีดิจิทัล และทรัพยากรบุคคล
รักษาการแทนประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ แนวทางปรับปรุงกฎหมายเพื่อคุ้มครองพยานในชั้นศาล ตาม

พระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562

ผู้ศึกษา พันตำรวจตรีวงศกร ชูติมาสถาพร รหัสนักศึกษา 2654002522

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ความสำคัญ และหลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในชั้นศาล (2) ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายการคุ้มครองพยานของประเทศไทยและต่างประเทศได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและสหพันธรัฐเยอรมนี (3) วิเคราะห์สภาพปัญหาและตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในชั้นศาลของประเทศไทยและต่างประเทศ (4) เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาระบบกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยานในชั้นศาลให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการจากเอกสาร ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องจาก ตัวบทกฎหมาย หนังสือ บทความ งานวิจัย เอกสารทางวิชาการอื่นๆ และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ถึง กฎหมายการคุ้มครองพยานในชั้นศาล และข้อมูลสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ตทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการคุ้มครองพยานในชั้นศาล เพื่อนำมาเสนอแนะแนวทางปรับปรุงกฎหมายเพื่อคุ้มครองพยานในชั้นศาล ตามพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า (1) ตามแนวคิด ทฤษฎี และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในชั้นศาล ในการแก้ไขปัญหาการข่มขู่ คุกคาม พยานบุคคลเพื่อไม่ให้มาเบิกความในชั้นศาล ทำให้ขาดหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ความผิดของจำเลย (2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในชั้นศาลของประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาและสหพันธรัฐเยอรมนีแล้วกฎหมายดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมหรือเหมาะสม (3) การคุ้มครองพยานในชั้นศาลของประเทศไทย ยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง อำนาจของศาลในการคุ้มครองพยานในชั้นศาลยังไม่มีชัดเจน และยังพบปัญหาการคุกคามผู้พิพากษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้พิพากษา ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย (4) เสนอการแก้ไขกฎหมายการคุ้มครองพยานในชั้นศาล พระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 ให้ครอบคลุมและมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อกระบวนการยุติธรรม

คำสำคัญ การคุ้มครองพยานในชั้นศาล พยาน เจ้าพนักงานตำรวจศาล

Independent Study title: “Guidelines for Improvement on Law of Witness Protection under Trial and adjudication by Court Marshal Act B.E.2562”

Author: “POL MAJ WONGSAKORN CHUTIMASATHAPORN”; ID: “2654002522”;

Degree: Master of Laws

Independent Study Advisor: Dr. Wanwipa Muangtham; Academic year: 2023

Abstract

This independent study aimed to: (1) investigate the background, policies, concepts, and theories related to law of witness protection under trial and adjudication; (2) examine and compare the laws of witness protection under trial and adjudication of Thailand, the United States, and Germany; (3) analyze state and problem the laws of witness protection under trial and adjudication of Thailand and other countries; (4) suggest directions and improvements for the law of witness protection under trial and adjudication, leading to the enhancement and effectiveness of laws.

This independent study was a qualitative research based on document analysis. The researcher gathered data from all related documents, including legal texts, theses, books, articles, research papers, other academic documents, and internet information. This data was used to study and analyze law of witness protection under trial and adjudication, and online information both from Thailand and other countries related to law of witness protection under trial and adjudication by Court Marshal Act B.E.2562 (2019) was utilized to suggest directions and improvements for more effective future legislation.

The findings indicated that: (1) according to related theories and concepts, the laws of witness protection under trial and adjudication.; (2) compare to the laws of witness protection under trial and adjudication of the United States and Germany, Thailand’s legislation is still not comprehensive or appropriate; (3) The Thai law of witness protection under trial and adjudication in Thailand, there is still no agency responsible for the protection of witnesses under trial and adjudication. Also, there is no clarity regarding the court's authority to protect witnesses. Moreover, there is the problem of intimidation of judges and judges’ related persons. Such problems affects the credibility of the justice process in Thailand; (4) The researcher suggests amending the law of witness protection under trial and adjudication to be more comprehensive and appropriate for the maximum benefit of justice system.

Keywords : Witness Protection under Trial and adjudication, Witness, Court Marshal

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณา จากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ เป็นที่ปรึกษาและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา แผนวิจิต ที่ได้ให้ความกรุณา ให้คำแนะนำและติดตามการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่ง สำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมายอาญาและ กระบวนการยุติธรรม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้าอิสระ ครั้งนี้ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้คำแนะนำจนสำเร็จได้ อีกทั้งขอขอบคุณ สำนักงานศาลยุติธรรมที่ให้การสนับสนุนการศึกษา

พันตำรวจตรีวงศกร ชูติมาสถาพร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
3. สมมติฐานของการศึกษา.....	3
4. วิธีดำเนินการศึกษา.....	3
5. ขอบเขตการศึกษา.....	4
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล.....	5
1. หลักการและแนวความคิดพื้นฐานในการดำเนินคดีอาญา.....	5
2. ประเภทของพยานหลักฐาน.....	7
3. เหตุผลและความจำเป็นในการคุ้มครองพยานบุคคล.....	9
4. บทบาทความสำคัญของพยานบุคคลในคดีอาญา.....	11
5. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	14
6. แนวคิดในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา.....	15
7. แนวคิดในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาขององค์กรสหประชาชาติ.....	16
8. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของศาลยุติธรรม.....	19
9. แนวความคิดเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยสถานที่.....	21
10. แนวคิดเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ.....	25
11. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัย บุคคลและทรัพย์สินในบริเวณศาล.....	27
บทที่ 3 การคุ้มครองพยานตามกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ.....	30
1. การคุ้มครองพยานตามกฎหมายของประเทศไทย.....	30
1.1 ประเภทและขอบเขตของพยานที่ได้รับความคุ้มครอง.....	30
1.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน.....	32

สารบัญ (ต่อ)

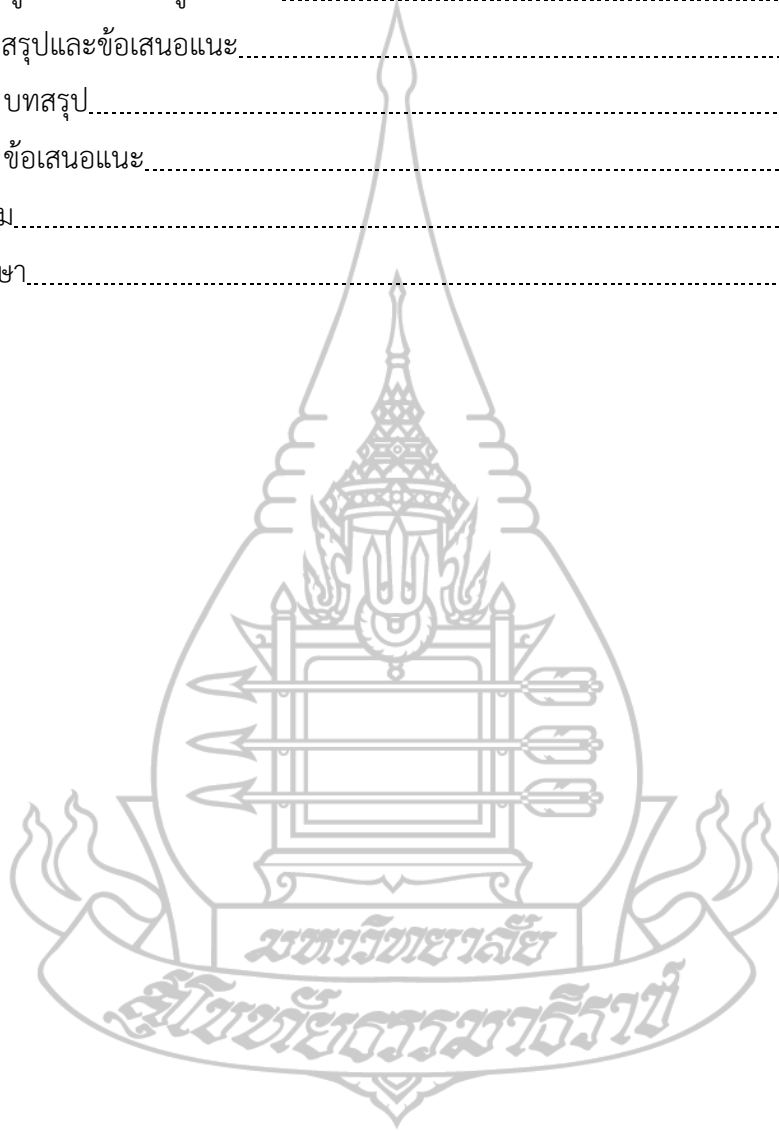
หน้า

1.3	มาตรการในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546.....	32
1.4	การสิ้นสุดการคุ้มครองพยาน.....	40
1.5	การคุ้มครองพยานในชั้นศาลของไทย.....	41
1.6	เจ้าพนักงานตำรวจศาล (Court Marshal) ของประเทศไทย.....	45
1.7	การคุกคาม ผู้พิพากษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้พิพากษา.....	48
2.	การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	51
2.1	บุคคลที่ได้รับความคุ้มครอง.....	54
2.2	ประเภทคดีที่ได้รับความคุ้มครอง.....	54
2.3	หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครอง.....	55
2.4	การดำเนินการคุ้มครองพยานในชั้นศาล.....	56
2.5	การปฏิบัติต่อพยานก่อนเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน.....	58
2.6	การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน.....	59
2.7	เจ้าพนักงานตำรวจศาล United States Marshals ของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	62
2.8	การคุ้มครองพยานในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาโดย U.S. Marshals.....	66
3.	การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาของสหพันธรัฐเยอรมนี.....	68
3.1	บุคคลที่ได้รับความคุ้มครอง.....	70
3.2	ประเภทคดีที่ได้รับความคุ้มครอง.....	70
3.3	หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองพยาน.....	70
3.4	การดำเนินการคุ้มครองพยานในชั้นศาล.....	71
3.5	การปฏิบัติต่อพยานก่อนเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน.....	75
3.6	การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน.....	76
4.	ตารางเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในการคุ้มครองพยาน.....	80
บทที่ 4	วิเคราะห์ปัญหากฎหมายคุ้มครองพยานในชั้นศาลของประเทศไทยและเปรียบเทียบกับของต่างประเทศ.....	81
1.	วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล.....	81
2.	วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหอำนาจของศาลในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล.....	87

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการคุกคามผู้พิพากษาและและ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้พิพากษา.....	93
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	96
1. บทสรุป.....	96
2. ข้อเสนอแนะ.....	98
บรรณานุกรม.....	102
ประวัติผู้ศึกษา.....	105

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหลายคดีไม่ว่าจะเป็นคดีฆาตกรรม ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ อนาคต หรือข่มขืนกระทำชำเรา ฯลฯ ในการดำเนินคดีนั้นมักจะต้องมีการอ้างถึงพยานบุคคลมานำสืบเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดของจำเลยทั้งสิ้น ทั้งนี้ ก็ด้วยเหตุผลสำคัญที่พยานบุคคลนั้นเป็นผู้ที่รับรู้ได้เห็นเหตุการณ์ในคดีนั้น โดยตรงหรือประจักษ์พยาน แต่เนื่องจากว่าในบางคดีอาจทำให้บุคคลดังกล่าวนั้นไม่กล้าที่จะมาเบิกความเป็นพยานในศาล ด้วยเกรงว่าตนเองจะไม่สามารถได้รับความปลอดภัย เนื่องจากความหวาดกลัวที่มีต่อจำเลยซึ่งอาจจะเป็นผู้มีอิทธิพลในคดี ตลอดจนการถูกข่มขู่ คุกคาม ถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกบีบบังคับในรูปแบบต่างจากฝ่ายจำเลย เพื่อไม่ให้พยานมาเบิกความเป็นพยานในศาล หรือหากมาแล้วก็อาจเบิกความไปในทางที่บิดเบือนข้อเท็จจริง ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้แล้วก็จะอาจเป็นสาเหตุทำให้ศาลต้องขาดพยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ และในที่สุดศาลอาจมีคำพิพากษายกฟ้องและปล่อยตัวจำเลยไปหรือการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย ผู้กระทำความผิดไปในที่สุดด้วยเหตุผลดังกล่าว การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งและมีความสำคัญ และเป็นมาตรการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมที่จะส่งเสริมให้การค้นหาความจริงของศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้บุคคลที่จะมาเป็นพยานในศาลได้มีหลักประกันหรือมีความเชื่อมั่นในความปลอดภัย

กฎหมายสำคัญในการพิสูจน์ความจริง โดยพยานบุคคลมีบทบาทสัมพันธ์กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องและถือเป็นพยานหลักตั้งแต่ในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดี กล่าวคือ พยานบุคคลที่มีส่วนได้รู้เห็นในการกระทำความผิดซึ่งรวมถึงผู้เสียหายมีหน้าที่ในการเป็นพยานเพื่อให้ถ้อยคำรวมทั้งส่งมอบพยานหลักฐานต่าง ๆ อันนำไปสู่การชี้ตัวผู้ต้องหา การให้การในชั้นสอบสวน และการเบิกความในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 นั้นมีเจตนารมณ์เพื่อต้องการให้เกิดความปลอดภัยแก่พยาน ตลอดจนบุคคลในครอบครัวของพยานทั้งก่อนดำเนินคดี และหลังดำเนินคดีเสร็จสิ้น การใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่เหมาะสมกับประเทศไทย ในปัจจุบันพบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองพยาน คือ การให้ความคุ้มครองแก่พยานตามพระราชบัญญัติการ

คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กฎหมายได้กำหนดการคุ้มครองไว้สองหลักใหญ่ ๆ คือ มาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ โดยมาตรการทั่วไปกำหนดให้พยานได้รับการคุ้มครองในกรณีที่พยานไม่ได้รับความปลอดภัยและในสถานการณ์การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษต้องเป็นกรณีที่ปรากฏเหตุแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานจะไม่ได้รับความปลอดภัย จากการที่บุคคลใดนั้นยอมเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อเป็นพยานให้แก่คดีอาญาใด บุคคลนั้นย่อมได้รับความเสี่ยง ตามสิทธิรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของการให้ความเคารพและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ภายใต้หลักนิติธรรม โดยรัฐมีภารกิจที่จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือโดยองค์กรของรัฐเอง

ในการพิจารณาคดีในชั้นศาล ในคดีสำคัญหรือคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้มีอิทธิพล อาจจะมีการคุกคามผู้พิพากษา รวมไปถึงครอบครัวของบุคคลดังกล่าวได้ ดังที่ได้เคยมีเหตุการณ์ฆาตกรรมอุ้มฆ่าเผานั่งยาง พี่ชายของผู้พิพากษามาแล้ว รวมไปถึงการคุกคาม โดยการแอบถ่ายภาพขณะใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาการพิจารณาคดี รวมไปถึงความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม หรือในต่างประเทศอย่างกรณีเหตุการณ์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เคยเกิดเหตุการณ์ภายในศาลรัฐเนวาดา ที่จำเลย กระโดดข้ามคอกจำเลยขึ้นไปบนบัลลังก์ศาลก่อนจะตรงเข้ากระชากผมและทำร้ายร่างกายผู้พิพากษา ก่อนที่ตำรวจศาลจะมาควบคุมตัวไปได้

ซึ่งปัจจุบันตามพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 มาตรา 5 ได้กำหนดให้ศาลยุติธรรมมีเจ้าพนักงานตำรวจศาลมีอำนาจในการ (1) รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยบุคคลและทรัพย์สินในบริเวณศาล (2) ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในบริเวณศาล (3) รักษาความปลอดภัยและคุ้มครองข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พนักงานและลูกจ้างของศาลและสำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำการตามหน้าที่ และมาตรา 10 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เจ้าพนักงานตำรวจศาล เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้มีหน้าที่และอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงน่าจะเป็นผู้ที่เข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองพยานในชั้นศาลให้เกิดประสิทธิภาพได้

เนื่องจากที่ผ่านมาการคุ้มครองพยานในชั้นศาล พบว่ามีปัญหาหลายประการในทางปฏิบัติ เช่น กฎหมายและข้อบังคับไม่เอื้อต่อการปฏิบัติ ให้สามารถคุ้มครองพยานได้อย่างทั่วถึงความยากลำบากของเจ้าหน้าที่ในการติดตามตัวพยานมาให้การในชั้นศาลเพราะเกิดความเกรงกลัวต่อผู้มีอิทธิพล ความไม่สะดวกในการขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐต่างสังกัด และปัญหาสำคัญคือไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษา กฎหมายการคุ้มครองพยานในชั้นศาลของประเทศไทย นอกจากนี้ยังศึกษาแนวคิดและรูปแบบ

การคุ้มครองพยานในชั้นศาล ของต่างประเทศคือ ประเทศสหรัฐอเมริกาและสหพันธรัฐเยอรมนี ที่จะสามารถนำมาปรับใช้กับการคุ้มครองพยานในชั้นศาลในประเทศไทย ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องการคุ้มครองพยานของประเทศไทยให้มีความชัดเจน มีประสิทธิภาพ และสามารถคุ้มครองพยานในชั้นศาลได้อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ความสำคัญและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในชั้นศาล
- 2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการคุ้มครองพยานของกฎหมายต่างประเทศที่อาจสามารถนำมาปรับใช้กับกฎหมายไทยได้
- 2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สภาพปัญหาการคุ้มครองพยานในชั้นศาล
- 2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาระบบกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยาน โดยเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้กับเจ้าพนักงานตำรวจศาล

3. สมมติฐานของการศึกษา

การให้เจ้าพนักงานตำรวจศาลมีอำนาจในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล จะช่วยแก้ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในชั้นศาล เนื่องจากที่ผ่านมาการคุ้มครองพยานในชั้นศาลมีปัญหาในการปฏิบัติ คือ กฎหมายและข้อบังคับไม่เอื้อต่อการปฏิบัติ ทำให้ไม่สามารถคุ้มครองพยานได้อย่างทั่วถึง ความยากลำบากของเจ้าหน้าที่ในการติดตามตัวพยานมาให้การในชั้นศาลเพราะเกิดความเกรงกลัวต่อผู้มีอิทธิพล ความไม่สะดวกในการขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐต่างสังกัด และปัญหาสำคัญคือไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล โดยศึกษาเปรียบเทียบการคุ้มครองพยานในประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา และสหพันธรัฐเยอรมนี ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล

4. วิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษารวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อาทิเช่น หนังสือบทความทางวิชาการ ตำบทยกฎหมาย คำพิพากษาของศาล หนังสือ วารสาร บทความ เอกสารวิจัย สื่อสารสนเทศ ทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ ฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตและศึกษาการเปรียบเทียบการคุ้มครองพยานในชั้นศาลของประเทศไทยและต่างประเทศ

5. ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล โดยให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้มีการคุ้มครองพยานในชั้นศาล และให้เจ้าพนักงานตำรวจศาลมีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล โดยมีแนวคิดว่าการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวจะสามารถคุ้มครองพยาน ในการมาเป็นพยานในชั้นศาลได้มากขึ้นหรือไม่ จึงจำเป็นต้องศึกษาเพื่อหาหลักเกณฑ์ รูปแบบ วิธีการ เพื่อลดปัญหาในการคุ้มครองพยานที่มาเป็นพยานในชั้นศาล ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการพิจารณา จนมีคำพิพากษาถึงที่สุด ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองพยานที่มาเป็นพยานในชั้นศาล ให้เกิดความเชื่อมั่นและความปลอดภัย เพื่อให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 ทำให้ทราบถึงความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ความสำคัญและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในชั้นศาล
- 6.2 ทำให้ทราบถึงการเปรียบเทียบการคุ้มครองพยานของกฎหมายต่างประเทศที่สามารถนำมาปรับใช้กับกฎหมายไทยได้
- 6.3 ทำให้ทราบถึงการวิเคราะห์ สภาพปัญหาการคุ้มครองพยานในชั้นศาล
- 6.4 ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาระบบกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยาน โดยเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้กับเจ้าพนักงานตำรวจศาล

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล

ในบทนี้จะศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในชั้นศาล ตลอดจนทฤษฎี พื้นฐานและแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทฤษฎีในทางนิติปรัชญา แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมไปถึงการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล อันจะนำไปสู่การนำมาปรับใช้กับการคุ้มครองพยานในชั้นศาลของประเทศไทยให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความชัดเจน มีประสิทธิภาพ เกิดความเสมอภาคในสังคมและสามารถคุ้มครองพยานในชั้นศาลได้อย่างแท้จริง ดังนี้

1. หลักการและแนวความคิดพื้นฐานในการดำเนินคดีอาญา

หลักการพื้นฐานที่สำคัญในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีหลายหลักการ คือ หลักการค้นหาความจริงแห่งคดี หลักการฟังความทุกฝ่าย หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยและหลักการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว ดังนี้¹

1.1 หลักการค้นหาความจริงแห่งคดี

การค้นหาความจริงเป็นสาระสำคัญในการดำเนินคดีอาญา เพราะเป็นการนำตัวบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการทางอาญาของรัฐเพื่อพิสูจน์ความผิดและนำตัวไปลงโทษตามกฎหมาย อันกระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล การดำเนินคดีอาญาจึงจำเป็นต้องมีการค้นหาความจริง เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษ และเป็นการป้องกันความผิดพลาดอันส่งผลให้มีการปรับหรือดำเนินคดีแก่ผู้บริสุทธิ์ ซึ่งการค้นหาความจริงของการดำเนินคดีอาญาแต่ละระบบ พิจารณาได้ดังนี้

1.1.1 ระบบต่อสู้ระหว่างคู่ความ (Adversarial System) ระบบนี้พัฒนาขึ้นในกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมาย Common Law ซึ่งใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution) อันมีแนวคิดที่คู่ความสองฝ่ายทั้งโจทก์และจำเลยมีความเท่าเทียมกัน ต่างฝ่ายต่างนำพยานหลักฐานมาสนับสนุนข้ออ้างของตนและนำสืบหักล้างพยานหลักฐานฝ่ายตรงข้ามในลักษณะต่อสู้กัน โดยศาลจะวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดและทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมการดำเนินคดีให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐานอย่างเคร่งครัดและป้องกันการเอารัดเอาเปรียบในการต่อสู้คดีในศาล

¹ คีตงาม คงตระกูล, ระบบไต่สวนในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2546, หน้า 12-30.

ศาลไม่มีหน้าที่ในการสืบพยาน หน้าที่ในการสืบพยานเพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงต่าง ๆ ให้ปรากฏต่อศาล นั้นเป็นหน้าที่ของคู่ความ

1.1.2 ระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Examination System) ระบบนี้อาจเรียกอีกอย่างว่า ระบบการค้นหาความจริงแบบไม่ต่อสู้กัน (Non – Adversarial System) หรือการค้นหาความจริงในเนื้อหา (Das Inquisitionsprinzip) พัฒนารุ่งขึ้นในกลุ่มประเทศระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ซึ่งใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ระบบนี้รัฐจะเป็นผู้ค้นหาความจริงเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น มีอัยการเป็นผู้ดำเนินการค้นหาความจริงตั้งแต่ชั้นสอบสวนฟ้องร้อง โดยที่ศาลมีหน้าที่ต้องตรวจสอบความจริงและค้นหาข้อเท็จจริงด้วยตัวศาลเอง คู่ความมิได้มีบทบาทหลักในการค้นหาความจริง ระบบนี้เน้นความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริง ไม่มีลักษณะการต่อสู้ระหว่างคู่ความสองฝ่าย หากแต่ศาลก็ตั้งอัยการก็ดีหรือแม้แต่นายกก็ดียังมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงในคดีอาญาทั้งสิ้น เพราะระบบนี้มีเจตนารมณ์ที่จะค้นหาความจริงมิใช่ค้นหาความผิด ผู้เกี่ยวข้องในคดีอาญาทุกฝ่ายหรือองค์กรในการดำเนินคดีอาญาทุกองค์กรต้องร่วมมือกันค้นหาความจริงอย่างจริงจัง

1.2 หลักการฟังความทุกฝ่าย

หลักฟังความทุกฝ่าย (le principe du contradictoire) มีรากฐานมาจากแนวความคิดที่ว่าผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดย่อมถูกจำกัดในการรับรู้ข้อเท็จจริง และบุคคลที่จะรู้ข้อเท็จจริงได้ดีที่สุดก็คือบุคคลที่ถูกกระทบสิทธิจากคำวินิจฉัยนั่นเอง ฉะนั้นการรับฟังข้อเท็จจริงต่างๆ จากบุคคลดังกล่าวย่อมทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม หลักฟังความทุกฝ่ายเป็นหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice) แต่เดิมเป็นหลักในทางกฎหมายวิธีพิจารณาของศาล และใช้บังคับในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้หรือบัญญัติไว้ไม่เพียงพอ ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ถือปฏิบัติมาเป็นเวลานานแล้วถือว่าเป็นมาตรการขั้นต่ำสุดในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน หลักการนี้มีต้นกำเนิดมาจากมหาบัตร (Magna Carta) ของประเทศอังกฤษ โดยยึดแนวความคิดที่ว่าอะไรคือสิ่งที่ถูกที่ควรและอะไรคือสิ่งที่ไม่ถูกต้องโดยเห็นว่าในสังคมมีหลักเกณฑ์ที่ถูกและผิดเป็นภาวะวิสัย (Objective) ที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสถานที่ และมนุษย์สามารถที่จะค้นพบกฎเกณฑ์ที่ถูกผิดนั้นได้ด้วยเหตุผลที่ได้รับจากการฟังความสองฝ่ายนั่นเอง และจากบทบัญญัติดังกล่าวนี้ ทำให้การวินิจฉัยข้อพิพาทของศาลต้องยึดถือหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติอย่างเคร่งครัด หลักฟังความทุกฝ่ายนั้น ศาลจะต้องเปิดโอกาสให้คู่ความแต่ละฝ่ายได้ทราบข้ออ้างข้อเถียงตลอดจนพยานหลักฐานสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของอีกฝ่ายหนึ่ง และให้โอกาสคู่กรณีโต้แย้งและแสดงหลักฐานสนับสนุนข้อโต้แย้งของตน โดยศาลจะต้องให้ฝ่ายผู้ถูกฟ้องคดีทราบคำฟ้องและพยานหลักฐานประกอบคำฟ้อง ตลอดจนมีโอกาสให้การแก้ข้อกล่าวหาและเสนอพยานหลักฐานสนับสนุนคำให้การของตน ที่สำคัญก็คือเฉพาะแต่ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่คู่กรณีแต่ละฝ่ายได้

มีโอกาสทราบและมีโอกาสโต้แย้งแล้วเท่านั้นที่ศาลจะนำมาใช้เป็นพยานในการพิจารณาคดี ศาลไม่อาจนำข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้มีโอกาสรับทราบและมีโอกาสโต้แย้งมาใช้ประกอบการพิพากษาคดีได้

1.3 หลักการสืบพยานโดยเปิดเผย

การพิจารณาต้องกระทำโดยเปิดเผย หมายความว่า ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาได้ อันทำให้ข้อเท็จจริงต่างๆที่ปรากฏขึ้นในศาลอาจมีการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ไปยังบุคคลอื่นนอกเหนือจากผู้พิพากษาและคู่ความที่เกี่ยวข้องได้ หลักการนี้จึงให้หลักประกันความเที่ยงธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เพราะเมื่อการกระทำทุกอย่างของศาลเปิดให้ทุกฝ่ายตรวจสอบได้ คู่ความย่อมได้รับหลักประกันว่าศาลจะต้องพิจารณาคดีโดยไม่เห็นแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ในขณะเดียวกันการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยย่อมทำให้คำพิพากษาของศาลเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไปยิ่งกว่าการที่ศาลดำเนินการพิจารณาอย่างลับ ๆ

1.4 หลักการพิจารณาคดีโดยเร็ว

หลักการนี้ในคดีอาญา เป็นมาตรการป้องกันมิให้ผู้ถูกกล่าวหา ถูกควบคุมไว้เป็นระยะเวลานานเกินสมควร และเป็นสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ตั้งแต่เวลาที่ถูกฟ้องเป็นจำเลย จนถึงเวลาที่มีการพิจารณา โดยบทบัญญัตินี้ได้ถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลายฉบับ ทั้งศาลสูงแห่งสหรัฐอเมริกาก็ได้วางหลักไว้ว่า “สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วนี้ เป็นเครื่องป้องกันการคุมขังที่กดขี่และเกินสมควรก่อนได้รับการพิจารณาคดี และจะช่วยบรรเทาความวิตกกังวลและภาระของผู้ถูกกล่าวหาให้น้อยที่สุด รวมทั้งยังได้จำกัดความเป็นไปได้ในการที่จะเลี่ยงการพิจารณาให้ช้าออกไปซึ่งจะทำให้ความสามารถในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาเสียไป”

2. ประเภทของพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานอาจจัดแบ่งออกไปเป็นประเภทได้หลายลักษณะตามแต่วัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง อย่างไรก็ตามสามารถแบ่งประเภทของพยานหลักฐานที่มีลักษณะ²

2.1 พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ พยานผู้เชี่ยวชาญ

² ดวงพร จุลตามระ, ปัญหาการนำสืบพยานหลักฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์ สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2561, หน้า 53-55

พยานบุคคล หมายความว่า ถ้อยคำของบุคคลที่เบิกความต่อหน้าศาล และศาลได้จดเป็นข้อความรวมไว้ในสำนวนความเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากคำเบิกความของบุคคลต่อหน้าศาล ในการไต่สวนหรือพิจารณาโดยตรง หรือโดยผ่านล่ามก็ได้

พยานเอกสาร หมายความว่า ข้อความใด ๆ ที่ศาลอาจอ่านหรือตรวจดูได้จากหนังสือ ลายลักษณ์อักษร หรือรูปรอยใด ๆ โดยประการที่ว่ารูปรายนั้นได้เป็นเครื่องหมายแห่งความหมายใช้แทนคำพูดในภาษาใดภาษาหนึ่ง

พยานวัตถุ หมายความว่า สิ่งใด ๆ ที่คู่ความอ้างอิงให้ศาลตรวจดูเพื่อประโยชน์แห่งคดีของตน

พยานผู้เชี่ยวชาญ หมายความว่า พยานบุคคลซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่ง และมาให้ถ้อยคำโดยการให้ความเห็นในทางวิชาการการแบ่งพยานหลักฐานตามวิธีนี้เป็น การแบ่งตามวิธีการนำพยานหลักฐานเข้าสืบ ซึ่งมีกฎเกณฑ์ต่างกันระหว่างพยานหลักฐานทั้ง 4 ประเภท ดังนั้น พยานเอกสารและพยานวัตถุมีข้อแตกต่างกันตรงที่ว่า วัตถุประสงค์แห่งการอ้างอิงให้ศาลตรวจดูนั้น เป็นการอ้างเพื่อให้ศาลอ่านหรือตรวจดูข้อความ หรือเป็นการอ้างเพื่อให้ศาลตรวจดูลักษณะรับรู้ถึงสภาพของความรู้ที่มีอยู่หรือความเป็นไปของสิ่งนั้นเอง จะเห็นได้ว่า เอกสารอาจเป็นได้ทั้งพยานเอกสารและพยานวัตถุ

2.2 พยานโดยตรง พยานแวดล้อม

พยานโดยตรง หมายถึง พยานหลักฐานใดๆ ที่บ่งระบุว่าข้อเท็จจริงเช่นว่านั้นได้มีอยู่ โดยไม่ต้องอาศัยเหตุผลสันนิษฐานอย่างใดต่อไปอีก

พยานแวดล้อม เป็นพยานที่ไม่ได้แสดงถึงข้อเท็จจริงที่จะพิสูจน์โดยตรงแต่อาจทำให้ศาลอนุมานได้ว่าข้อเท็จจริงที่คู่ความประสงค์จะพิสูจน์นั้นมีอยู่หรือไม่

ดังนั้น การแบ่งประเภทของพยานหลักฐานวิธีนี้ พิจารณาจากความใกล้ชิดของข้อเท็จจริงที่พยานมุ่งพิสูจน์กับประเด็นพิพาทในคดี อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า ในคดีอาญานั้นพยานแวดล้อมกรณีที่ศาลจะเชื่อต้องบ่งชี้โดยแน่นอนไม่มีทางคิดได้ว่าข้อเท็จจริงอาจเป็นอย่างอื่น ศาลจึงจะลงโทษจำเลยโดยพยานแวดล้อมได้ ส่วนในคดีแพ่งเป็นเรื่องที่ศาลจะชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งสองฝ่ายว่าฝ่ายใดจะดีกว่ากัน พยานแวดล้อมจึงอาจจะมีน้ำหนักดีกว่าพยานโดยตรงที่ปราศจากเหตุผลก็ได้

2.3 ประจักษ์พยาน พยานบอกเล่า

พยานที่รู้เห็นเองหรือประจักษ์พยาน คือ พยานบุคคลที่มาเบิกความให้ข้อเท็จจริงแก่ศาลตามที่ตนได้รับและเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นๆ เอง

พยานบอกเล่า คือ คำให้การหรือคำกล่าวเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดๆ อันตนไม่ได้รู้เห็นมาเอง หากแต่ได้ยินได้ฟังผู้อื่นเล่าถึงข้อเท็จจริงนั้นๆ สืบต่อมาอีกทอดหนึ่งหรือหลายทอดแล้วแต่กรณี ดังนั้น โดยหลักแล้วพยานบอกเล่าจึงรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้

2.4 พยานชั้นหนึ่ง พยานชั้นสอง

พยานชั้นหนึ่ง หมายถึง พยานหลักฐานที่ดีที่สุดอันจะพึงมีสำหรับกรณีนั้น ๆ ซึ่งกฎหมายลักษณะพยานของไทยยอมรับหลักเรื่องพยานที่ดีที่สุดเช่นกัน กล่าวคือ การกำหนดให้ต้องอ้างต้นฉบับเอกสาร รวมถึงพยานบุคคลที่มาเบิกความต่อศาลต้องรู้เห็นเหตุการณ์มาด้วยตนเองโดยตรง

พยานชั้นสอง หมายถึง พยานอื่นที่ไม่ใช่พยานที่ดีที่สุดแม้จะสามารถบ่งชี้ได้ว่าข้อเท็จจริงนั้นมีอยู่จริงก็ตาม อีกทั้งมีน้ำหนักน้อยกว่าที่ศาลจะรับฟัง

3. เหตุผลและความจำเป็นในการคุ้มครองพยานบุคคล

3.1 บทบาทและคุณลักษณะของพยานบุคคล กล่าวคือ พยานบุคคลมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมในการพิสูจน์ความจริงในคดี โดยการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาจะให้น้ำหนักกับคำให้การของพยานเป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถยืนยันความผิดของผู้กระทำได้มากที่สุด นอกจากนี้ คุณลักษณะของพยานบุคคลมีความแตกต่างจากพยานหลักฐานประเภทอื่น ๆ เนื่องจากเป็นมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตจึงอาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การข่มขู่ คุกคาม การให้อาามิสสินจ้าง จนกระทบต่อภาวะจิตใจและอารมณ์ของพยานทำให้คำเบิกความเปลี่ยนแปลงหรือถูกบิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้ ดังนั้น การให้ความคุ้มครองแก่พยานบุคคลย่อมจะช่วยลดความเสี่ยงไม่ให้มีปัจจัยใดมากระทบต่อพยานบุคคลอันจะส่งผลต่อการเบิกความของพยานได้ รวมถึงจะเป็นการสร้างหลักประกันและทำให้พยานบุคคลเกิดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย

3.2 การได้มาและการรักษาไว้ซึ่งพยานบุคคลประเภทประจักษ์พยาน การแสวงหาให้ได้มาซึ่งประจักษ์พยานและการรักษาไว้ซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์ในแง่ของการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี รวมถึงประโยชน์ในแง่ของการดำเนินคดีตัวอย่างเช่น สามารถป้องกันมิให้คู่ความนำพยานด้อยคุณภาพ หรือพยานที่มีน้ำหนักความน่าเชื่อถือน้อยมาสืบอันอาจทำให้เสียเวลา หรือก่อให้เกิดความสับสนยุ่งยากจนทำให้ศาลวินิจฉัยผิดพลาดและการดำเนินคดีต้องเกิดความล่าช้า³ ฉะนั้น รัฐจะต้องมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองพยานบุคคลเพื่อให้พยานเกิดความมั่นใจว่าจะได้รับการดูแลและคุ้มครองจากรัฐเมื่อเข้ามาเป็นพยานให้แก่รัฐ

3.3 การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทุกคนในสังคม โดยที่สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ควรได้รับการคุ้มครองคือ คือสิทธิในการดำรงชีพอย่างผาสุกและปลอดภัยจากภัยอันตรายต่าง

³ สาวิตรี สุขศรี, การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา, วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์, 2544, หน้า 697

ๆ ที่มาคุกคาม⁴ ซึ่งในการเข้ามาเป็นพยานให้แก่รัฐนั้นย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิในการดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุขและปลอดภัยของพยานบุคคล โดยอาจได้รับผลกระทบหรือความเสียหายโดยมีสาเหตุมาจากการกระทำผิดอาญาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานบุคคลผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในคดีที่มีความรุนแรง ย่อมได้รับความทรมาณทั้งร่างกาย จิตใจ ด้านอาชีพและฐานะการเงิน⁵ รวมถึงผลกระทบจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม เช่น เสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย เป็นต้น ดังนั้น ไม่เพียงแต่รัฐจะต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้เสียหายและสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาเท่านั้น แต่รัฐยังจะต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงสิทธิของพยานบุคคลด้วย โดยรัฐจะต้องปกป้องคุ้มครองสิทธิในการดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุขและปลอดภัยของพยานโดยจัดให้มีมาตรการในการคุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัยและได้รับการเยียวยาความเสียหายต่าง ๆ

3.4 เป้าหมายในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมหรือผู้มีอิทธิพล โดยปัญหาและอุปสรรคสำคัญอันหนึ่งในการปราบปรามและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมในอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมหรือผู้มีอิทธิพลนี้ ก็คือความยากลำบากในการติดตามเสาะหาพยานหลักฐานต่าง ๆ เนื่องจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมมีความเป็นมืออาชีพ มักจะมีการปกปิดหลักฐานและมีการวางแผนงานที่เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน ดังนั้น การหาพยานบุคคลมาเป็นพยานเพื่อให้การในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาเพื่อชี้ถึงความผิดของจำเลยจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบางครั้งจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลหรือพยานบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือร่วมกระทำความผิดในองค์กรอาชญากรรมซึ่งรู้เรื่องภายในองค์กรดี อย่างไรก็ตาม การแสวงหาพยานบุคคลในคดีประเภทนี้เป็นไปได้ยาก โดยบุคคลที่จะมาเป็นพยานมีความเสี่ยงภัยและอาจได้รับภัยอันตรายอันเกิดจากการข่มขู่ คุกคาม และประทุษร้ายในรูปแบบต่าง ๆ จากผู้กระทำความผิดมากกว่าความผิดอาญาประเภทอื่น ๆ ทำให้บุคคลเกิดความเกรงกลัวและไม่มั่นใจในความปลอดภัยในการมาเป็นพยานให้แก่รัฐและอาจหลีกเลี่ยงการไปเป็นพยานในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดีในที่สุดเนื่องจากด้วยลักษณะความโหดเหี้ยมเด็ดขาดของการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรม มักถือว่าการใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการดำเนินการที่เป็นปกติวิสัย โดยตระหนักดีว่าหากกำจัดพยานที่จะให้การในศาลได้ ก็จะทำให้ศาลขาดพยานหลักฐานที่จะใช้พิจารณาลงโทษสมาชิกขององค์กรที่ถูกจับดำเนินคดีได้ จึงมักจะเกิดกรณีการฆ่าปิดปาก การทำร้ายตัวพยาน รวมไปถึงบุคคลผู้ใกล้ชิดของพยานด้วย และกรณีการคุกคามข่มขู่พยานว่าหากไปให้การต่อเจ้าหน้าที่หรือเบิกความในศาลและทำให้พวกของตนต้องรับโทษก็จะถูกแก้แค้นจากองค์กรดังกล่าว จึงเห็นได้ว่า การคุ้มครอง

⁴ วีระพงษ์ บุญโญภาส, แนวคิดในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, วารสารนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 279

⁵ สาวิตรี สุขศรี, การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา, วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์, 2544, หน้า 698

พยานบุคคลเป็นเครื่องมือในการรักษาพยานที่ดีที่สุด ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม⁶ รัฐจึงต้องให้ความสำคัญในกรคุ้มครองพยานบุคคลและบุคคลผู้ใกล้ชิดของพยานให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายที่คุกคามต่าง ๆ อันจะส่งผลให้การกวาดล้างองค์กรอาชญากรรมบรรลุผลได้ในที่สุด

3.5 ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา โดยที่ในปัจจุบัน อาชญากรรมระหว่างประเทศเติบโตขึ้นอย่างมากอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารและความสะดวกในการคมนาคม ซึ่งเมื่อมีความผิดเกิดขึ้นในหลายประเทศ พยานหลักฐานอาจกระจายอยู่ตามประเทศต่าง ๆ การแสวงหาพยานหลักฐานและการพิจารณาพิพากษาคดีย่อมต้องอาศัยความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ โดยมาตรการส่งตัวพยานบุคคลไปเบิกความในต่างประเทศถือเป็นมาตรการหนึ่งในกรอบความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตามปัญหาสำคัญของมาตรการนี้ คือรัฐจะคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยให้แก่ประชาชนของตนอย่างไร เมื่อประชาชนหรือพยานเดินทางออกนอกอาณาเขตไปแล้ว" ดังนั้น จึงจำเป็นที่รัฐจะต้องดำเนินการพัฒนาระบบการคุ้มครองพยานบุคคล เพื่อรับประกันความปลอดภัยแก่พยานในการเดินทางไปเบิกความในต่างประเทศและยังเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือต่อความร่วมมือกันทางอาญาระหว่างประเทศด้วย

4. บทบาทความสำคัญของพยานบุคคลในคดีอาญา

พยานบุคคล คือ พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากคำเบิกความของบุคคลที่ได้ให้การต่อศาล โดยตัวบุคคลนั้นเองมีชี้พยานหลักฐาน หากแต่ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงที่บุคคลผู้เป็นพยานนั้นมาเบิกความต่อศาลต่างหากที่เป็นพยานหลักฐาน

พยานบุคคลอาจแบ่งได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้ พยานบุคคลประเภทประจักษ์พยาน (Eye Witness) ซึ่งเป็นพยานบุคคลที่ได้สัมผัสข้อเท็จจริงที่จะเบิกความมาด้วยตนเอง⁷ มาเบิกความให้ข้อเท็จจริงแก่ศาลตามที่ ตนได้รับรู้ จะถือว่าเป็นพยานชั้นหนึ่ง (Best Evidence) คือเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุดในบรรดาพยานหลักฐานทั้งหลาย ในทางตรงกันข้ามพยานบอกเล่า (Hearsay) ซึ่งเป็นพยานบุคคลที่ไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์มาด้วยตนเองมาเบิกความต่อศาลถึงข้อเท็จจริงตามที่ได้รับบอกเล่ามาจากบุคคลอื่น ถือเป็นพยานชั้นสอง (Inferior Evidence) ซึ่งแม้อาจจะพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ แต่ก็มีน้ำหนักน้อยกว่าที่ศาลจะรับฟัง

⁶ วีระพงษ์ บุญโญภาส, แนวคิดในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, วารสารนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 25, หน้า 280

⁷ เข็มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, 2547, หน้า 10.

โดยพยานบุคคลที่กฎหมายกำหนดไว้ให้สามารถนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอาญา และศาลสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ จะต้องมีความลักษณะเป็นผู้ที่สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ และเป็นบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ รวมถึงต้องเป็นพยานบุคคลที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชื้อ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น ๆ อีกด้วย (พยานบุคคลที่ศาลจะรับฟังได้ตามกฎหมายต้องเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น หากพยานบุคคลเกิดขึ้นจากการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมาย เช่น ได้รับการว่าจ้างมาให้การ หรือพยานเท็จ รวมทั้งการให้คำมั่นสัญญา หรือการชูเชื้อเพื่อให้บุคคลมาเป็นพยาน กรณีดังกล่าวย่อมส่งผลต่อการรับฟังพยานบุคคลของศาล ซึ่งในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานนั้น ศาลจะรับฟังและให้น้ำหนักกับประจักษ์พยานเป็นหลัก หากคดีนั้นมีประจักษ์พยานและได้นำประจักษ์พยานมาสืบต่อศาลแล้ว ศาลมักจะรับฟังและนำมาพิจารณา ลงโทษจำเลยเสมอ แต่หากเป็นพยานบอกเล่า โดยหลักแล้วศาลจะไม่รับฟังเป็นพยานหลักฐาน เนื่องจากไม่มีน้ำหนักเพียงพอ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ก่อน่าเชื่อว่าพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้หรือกรณีมีเหตุจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลก็มีดุลพินิจที่จะพิจารณาว่าเห็นสมควรรับฟังหรือไม่ อย่างไรก็ตาม หากรับฟังได้ ส่วนใหญ่ก็จะรับฟังประกอบประจักษ์พยานที่จะทำให้เชื่อว่าประจักษ์พยานได้เห็นจริงและทำให้น้ำหนักของประจักษ์พยานดีขึ้นเท่านั้น⁸

สำหรับบทบาทความสำคัญของพยานบุคคลในคดีอาญานั้น โดยที่การพิสูจน์ความจริงหรือข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นในคดีต่อศาล ไม่ว่าจะเป็นในคดีแพ่งหรือคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรม จะต้องอาศัยพยานหลักฐานเป็นเครื่องมือที่จะนำมาพิสูจน์ให้เห็นข้อความจริงในคดี อย่างไรก็ตาม สำหรับในคดีอาญากล่าวได้ว่า พยานหลักฐานที่สำคัญที่จะนำมาพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ในคดี และมักจะถูกนำมาใช้อ้างอิงหรือนำเข้าสืบในคดีอาญามากกว่าพยานหลักฐานประเภทอื่น ๆ ก็คือ พยานบุคคล เนื่องจากในคดีอาญานั้นประเด็นพิพาทในคดีเกือบทั้งสิ้นเป็นปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งส่วนใหญ่ก็คือปัญหาที่ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ และความผิดอาญามักเป็นการกระทำของบุคคลต่อบุคคลด้วยกัน โดยเฉพาะการกระทำความผิดอาญาบางอย่างนั้น เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ฆ่าคนตายและความผิดเกี่ยวกับเพศ เป็นต้น ต้องอาศัยพยานบุคคลเป็น

กฎหมายสำคัญในการพิสูจน์ความจริง โดยพยานบุคคลมีบทบาทสัมพันธ์กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องและถือเป็นพยานหลักตั้งแต่ในชั้นสอบสวนและในชั้นพิจารณาคดี กล่าวคือ พยานบุคคลที่มีส่วนได้รู้เห็นในการกระทำความผิดซึ่งรวมถึงผู้เสียหายมีหน้าที่ในการเป็นพยานเพื่อให้ถ้อยคำรวมทั้งส่งมอบพยานหลักฐานต่าง ๆ อันนำไปสู่การชี้ตัวผู้ต้องหา การให้

⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226

การในชั้นสอบสวน และการเบิกความในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยสรุปบทบาทความสำคัญของพยานบุคคลในคดีอาญาได้ ดังนี้

4.1 บทบาทสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ การที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสามารถบรรลุเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญานั้นคือการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้อย่างถูกต้อง โดยสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือยกฟ้องและปล่อยตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไปในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งการที่จะทำให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ปัจจัยสำคัญหนึ่งก็คือ พยานหลักฐานในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี โดยพยานบุคคลมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญา เนื่องจากเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักรับฟังได้อย่างมาก ดังนั้น การให้ได้มาซึ่งพยานบุคคลเพื่อมาให้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งเพื่อวัตถุประสงค์ในการค้นหาความจริง และการบรรลุเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญา

4.2 บทบาทสำคัญในการควบคุมความสงบเรียบร้อยต่อสังคม กล่าวคือ หากการอำนวยความสะดวกของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง หรือสามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ย่อมส่งผลให้เกิดความยุติธรรมในสังคม และทั้งทำให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมรูปแบบต่าง ๆ สัมฤทธิ์ผล รัฐสามารถควบคุมความสงบเรียบร้อยในสังคมได้ และเป็นการสร้างหลักประกันความปลอดภัยให้กับสังคมโดยรวม อันนำไปสู่การที่สังคมจะเกิดความสงบสุข ในขณะที่หากรัฐไม่สามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรม ไม่สามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้ เท่ากับว่าสังคมนั้นขาดการควบคุมที่ดี และอาชญากรรมจะเพิ่มสูงขึ้นเป็นผลต่อเนื่องกันไป นอกจากนี้ เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นมากในชุมชนใด ย่อมก่อให้เกิดความหวาดกลัวต่อสมาชิกของชุมชน ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนการประกอบอาชีพต้องถูกกระทบกระเทือน ขณะเดียวกันก็จะส่งผลต่อความสนใจของสมาชิกของชุมชนในการเข้าเป็นพยานที่จะยังไม่ให้ความมือแก่รัฐมากขึ้นด้วย

4.3 บทบาทสำคัญต่อการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน กล่าวคือ การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญานั้น ตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายไทยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จึงกว่าจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดจริง การพิสูจน์ดังกล่าวก็จะต้องอาศัยพยานหลักฐานเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งโจทก์ก็จะต้องนำพยานหลักฐานที่ตนมีเข้าสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยต่อศาล โดยศาลจะพิจารณาและรับฟังพยานหลักฐานของโจทก์จนกว่าจะเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริงจึงจะพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยได้⁹ ดังนั้นหาก

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227

พยานหลักฐานของโจทก์ก็ไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ แม้จำเลยจะรับสารภาพก็ตาม ศาลก็ไม่อาจรับฟังว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด หรือแม้จะมีพยานจำเลยบางคนเบิกความเป็นโทษแก่จำเลยจนทำให้เห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม ศาลจะรับฟังพยานจำเลยร่วมกับพยานโจทก์เพื่อให้พอฟังลงโทษจำเลยก็ได้ และศาลจำต้องยกประโยชน์ให้จำเลยโดยพิพากษายกฟ้องไป ดังนั้น ในคดีอาญาพยานบุคคลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่ศาลจะใช้ชี้ชั่งน้ำหนักคำพยานเพื่อพิจารณาและพิพากษาคดี

4.4 บทบาทสำคัญในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม เนื่องจากระบบการทำงานขององค์กรอาชญากรรมมักมีความลับซับซ้อน รอบคอบ และมักมีการประกอบธุรกิจที่สุจริตอย่างอื่น ปิดบังการกระทำความผิดไว้เบื้องหลัง การแสวงหาพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพยานเอกสารหรือพยานวัตถุที่จะนำมาพิสูจน์ความผิดจึงกระทำได้ยาก หรือแม้จะได้พยานหลักฐานมาแล้วแต่ในหลาย ๆ ครั้งก็ไม่อาจสืบสาวไปถึงผู้กระทำความผิดรายใหญ่ได้ ดังนั้นพยานบุคคลผู้รู้เห็นการกระทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เคยร่วมงาน หรือเคยเป็นสมาชิกขององค์กรนั้น ๆ มาก่อน จึงเป็นพยานหลักฐานที่จะใช้ยืนยันถึงการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมได้ดีที่สุด

5. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นระบบการจัดการด้านความยุติธรรมในคดีอาญาตามกฎหมาย โดยมีแนวคิดในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม คุ่มครองสิทธิของบุคคลและอำนวยความสะดวกยุติธรรม ในสังคม กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงเกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องหลักเกณฑ์หรือมาตรการทางกฎหมาย เรื่องสิทธิในความเป็นมนุษย์และเรื่องการใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการปฏิบัติต่อมนุษย์ และเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม (Crime) อันเป็นการกระทำหรือดเว้นการกระทำอันฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ซึ่งรัฐจะลงโทษผู้กระทำความผิดตามกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากรัฐมีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาและเมื่อกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดทางอาญาแล้ว การที่ผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาจะต้องได้รับการวินิจฉัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดและได้รับการลงโทษ (Punishment) เป็นสภาพบังคับทางอาญา (Criminal Sanctions) ซึ่งแต่เดิมมุ่งเน้นกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ได้รับโทษเป็นสำคัญเพื่อให้เช็ดหลาบหวาดกลัว เป็นการตอบโต้ให้สาสมกับความผิดหรือความประพฤติที่สังคมไม่ยอมรับ แต่ปัจจุบันกฎหมายอาญามีแนวคิดในการแก้แค้นและแก้ไขทั้งในพฤติกรรม (Conduct) และในแง่จิตใจ (Moral) โดยคำนึงถึงประโยชน์ (Utilitaire) ด้วย กระบวนการยุติธรรมทางอาญายังมีแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับ “หลักนิติธรรม” (The

Rule of Law) และ “หลักนิติรัฐ” (Legal State) โดยหลักนิติรัฐ มีวิธีการศึกษา (Approach methodology) ตั้งต้นเริ่มจากรัฐ เพราะเป็นธรรมเนียมของนักกฎหมายมหาชนและนักปรัชญาภาคพื้นยุโรปที่มุ่งเน้นศึกษาทฤษฎีว่าด้วยรัฐเป็นสำคัญ กล่าวคือ ใช้ข้อความคิดว่าด้วย “รัฐ” เป็นวัตถุแห่งการศึกษาและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกฎหมายนั่นเอง ในขณะที่หลักนิติธรรมมีต้นเนตจากความห่วงเกรงการใช้อำนาจโดยมิชอบของรัฐ หลักนิติธรรมจึงมุ่งหมายไปที่การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชน

6. แนวคิดในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา

แนวความคิดในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาเกิดขึ้นเนื่องจากการคำนึงถึงบทบาทความสำคัญของพยานบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งเป็นผู้มีส่วนทำให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีปรากฏอันทำให้การอำนวยความยุติธรรมในคดีบรรลุผล และการคำนึงถึงการมีอยู่และได้มาซึ่งพยานบุคคลซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (Best Evidence) หรือพยานสำคัญในคดี (Material Witness) และการรักษาคุณค่าของพยานหรือการทำให้คำพยานนั้นมีคุณค่าต่อการพิจารณาคดี

โดยที่การแสดงบทบาทของพยานบุคคลในคดีอาญาย่อมบกพร่องและผันแปรได้เมื่อมีปัจจัยต่าง ๆ มากกระทบหรือกีดกัน โดยอาจเกิดจากปัจจัยภายในจิตใจของตัวบุคคลนั่นเอง เช่น ความรู้สึกวิตกกังวล ความกดดัน ความรู้สึกไม่ปลอดภัย เป็นต้น หรือได้รับการกระทบจากปัจจัยภายนอก เช่น การถูกข่มขู่ คุกคาม การได้รับอามิสสินจ้าง เป็นต้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของการที่ไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคคลในการมาเป็นพยานให้แก่รัฐ การไม่ได้มาซึ่งพยานบุคคลมาให้การในชั้นสอบสวนและการพิจารณาคดี รวมถึงการที่พยานให้การบิดเบือนไปจากความจริง ซึ่งพบว่าปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอันทำให้บทบาทที่แสดงออกมาของพยานเกิดความบกพร่องผันแปรนั้นคือความหวาดกลัวภัยอันตราย ความไม่มั่นใจในความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายทรัพย์สินของตนเองและบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด โดยเฉพาะสำหรับพยานบุคคลในคดีอาญาในคดีอุกฉกรรจ์หรือคดีความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมจะต้องประสบกับการคุกคามอย่างมากจากผู้กระทำผิดหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำผิด

การคุกคามพยานบุคคล ในคดีอาญานั้นอาจแยกออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน

6.1 การคุกคามที่กระทำต่อพยานโดยตรง เพื่อไม่ให้พยานไปให้ข้อเท็จจริงในกระบวนการยุติธรรม

6.2 การคุกคามทางชุมชน โดยเป็นการกระทำโดยแก๊งค์หรือกลุ่มองค์กร อาชญากรรม ที่มีเจตนาที่จะสร้างบรรยากาศแห่งความกลัวให้เกิดขึ้นในชุมชนและก่อให้เกิดคนในชุมชนปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือแก่รัฐ

ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการคุกคามในลักษณะใดก็ตาม ผู้กระทำการคุกคามอาจใช้วิธีการในการคุกคามดังต่อไปนี้คือ การข่มขู่ว่าจะกระทำหรือการกระทำรุนแรงแก่ร่างกาย การทำลายทรัพย์สิน การคุกคามในห้องพิจารณาคดี การคุกคามทางอ้อม นอกจากนี้ ในการคุกคามทางชุมชนนั้น ยังรวมถึงการกระทำที่พยานต้องอับอายต่อหน้าสาธารณชน การกระทำทารุณโหดร้ายต่อสาธารณชนอย่างไม่เลือกหน้าโดยเจตนาที่จะทำให้พยานเกิดความหวาดกลัวอีกด้วย โดยพบว่าในปีพ.ศ. 4 ประการที่ทำให้โอกาสที่พยานถูกจะคุกคามมีมากขึ้น ได้แก่ ลักษณะความรุนแรงของอาชญากรรม ความสัมพันธ์ส่วนตัวที่พยานมีต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ระหว่างพยานกับผู้ต้องหาหรือจำเลย รวมถึงพยานประเภทที่มีความอ่อนแอหรือเปราะบางทางจิตใจ" (เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก ฯลฯ)

ดังนั้น การให้ความคุ้มครองความปลอดภัยและการปฏิบัติอย่างเหมาะสมแก่พยานจึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้พยานบุคคลเต็มใจและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับองค์กรในกระบวนการยุติธรรม และทั้งเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่จะได้รับความปลอดภัยจากภัยอันตรายใด ๆ มาคุกคามและเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม

7. แนวคิดในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาขององค์กรสหประชาชาติ

แนวคิดในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาขององค์กรสหประชาชาติปรากฏครั้งแรกในร่างปฏิญญาสิทธิ 17 ประการของเหยื่ออาชญากรรม และสมัชชาใหญ่ขององค์กรสหประชาชาติได้ลงมติรับรองไว้ในปี ค.ศ. 1985 โดยองค์กรสหประชาชาติได้ประกาศหลักเกณฑ์เบื้องต้นในงานยุติธรรมสำหรับเหยื่ออาชญากรรมเกี่ยวกับการใช้อำนาจในทางที่ผิด ทั้งนี้องค์กรสหประชาชาติได้เรียกร้องให้สมาชิกพิจารณาให้ความสำคัญในการตอบสนองของกระบวนการบริหารและตุลาการต่อความต้องการของเหยื่ออาชญากรรมโดยได้กำหนดให้ใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อลดความไม่สะดวกของเหยื่ออาชญากรรมให้เหลือน้อยที่สุด รวมถึงต้องปกป้องความเป็นส่วนตัวของเหยื่ออาชญากรรมโดยให้หลักประกันต่อความปลอดภัยของเหยื่อและพยานให้พ้นจากการข่มขู่และการล้าแค้น ต่อมาในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติวาระพิเศษว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบการค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 ที่สหรัฐอเมริกา ได้มีการร่างกฎหมาย UNDCP Model

Witness Protection Bill 1988 ขึ้น เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทให้แต่ละประเทศสามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมภายในประเทศของตน ซึ่งร่างกฎหมายนี้มีหลักการที่สำคัญ คือ พยานบุคคลจะไม่ให้การโดยปราศจากการคุ้มครองจากภัยอันตรายหรือการตอบแทนที่เกี่ยวกับการกระทำทางอาญา อีกทั้งได้มีการศึกษาความผิดมูลฐานที่สมควรนำมาตราการคุ้มครองพยานมาใช้

ต่อมาประชาคมโลกต่างตระหนักถึงภัยคุกคามที่มีผลกระทบต่อพยานที่ร้ายแรงมากขึ้นทุกที อีกทั้งเพื่อเป็นการแก้ปัญหาอันเกิดจากเหล่าองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติซึ่งส่งผลกระทบต่อทั่วโลกจึงได้มีการดำเนินการของประชาคมระหว่างประเทศในกรอบสหประชาชาติ โดยเริ่มจากการหารือในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (United Nation evention of Crime and the Treatment of Offenders) โดยในปี พ.ศ. 2534 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Commis Prevention and Criminal Justice) ขึ้น เพื่อเป็นการหารือปัญหาอันเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติซึ่งเป็นระเบียบวาระการประชุมที่คณะกรรมการฯ ได้หารือกันตลอดมา

การดำเนินการของประชาคมระหว่างประเทศเพื่อแก้ปัญหานี้ได้ก้าวไปอีกขั้นหนึ่งเมื่อสมัชชาสหประชาชาติได้มีข้อมติที่ 53/111 ลงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2541 จัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจระหว่างรัฐบาลเพื่อพิจารณากร่างอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม(Ad Hoc Committee on the Elaboration of a Convention against Transnational Organized Cime) เพื่อพิจารณากร่างอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม และพิธีสารที่เกี่ยวข้องอีก 3 ฉบับ อันได้แก่ เรื่องการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (Trafficking in Persons Especially Women and Children) เรื่องการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่น (Smuggling of Migrants) และเรื่องการผลิตและค้าอาวุธ (licit Manufacturing and Trafficking in Firearms) โดยคณะกรรมการเฉพาะกิจระหว่างรัฐบาลเพื่อพิจารณากร่างอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติโดยองค์กรอาชญากรรมได้ดำเนินงานระหว่างปี พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2544 โดยการเรียกประชุม ณ สำนักงานสหประชาชาติกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย รวมทั้งหมด 13 ครั้ง

สำหรับแนวคิดการคุ้มครองพยานนั้นถือว่ามีประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในการถูกหยิบยกขึ้นมาหารือที่ประชุมของคณะกรรมการเฉพาะกิจระหว่างรัฐบาลเพื่อพิจารณากร่างอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ระหว่างวันที่ 19-29 มกราคม พ.ศ. 2542 ที่ประชุมได้มีการกล่าวถึงหลักการคุ้มครองพยานไว้ในหัวข้อที่ 18 ter ซึ่งมีแนวคิดสำคัญ คือ การคุ้มครองสิทธิภาพและเหมาะสมจากการคุกคามหรือแค้น ทั้งนี้ ได้มีการถกถึงประเด็นขอบเขตนิยามของพยานที่สมควรได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญาว่าให้ครอบคลุมถึงบุคคลที่ตกอยู่ในอันตรายจากการถูกคุกคามหรือข่มขู่จากอาชญากรรมข้ามชาติ และให้คุ้มครองบุคคลผู้ใกล้ชิดกับพยานทั้งที่มี

ความสัมพันธ์เป็นญาติและไม่มีความสัมพันธ์เป็นญาติ แต่ตกอยู่ในภยันตรายจากการถูกคุกคามข่มขู่ การให้ความคุ้มครองไปถึงพยานที่มีฐานะเป็นผู้เสียหายเช่น เจ้าหน้าที่ทางกฎหมายที่มาให้การเป็นพยาน และขยายความคุ้มครองไปถึงอาชญากรที่หันมาให้ความร่วมมือในการให้การกับเจ้าหน้าที่รัฐก็ จะได้รับการคุ้มครองในฐานะพยานด้วยเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้น ในการยกร่างอนุสัญญายังให้ความสำคัญ ในการให้ความร่วมมือกันระหว่างรัฐภาคีในการคุ้มครองพยานที่ตกอยู่ในความเสี่ยงที่ร้ายแรงให้ได้รับ การคุ้มครองโดยการโยกย้ายถิ่นฐานไปยังรัฐอื่น

ต่อมาข้อมติประชุมสมัชชาสหประชาชาติที่ 55/25 ยังได้ขยายขอบเขตการคุ้มครอง พยานหรือผู้เสียหายเพิ่มขึ้นโดยให้รวมถึงผู้เสียหายที่ได้รับการคุ้มครองตามพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญา 2 ฉบับ ได้แก่ ผู้หญิงและเด็กตามพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะ ผู้หญิงและเด็ก ข้อ 6 และ 7 และผู้ถูกกลั่นแกล้งข่มขู่ ย้ายถิ่นฐาน ตามพิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขน ผู้ย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเลและทางอากาศ ข้อ 5 และ 16

ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2548 ภายหลังจากที่อนุสัญญามีผลบังคับใช้แล้ว ในระหว่างวันที่ 10-21 ตุลาคม พ.ศ. 2548 ได้มีการจัดการประชุมของภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ขึ้นที่กรุงเวียนนา เพื่อหารือเกี่ยวกับการให้ รัฐภาคีต้องพิจารณาทบทวนมาตรการการคุ้มครองพยานภายในรัฐของตน และต้องทำรายงาน วิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานเสนอต่อที่ประชุมโดยมีสำนัก เลขาธิการสหประชาชาติจะเป็นฝ่ายที่เก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติที่ผ่านมาของรัฐภาคีเกี่ยวกับการนำ มาตรการทั้งตามอนุสัญญาและพิธีสารมาคุ้มครองแก่พยานและผู้เสียหาย นอกจากนี้ ที่ประชุมยังมึ การส่งเสริมให้มีการนำเอาเทคนิคที่สามารถทำให้ช่วยเหลือคุ้มครองพยานและผู้เสียหายให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้นมาใช้อีกด้วย อีกทั้งที่ประชุมยังให้ความสำคัญแก่ประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครอง พยานและผู้เสียหายระหว่างรัฐอีกด้วย

8. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของศาลยุติธรรม

8.1 การพิจารณาและพิพากษาอรรถคดี¹⁰

ศาล เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย อันเป็นหนึ่งในอำนาจอธิปไตยของประเทศ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้มีบัญญัติเรื่องเกี่ยวกับศาลไทย ทั้งในเรื่องการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไป โดยยุติธรรม ความมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของศาล

¹⁰ ร้อยตำรวจโท ธงฉาน ต้นบุญเจริญ, บทบาท และหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวข้องกับ ความปลอดภัยของศาล, ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554, หน้า 5-7.

ซึ่งมีภารกิจหลักในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน ยันจะต้องมีความเป็นอิสระ และปราศจากการคุกคามจากอันตรายใด ๆ ศาลในประเทศไทยแต่เดิมไม่มีการจัดระเบียบเป็นหมวดหมู่ โดยแยกย้ายอยู่ตามกรมและกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวนศาลจำนวนมาก ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๓ ให้มีการแยกส่วนงานธุรการของศาลออกจากกระทรวงยุติธรรม ซึ่งถือว่าเป็นการแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรมตั้งแต่วันดังกล่าว โดยมีประธานศาลฎีกาเป็นประมุขของศาลยุติธรรม และมีเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้บริหารสำนักงานศาลยุติธรรมที่เป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระ และมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยในส่วนของศาลยุติธรรมแบ่งตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้เป็น ๓ ชั้นคือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา มีภารกิจหลักในการพิจารณาพิพากษาคดี หมายถึงงานชี้ขาดข้อพิพาทของประชาชน โดยอาศัยกฎหมายเป็นหลัก อันเป็นแก่นหรือหัวใจของงานตุลาการทั้งหมด โดยเป็นหลักประกันความเที่ยงธรรมของประชาชน เกื้อกูล และดับความทุกข์ร้อนในข้อพิพาทของประชาชนให้ดำเนินไปด้วยสันติสุขและยุติธรรม การพิจารณาพิพากษารรคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปโดยยุติธรรม ให้ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษารรคดี ให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ซึ่งมีการบัญญัติให้ความคุ้มครองผู้พิพากษา ในการห้ามโยกผู้พิพากษา และตุลาการโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้พิพากษา และตุลาการนั้น การพิจารณาพิพากษารรคดีให้เป็นไปโดยยุติธรรม และมีอิสระได้นั้น ประการสำคัญจะต้องได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยจากเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัย ความกดดัน หรือภัยอันตรายในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีการพัฒนารูปแบบรวดเร็วตามการพัฒนาของสังคม ระบบการรักษาความปลอดภัยที่สามารถเป็นหลักประกันความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นให้กับศาล และบุคลากรศาล จะช่วยส่งผลให้การพิจารณาพิพากษารรคดียืนเป็นภารกิจหลักของศาลดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

8.2 ความเป็นอิสระของผู้พิพากษา¹¹

ระบบตุลาการเป็นศูนย์กลางของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพ ศาลมีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เสียหายหรือผู้ที่อาจตกเป็นผู้เสียหายของการละเมิดสิทธิได้รับการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพและได้รับความคุ้มครอง พร้อมทั้งนำตัวผู้กระทำการละเมิดสิทธิเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ ศาลยังสร้างหลักประกันว่าทุกคนที่ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดจะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมตามมาตรฐานสากล ฝ่ายตุลาการจึงมีความสำคัญในการเป็นผู้ถ่วงดุลและคานอำนาจองค์กรของรัฐบาล เพื่อให้มีหลักประกันว่ากฎหมาย และการกระทำของฝ่ายบริหารได้ดำเนินการสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลและหลักนิติธรรม การมีศาลที่เป็นอิสระและ

¹¹ ร้อยตำรวจโท ธงฉาน ต้นบุญเจริญ, บทบาท และหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของศาล, นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554, หน้า 8-9.

ทรงความเที่ยงธรรมเป็นหัวใจของระบบตุลาการที่เป็นหลักประกันของสิทธิมนุษยชนอย่างสอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอย่างสมบูรณ์ รัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายของแต่ละประเทศจะต้องรับรองให้ตุลาการเป็นอิสระจากฝ่ายอื่น ๆ ของรัฐอย่างแท้จริง และจะต้องได้รับความคุ้มครองทั้งโดยกฎหมายและในทางปฏิบัติจากการทำร้าย การคุกคาม หรือประหัตประหารใด ๆ จากการทำหน้าที่วิชาชีพเพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชน ผู้พิพากษาต้องไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้ส่วนเสียในคดีใด ๆ และไม่มีความเห็นล่วงหน้าใด ๆ เกี่ยวกับคดีนั้น ๆ หรือเกี่ยวกับคู่กรณีคดีต่าง ๆ จะต้องพิจารณาพิพากษาโดยอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง โดยสอดคล้องกับกฎหมายและปราศจากข้อจำกัดใด ๆ ขณะเดียวกันองค์กรหรือสถาบันทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนจะต้องละเว้นการกดดัน หรือโน้มน้าวผู้พิพากษาให้ตัดสินใจไปในทางใดทางหนึ่ง และผู้พิพากษาก็มีหน้าที่ที่จะปฏิบัติตนให้ทรงความเที่ยงธรรม การทรงความเที่ยงธรรมของศาล มีนัยว่าผู้พิพากษาต้องไม่คิดล่วงหน้าเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังพิจารณา และผู้พิพากษาต้องไม่ปฏิบัติไปในทางใดที่ส่งเสริมผลประโยชน์ของคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด การรักษาความเที่ยงธรรมของศาลสามารถอธิบายได้ว่า เป็นการปราศจากอคติทั้งปวงต่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษา เป็นหลักการสำคัญของการปกครอง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในระดับสากลและนานาชาติโดยสหประชาชาติได้ประกาศหลักการพื้นฐานสหประชาชาติว่าด้วยความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ กำหนดเงื่อนไขพื้นฐานของความเป็นอิสระและหลักประกันความเป็นอิสระนั้นไว้ว่า

8.2.1 ความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการจะต้องได้รับการรับประกันโดยรัฐและถูกบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของรัฐทุกรัฐบาลและหน่วยงานอื่น ๆ มีหน้าที่ที่จะต้องเคารพและรักษาความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ

8.2.2 ผู้พิพากษาจะตัดสินคดีต่าง ๆ ด้วยความเที่ยงธรรม บนรากฐานของข้อเท็จจริงซึ่งสอดคล้องกับกฎหมาย โดยปราศจากข้อจำกัดใด ๆ การใช้อิทธิพล หรืออำนาจบังคับที่ไม่ถูกต้องการแนะนำชักจูง ความกดดันบีบบังคับใด ๆ การข่มขู่หรือการเข้าแทรกแซงต่าง ๆ โดยทางตรงหรือทางอ้อมจากสิ่งใด ๆ หรือด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม

8.2.3 ฝ่ายตุลาการจะมีเขตอำนาจศาลเหนือคดีทั่วไปที่มีอำนาจในการพิจารณาได้รับอำนาจให้พิจารณา และมีอำนาจแต่ผู้เดียวในการพิจารณาพิพากษาคดีที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ตามบทบัญญัติที่แน่นอนแห่งกฎหมาย

8.2.4 จะไม่มีการกระทำใด ๆ ที่ไม่เหมาะสมหรือไม่รับรอง หรือการเข้าแทรกแซงใด ๆ ในกระบวนการยุติธรรม หรือในการตัดสินคดีที่อยู่ในอำนาจของศาล โดยที่จะให้มีการพิจารณาคดีใหม่ หลักนี้เป็นการปราศจากอคติทั้งปวง เพื่อให้ศาลได้พิจารณาคดีบรรเทาโทษหรือเปลี่ยนแปลงโทษ ซึ่งได้วางโทษโดยผู้พิพากษาให้สอดคล้องกับหลักกฎหมาย

8.2.5 ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยศาลธรรมดา หรือศาลพิเศษที่มีอำนาจชำระความ ซึ่งก่อตั้งโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

8.2.6 หลักของความเป็นอิสระของผู้พิพากษาอย่างแท้จริง และมีการกำหนดเป็นหลักประกันทางศาลว่า กระบวนการยุติธรรมทางศาลนั้นจะนำไปสู่ความยุติธรรม และสิทธิของคู่ความทุกฝ่ายจะต้องได้รับการยอมรับ

8.2.7 เป็นหน้าที่ของสมาชิกแต่ละรัฐที่จะจัดอำนาจดังกล่าวแก่ศาลได้อย่างพอเพียง และนำไปปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างแท้จริง

ส่วนกฎบัตรสากลของผู้พิพากษา (Universal Charter of the Judge) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ได้รับการรับรองโดยผู้พิพากษาจากทุกภูมิภาคทั่วโลกได้บัญญัติไว้ว่า "ความเป็นอิสระของผู้พิพากษานั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ของความยุติธรรมภายใต้กฎหมายมันแยกขาดออกไปไม่ได้ ทุกสถาบัน และทุกหน่วยที่มีอำนาจไม่ว่าจะในระดับชาติ หรือในระดับนานาชาติจะต้องเคารพ คุ้มครอง และปกป้องความเป็นอิสระนั้น"

9. แนวความคิดเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยสถานที่

9.1 หลักการทั่วไป

9.1.1 คำจำกัดความ¹²

มาตรการที่กำหนดขึ้น เพื่อพิทักษ์รักษาให้ความปลอดภัยแก่ที่สงวนอาคาร และสถานที่ของสวนราชการ หรือหน่วยงาน ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ เจ้าหน้าที่ และเอกสารในอาคารสถานที่ดังกล่าวให้พ้นจากการโจรกรรม การจารกรรม และการกบฏวินาศกรรม หรือเหตุอื่นใด อันอาจจะทำให้เสียสมรรถภาพในการปฏิบัติภารกิจของสวนราชการได้

9.1.2 สถานที่สำคัญ¹³

หมายความว่า วัตถุ อาคาร สถานที่ หรือสิ่งอื่นใดที่มีคุณค่าต่อสภาพจิตวิทยาของสังคม ประชาชนมีความศรัทธาและหวงแหน หากสูญหาย หรือถูกกระทำให้ได้รับความเสียหาย พังทลาย หรือทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อชื่อเสียง และเกียรติยศแล้วจะกระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของประชาชน และอาจส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศ

9.1.3 ความมุ่งหมายของการรักษาความปลอดภัยสถานที่

¹² ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี.สุจิรา ไชยกุลสินธุ์.วรัญญา แก้วเชือกหนัง, การพัฒนาเกณฑ์การประเมินด้านการรักษาความปลอดภัยสำหรับหน่วยงานด้านเอกชน, คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2560, หน้า 4.

¹³ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2552

เพื่อกำหนดมาตรฐานการวางแผนการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่ของทางราชการที่ตั้งขึ้นใหม่ หรือขยายออกไปและเป็นแนวทางในการประเมินค่าแห่งการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่ที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น¹⁴

9.1.4 หลักการในการรักษาความปลอดภัยสถานที่

1) การมอบหมายให้ข้าราชการปฏิบัติงานเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นความลับของทางราชการ ให้ยึดถือหลัก “การจำกัดให้ทราบเท่าที่จำเป็น” เพื่อปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้ลุล่วงไปด้วยดี ห้ามผู้ไม่มีหน้าที่หรือมิได้รับคำสั่ง หรือมิได้รับการมอบหมายที่ถูกต้องอ้างยศ ตำแหน่ง หรืออิทธิพลใด ๆ เพื่อเข้าถึงความลับของทางราชการเป็นอันขาด

2) ในการรักษาความปลอดภัย จะกำหนดมาตรการป้องกันแต่เพียงอย่างเดียว อาจไม่เพียงพอ ควรกำหนดมาตรการอย่างอื่นควบคู่กันไปด้วย

3) การรักษาความปลอดภัยที่ตุนั้นจะต้องมีจุดอ่อนน้อยที่สุด

4) จะต้องมีการสอดส่องและตรวจสอบมาตรการที่วางไว้เป็นประจำ

5) มาตรการและวิธีการรักษาความปลอดภัยที่ดี จะต้องสอดคล้องและไม่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานของส่วนราชการ

6) เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการรักษาความปลอดภัยอย่างแท้จริง การวางแผน จะต้องประสานมาตรการการรักษาความปลอดภัยต่าง ๆ เข้าด้วยกัน¹⁵

9.2 การแบ่งพื้นที่เข้า-ออก

อาคารสถานที่ ทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน และความลับของทางราชการรวมถึงบุคคลสำคัญของหน่วยงาน อาจเปราะบางหมายของการโจรกรรม การจารกรรม การก่อวินาศกรรม และการก่อการร้ายได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องวางมาตรการการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่เพื่อพิทักษ์รักษาบุคคล และทรัพย์สินของทางราชการให้ปลอดภัย หรือขีดขวางหน่วงเหนี่ยวการดำเนินการของฝ่ายตรงข้ามมิให้สัมฤทธิ์ผล หรือมีผลเสียหายต่อหน่วยงานน้อยที่สุด และยังคงประสานสอดคล้องกับมาตรการป้องกันภัยทางธรรมชาติรวมถึงอุบัติภัยด้วย ดังนั้น หน่วยงานของรัฐต้องกำหนดแผนการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่ของหน่วยงานตนเอง โดยสำรวจการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่ของหน่วยงานก่อน จากนั้นจึงนำผลจากการสำรวจเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบในการกำหนดแผนซึ่งแผนดังกล่าวนี้ เป็นเรื่องที่ต้องปฏิบัติเป็นกิจวัตร หน่วยงานเจ้าของแผนจึงต้องพิจารณา ปรับปรุง แก้ไขแผนใหม่ประสิทธิภาพอยู่ตลอดเวลา การกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่ต้องคำนึงถึงหลักการ ดังนี้

¹⁴ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2552

¹⁵ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ.2517

9.2.1 กำหนดพื้นที่ที่มีการรักษาความปลอดภัย การกำหนดพื้นที่ที่มีการรักษาความปลอดภัยเพื่อเป็นการป้องกันผู้ไม่มีอำนาจหน้าที่ หรือผู้ไม่ประสงค์ดีเข้าไปในพื้นที่ โดยดำเนินการดังนี้ ต้องมีการเฝ้าตรวจผู้ที่เข้ามาในพื้นที่ ต้องมีการพิสูจน์ทราบวาผู้ที่เข้ามาเป็นใคร มีวัตถุประสงค์ใด มีสิทธิมีอำนาจหน้าที่เป็นภัยหรือไม่ ต้องมีการขีดขวางหากผู้ที่เข้ามาในพื้นที่ เป็นผู้ที่ไม่มีความอำนาจหน้าที่หรืออาจเป็นภัยได้ พื้นที่หรือบริเวณของส่วนราชการต่าง ๆ ควรกำหนดขอบเขตให้ชัดเจนว่าพื้นที่ใด ควรได้รับการรักษาความปลอดภัยเป็นพิเศษโดยแบ่งพื้นที่¹⁶ ดังนี้

1) **พื้นที่ควบคุม** คือ พื้นที่โดยรวมของหน่วยงานอยู่ในขอบเขตของพื้นที่ที่มีการรักษาความปลอดภัยทั้งหมด ต้องมีระเบียบการควบคุมบุคคลและ ยานพาหนะเพื่อช่วยกั้นกรองในชั้นหนึ่งก่อน มาตรการที่ใช้ควบคุมการผ่านเข้า - ออก เช่น การออกบัตรผ่าน และ/หรือ บันทึกรับการผ่านเข้า - ออกของบุคคลและยานพาหนะ

2) **พื้นที่หวงห้าม** คือ พื้นที่ที่มีการพิทักษ์รักษาสิ่งที่เป็นความลับต่าง ๆ ตลอดจนบุคคลสำคัญ ทรัพย์สินของทางราชการ ซึ่งแบ่งพื้นที่หวงห้ามออกเป็นดังนี้

(1) **“เขตหวงห้ามเฉพาะ”** เช่น พื้นที่ซึ่งพิทักษ์รักษาสิ่งที่เป็นความลับ วัสดุอุปกรณ์ที่สำคัญ บุคคลสำคัญ ต้องมีการตรวจสอบบุคคลที่เข้าถึงอย่างเข้มงวด

(2) **“เขตหวงห้ามเด็ดขาด”** เช่น พื้นที่ซึ่งมีสิ่งที่เป็นความลับ ตลอดจนบุคคลที่มีความสำคัญยิ่ง บุคคลที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปใน “เขตหวงห้ามเด็ดขาด” ต้องได้รับการไว้วางใจตามชั้นความลับที่เหมาะสม และใช้มาตรการเสริมเพิ่มเติม เช่น บัตร ผ่านเข้า - ออก จะต้องใช้เฉพาะการผ่านเพียงครั้งเดียว และมีการบันทึกการ เข้า - ออก ทุกครั้ง

9.2.2 การวางระบบป้องกันทางวัตถุ เป็นมาตรการหน่วงเหนี่ยวจำกัด ขัดขวางการรุกราน หรือป้องปรามเพื่อให้อาณาที่รักษาความปลอดภัยมีโอกาสตรวจสอบ พิสูจน์ทราบ และขัดขวาง หากมีการบุกรุก การป้องกันทางวัตถุอาจประกอบด้วย

1) **เครื่องกีดขวางตามธรรมชาติ** เช่น แม่น้ำ ลำคลอง เป็นต้น อาจพิจารณาตัดแปลง หรือปรับปรุงให้ประโยชน์เป็นเครื่องกีดขวางได้

2) **เครื่องกีดขวางที่ประดิษฐ์ขึ้น** เช่น รั้ว เครื่องกีดขวางบริเวณช่อง ทางเข้า - ออก เช่น แผงกั้นล้อเลื่อน แขนกั้นยานพาหนะ เป็นต้น

3) **การให้แสงสว่าง** เพื่อให้มาตรการการรักษาความปลอดภัยสถานที่ มีประสิทธิภาพ การให้แสงสว่าง เพื่อจะใหม่มองเห็นบริเวณรั้วและเขตหวงห้ามต่าง ๆ โดยชัดเจนในเวลา มีดจะไดมมองเห็นผู้ที่บุกรุกเข้ามาในสถานที่

¹⁶ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, มาตรฐานการรักษาความปลอดภัยหน่วยงานของรัฐฝ่ายพลเรือน, 2553, หน้า 29-35.

9.3 การควบคุมบุคคลและยานพาหนะ¹⁷

เป็นภารกิจหลักของการรักษาความปลอดภัยสถานที่ ผู้รับผิดชอบต้องตรวจสอบบุคคลและยานพาหนะอย่างละเอียด รอบคอบ ถี่ถ้วน เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ที่ผ่านเข้ามาในพื้นที่ที่มีสิทธิ์ที่จะผ่านเข้ามา และไม่ก่อเหตุละเมิดการรักษาความปลอดภัย

9.3.1 การควบคุมบุคคล การแสดงบัตรผ่าน และป้ายแสดงตนเป็นหลักฐานแสดงสถานะต่อเจ้าหน้าที่รักษาการณ์ขณะผ่านจุดตรวจ หรือช่องทางเข้า - ออก ทั้งนี้ ถือเป็นการแสดงว่ามีสิทธิ์ในการผ่านเข้า - ออก และการเข้าถึงพื้นที่ที่มีการรักษาความปลอดภัยได้

บัตรผ่าน คือ บัตรที่หน่วยงานของรัฐออกให้สำหรับบุคคล และยานพาหนะของผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่นั้น และบุคคลภายนอกที่ต้องเข้ามาติดต่อเป็นการชั่วคราว โดยให้เจ้าหน้าที่รักษาการณ์ทำการบันทึกหลักฐาน ตรวจสอบ และมอบบัตรผ่านให้ใช้ในการผ่านเข้า - ออกในแต่ละครั้ง

ป้ายแสดงตน คือ หลักฐานใช้ควบคุมบุคคลใช้สำหรับบุคคลทั้งภายในและภายนอก เพื่อแสดงสถานะในการเข้าในพื้นที่ที่มีการรักษาความปลอดภัยต้องแสดงไว้ให้เห็นเด่นชัด

บันทึกหลักฐานการผ่านเข้า - ออก เป็นมาตรการควบคุมเสริมจากการใช้บัตรผ่าน หรือบัตรแสดงตน โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่บันทึกหลักฐานสำหรับบุคคลที่ผ่าน

9.3.2 การควบคุมยานพาหนะ หมายรวมถึง การควบคุมทั้งบุคคล และสิ่งของต่าง ๆ บนยานพาหนะด้วย อีกทั้งยานพาหนะที่ได้รับการอนุญาตให้ผ่านเข้าไปในพื้นที่ควรกำหนดเส้นทาง และที่จอดรถทั้งของเจ้าหน้าที่ภายในและบุคคลภายนอกให้ชัดเจน การบันทึกหลักฐานยานพาหนะที่เข้า-ออก ควรมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) วัน เวลา ที่ยานพาหนะผ่านเข้า - ออก
- 2) ชื่อผู้ขับ และชื่อผู้โดยสาร
- 3) ประเภท ชนิด สี เลขทะเบียนยานพาหนะ
- 4) ลักษณะ และจำนวนสิ่งของบนยานพาหนะนั้น

10. แนวคิดเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ

10.1 หลักการทั่วไป

¹⁷ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, มาตรฐานการรักษาความปลอดภัยหน่วยงานของรัฐฝ่ายพลเรือน, 2553, หน้า 31-32.

10.1.1 คำจำกัดความ¹⁸

การรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ คือระเบียบวิธีปฏิบัติที่จำเป็นในการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ ตลอดถึงครอบครัวของบุคคลสำคัญนั้นด้วย โดยให้การรักษาความปลอดภัยตลอดเวลาอย่างใกล้ชิด ทั้งในทางเปิดเผยและในทางลับเพื่อให้ความคุ้มครองป้องกันแก่บุคคลสำคัญให้พ้นจากอันตราย อุบัติเหตุ หรือความจงใจที่กระทำของฝ่ายตรงข้ามอันอาจเกิดขึ้น ทั้งนี้ ไม่มีวิธีการใดที่จะให้การรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญได้อย่างสมบูรณ์ และปลอดภัยอย่างแท้จริงแต่กระทำได้เพียงการลดโอกาสในการเข้าทำร้ายบุคคลสำคัญเท่านั้น

ประวัติความเป็นมาของการลอบสังหาร (History of Assassination) ในสมัยโบราณมนุษย์รู้จักใช้วิธีการลอบสังหาร เป็นเครื่องมือในการระบายความโกรธแค้น เพื่อบรรลุเป้าหมายของตนหรือเพื่อแก้แค้นความทุกข์ของตน ต่อมามนุษย์เริ่มรู้จักและจับกลุ่มกันจนมีการเลือกหัวหน้ากลุ่มขึ้น มีคนบางคนซึ่งมีความต้องการที่จะเปลี่ยนตัวหัวหน้ากลุ่มใหม่ หรือต้องการที่จะเป็นหัวหน้ากลุ่มเอง เมื่อมาถึงช่วงของต้นประวัติศาสตร์ของโลกยุคใหม่ ผู้นำเกือบทุกคนตระหนักดีว่าตนเป็นเป้าหมายในการลอบสังหาร จึงได้มีการค้นคิดวิธีการต่าง ๆ เท่าที่จะหาได้ เพื่อทำการรักษาความปลอดภัยแก่ผู้นำอย่างเข้มแข็งมากขึ้น โดยการกำหนดมาตรการในการรักษาความปลอดภัยต่อบุคคลสำคัญขึ้นอย่างเข้มงวดและรัดกุมยิ่งขึ้น และก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการค้นคิดวิธีการใหม่ ๆ ในการลอบสังหารบุคคลสำคัญ รวมทั้งอาวุธยุทธโปกรณ์ที่คิดค้นขึ้นมา และวิธีการที่จะเข้าไปถึงตัวบุคคลสำคัญโดยผ่านเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเข้าไปให้ได้

10.1.2 ความหมายของการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ หมายถึง มาตรการทั้งปวงที่กำหนดขึ้น เพื่อให้ความคุ้มครองป้องกันแก่บุคคลสำคัญให้พ้นจากอันตรายอันอาจเกิดขึ้นได้ จากอุบัติเหตุหรือความจงใจที่กระทำของฝ่ายตรงข้าม

ประเภทของบุคคลสำคัญ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ จำเป็นต้องแยกประเภทของบุคคลสำคัญให้ชัดเจนเพื่อที่จะได้วางมาตรการให้ความคุ้มครองได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานที่ และเวลา

10.1.3 วิธีพิจารณาในการแยกประเภทของบุคคลสำคัญ

1) ความสำคัญขององค์บุคคล คือความสำคัญของบุคคลสำคัญในระดับต่าง ๆ เช่น องค์พระประมุขของประเทศ ผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางทหาร ฯ

2) ลำดับความสำคัญ ต้องพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของตัวบุคคลสำคัญ เพื่อกำหนดระดับความสำคัญที่เป็นลำดับกัน เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สมเด็จพระ

¹⁸ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, คู่มือการจัดการรักษาความปลอดภัยและการจรรยาบรรณปฏิบัติ, 2556, หน้า 7.

นางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ องครักษ์ทนายท พระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี เอกอัครราชทูต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงฯ เป็นต้น

3) จำนวนของบุคคลสำคัญ สถานที่ และพิธีการต่าง ๆ ที่บุคคลสำคัญไป ชุมนุมพร้อมกันเป็นจำนวนมากย่อมมีความสำคัญมากกว่า สถานที่ที่มีบุคคลสำคัญอยู่น้อย

4) อันตรายอันอาจเกิดต่อบุคคลสำคัญ พิจารณาได้จากข่าวสารที่เจ้าหน้าที่ รักษาความปลอดภัย ได้รับโดยพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของผู้ก่อการร้าย และวิธีดำเนินการที่ ผู้ก่อการร้าย มักจะใช้กระทำเป็นประจำ

5) จุดอ่อนของบุคคลสำคัญ ได้แก่ บุคคลสำคัญที่ไม่ค่อยจะอยู่ประจำที่ เช่น ต้องเดินทางไปพบปะกับประชาชน หรือไปร่วมพิธีการต่าง ๆ ในที่สาธารณะอยู่เสมอ

10.1.4 บุคคลสำคัญ ได้แก่¹⁹

1) ประมุขของประเทศ เช่น พระมหากษัตริย์ พระบรมราชินี องครักษ์ทนายท พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ ผู้สำเร็จราชการ องคมนตรีประธานาธิบดี เป็นต้น

2) ผู้นำทางการเมือง เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต่อนโยบายทางการเมือง ของประเทศ เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หัวหน้าคณะปฏิวัติ เป็นต้น

3) ผู้นำทางศาสนา ผู้ที่เป็นประมุขทางศาสนาต่าง ๆ เป็นที่เคารพนับ ถือของปวงชน เช่น สมเด็จพระสังฆราช สันตะปาปา และผู้นำทางศาสนาอื่น ๆ เป็นต้น

4) ผู้นำทางทหาร เป็นผู้มีหน้าที่และตำแหน่งสูงในทางทหาร เช่น ประธานคณะเสนาธิการทหาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการ ทหารทุกเหล่าทัพ ผู้นำหน่วยทหารขนาดใหญ่ในยามปกติและยามสงคราม

5) นักวิทยาศาสตร์คนสำคัญ เป็นผู้ค้นพบสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่มี ความสำคัญต่อประเทศชาติ ทั้งในทางเศรษฐกิจและทางทหาร เช่น ผู้ที่ค้นคิดอาวุธที่ทันสมัย เป็นต้น

6) บุคคลสำคัญในทัศนะของปวงชน เป็นบุคคลที่ประชาชนทั่วไปรักใคร่ เคารพ เชื่อถือ หรือสนใจเป็นพิเศษ

7) ผู้แทนประเทศต่าง ๆ หรือแขกของรัฐบาลที่จะต้องให้ความคุ้มครอง ป้องกันเป็นพิเศษ เช่น ประมุขของต่างประเทศ นักการทูตต่าง ๆ เป็นต้น

10.1.5 ความมุ่งหมายและขอบเขตของการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ²⁰

1) เพื่อคุ้มครองป้องกันชีวิตของบุคคลสำคัญ ทั้งอุบัติเหตุและการจงใจ

¹⁹ ศูนย์รักษาความปลอดภัย, การรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ, 2562, หน้า 9.

²⁰ ศูนย์รักษาความปลอดภัย, การรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ, 2562, หน้า 3-5.

2) เพื่อป้องกันมิให้บุคคลสำคัญถูกบีบบังคับโดยวิธีที่ผิดกฎหมาย เช่น การลักพาตัว

3) เพื่อป้องกันมิให้บุคคลสำคัญถูกลบหลู่ดูหมิ่น

11. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยบุคคลและทรัพย์สินในบริเวณศาล

11.1 พระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 กฎหมาย ฉบับนี้ได้กำหนดคานียามของคำว่า “เจ้าพนักงานตำรวจศาล” หมายความว่า บุคคลที่เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 3) โดยกำหนดให้สำนักงานศาลยุติธรรมมีเจ้าพนักงานตำรวจศาลในจำนวนที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยคำนึงถึงควมมีประสิทธิภาพ ความคุ้มครองและความไม่ซ้ำซ้อน (มาตรา 4) นอกจากนี้ ยังกำหนดหน้าที่และอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจศาลไว้ดังต่อไปนี้ (มาตรา 5)

(1) รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยบุคคลและทรัพย์สินในบริเวณศาล

(2) ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในบริเวณศาล

(3) รักษาความปลอดภัยและคุ้มครองข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พนักงานและลูกจ้างของศาลและสำนักงานของศาลและสำนักงานศาลยุติธรรมซึ่งกระทำการตามหน้าที่หรือเพราะเหตุที่จะกระทำการตามหน้าที่ รวมทั้งอาคารสถานที่และทรัพย์สินของศาลและสำนักงานศาลยุติธรรม

11.2 ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2550

ขอ 7 การจัดการเกี่ยวกับบริเวณรอบอาคารศาลยุติธรรม

(1) จัดให้มีรั้วรอบบริเวณเพื่อแยกให้อาคารศาลยุติธรรมมีบริเวณเป็นสัดส่วน

(2) จัดให้มีช่องทางเข้าออกเท่าที่จำเป็น และให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและป้อมยามประจำช่องทาง

(3) จัดที่จอดรถสำหรับบุคลากรของศาลยุติธรรมและผู้มาติดต่อแยกจากกัน อย่างเหมาะสม เพื่อความสะดวกในการควบคุมสอดส่องดูแล สำหรับบริเวณติดตัวอาคารศาลยุติธรรมห้ามใช้เป็นที่จอดรถของผู้มาติดต่อ

(4) กำหนดช่องทางเข้าออกอย่างเป็นระบบ สำหรับบรรดาขที่มึหน้าที่รับสง

ข้อ 8 การจัดการเกี่ยวกับอาคารศาลยุติธรรม

(1) การกำหนดช่องทางเขา – ออก หรือช่องทางเดิน

(ก) ให้มีช่องทางเข้าออกทางเดียวหรือเท่าที่จำเป็น และจัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำช่องทาง

(ข) กำหนดช่องทางเดินภายในอาคารศาลยุติธรรมให้เป็นสัดส่วนสำหรับผู้พิพากษา ผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้มาติดต่อไม่ปะปนกัน

(2) การจัดการเกี่ยวกับห้องทำงานผู้พิพากษา

(ก) ห้องทำงานผู้พิพากษาต้องแยกออกเป็นสัดส่วน

(ข) ห้องทำงานผู้พิพากษาและห้องพิจารณาควรอยู่ใกล้เคียงกัน

(ค) ให้อาคารศาลยุติธรรมตั้งอยู่ภายในห้องทำงานผู้พิพากษาทุกห้อง

(ง) จัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยดูแลบริเวณหน้าห้องทำงานผู้พิพากษาอย่างทั่วถึง

(จ) กรณีบุคคลภายนอกขอพบผู้พิพากษา ต้องได้รับอนุญาตก่อนตามมาตรการ การรักษาความปลอดภัยที่หัวหน้าส่วนราชการศาลยุติธรรมกำหนด

(3) การจัดการเกี่ยวกับห้องพิจารณา

(ก) ภายในห้องพิจารณาควรแยกเป็นสัดส่วนระหว่างผู้พิพากษา ประชาชนผู้ต้องหา และจำเลย

(ข) บัลลังก์ควรยกสูงจากพื้นพอสมควร เพื่อป้องกันการประชิดตัวผู้พิพากษา

(ค) ห้องพิจารณาคดีอาญาควรกว้างขวางพอที่จะแยกมิให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่ใกล้กับผู้พิพากษา และประชาชน

(ง) ควรจัดให้มีห้องพิจารณาคดีขนาดเล็กและขนาดกลาง เพื่อใช้พิจารณาคดีทั่วไป ขนาดใหญ่ คดีที่สำคัญ หรือคดีที่ประชาชนสนใจ

(จ) ควรจัดให้มีช่องทางเข้าออกบัลลังก์ที่แยกเป็นสัดส่วนสำหรับผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และผู้ต้องหาหรือจำเลย หากยังไม่สามารถดำเนินการได้ในวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้แก้ไข โดยการกั้นประชาชนมิให้เข้าใกล้ผู้ต้องหาหรือจำเลยขณะเดินผ่าน

(ฉ) ให้อาคารศาลยุติธรรมตั้งอยู่ภายในห้องพิจารณาทุกห้อง

(ช) ไม่ควรจัดที่นั่งบริเวณหน้าห้องพิจารณา และไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกอยู่หน้าห้องพิจารณา

(ซ) จัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยดูแลบริเวณหน้าห้องพิจารณาอย่างทั่วถึง

(4) การจัดการเกี่ยวกับห้องธุรการ สำนักคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม

- (ก) ให้อัดที่ติดตอสำหรับบุคคลภายนอกบริเวณนอกห้องรุกรการ
- (ข) ให้อัดตั้งสัญญาณเตือนภัยในห้องรุกรการ
- (ค) ให้อัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยดูแลบริเวณนอกห้องรุกรการอย่างทั่วถึง

บทที่ 3

การคุ้มครองพยานตามกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ

1. การคุ้มครองพยานตามกฎหมายของประเทศไทย

ในกระบวนการยุติธรรม คดีอาญาเป็นคดีที่ต้องค้นหาความจริงด้วยการพิสูจน์ประจักษ์พยานหลักฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำให้การของพยานบุคคล แต่เนื่องจากในบางกรณีผู้กระทำผิด เป็นผู้มิเอื้ออำนวย ทำให้ไม่มีใครกล้ามาเป็นพยาน เพราะเกรงจะเกิดภัยอันตรายกับตนเองและบุคคลใกล้ชิด กระบวนการยุติธรรมจึงไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ ฉะนั้นรัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้รัฐมีหน้าที่คุ้มครองพยานในคดีอาญาให้ได้รับความปลอดภัย ตลอดจนผู้ที่มีความใกล้ชิดกับพยาน เช่น พ่อแม่ สามี ภรรยา หรือบุตรของพยานให้ได้รับความปลอดภัยด้วย และกำหนดให้มีค่าตอบแทนตามสมควร เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน และพัฒนากระบวนการยุติธรรมของไทย

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 244 ที่ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลที่เป็นพยานในคดีอาญาไว้ 3 ประการ คือ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม และสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็น และสมควรจากรัฐ โดยมีสำนักงานคุ้มครองพยาน ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

1.1 ประเภทและขอบเขตของพยานที่ได้รับการคุ้มครอง

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ได้ให้คำจำกัดความถึงบุคคลที่จะมาเป็นพยานไว้ กล่าวคือ พยานที่จะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ หมายถึง บุคคลใดก็ตามซึ่งจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิได้หมายความรวมถึง จำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยานโดยไม่จำกัดเชื้อชาติและสัญชาติ

จะเห็นได้ว่าพยานที่อาจได้รับการคุ้มครองจะจำกัดเฉพาะพยานบุคคลซึ่งจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพยาน พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิได้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน

นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงในกรณีที่ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานอาจร้องขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพิจารณานำมาตรการในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าวได้ตามความจำเป็นที่เห็นสมควร เว้นแต่บุคคลดังกล่าวไม่ให้ความยินยอม

1.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน

สำหรับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน คือ สำนักงานคุ้มครองพยาน สังกัดกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

ทั้งนี้ ตามมาตรา 13 แห่ง พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 สำนักงานคุ้มครองพยานมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษดังต่อไปนี้

- 1.2.1 ดำเนินการคุ้มครองพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา
- 1.2.2 ประสานงานกับพนักงานสอบสวนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยาน
- 1.2.3 พัฒนาระบบและมาตรการคุ้มครองพยานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

1.3 มาตรการในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 กำหนดมาตรการไว้ 2 มาตรการ ได้แก่

1.3.1 มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

การคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปนี้บัญญัติไว้ในมาตรา 6 และมาตรา 7 กล่าวคือ กรณีเกิดข้อเท็จจริงขึ้นว่า พยานบุคคลซึ่งจะมาให้การหรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานสืบสวนหรือพนักงานสอบสวน ในคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาลในการดำเนินคดีอาญารวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ อาจไม่ได้รับความปลอดภัย หรือถูกข่มขู่คุกคามในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานทั้งก่อน ขณะ หรือหลังการมาเป็นพยาน บุคคลดังต่อไปนี้อาจจัดให้พยานดังกล่าวอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นสมควรได้

1.3.2 มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

การพิจารณาว่าคดีประเภทใดจะสามารถร้องขอให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาจะต้องมีการพิจารณาถึงลักษณะคดีอาญา ลักษณะความร้ายแรงของคดี

ลักษณะสถานะและสภาพของพยานในแต่ละคดี²¹ ซึ่งตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดประเภทคดีที่พยานบุคคลอาจได้รับความคุ้มครองตามมาตราการพิเศษไว้ดังต่อไปนี้²²

(1) คดีความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

(2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามกฎหมายอาญา

(3) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตาม ป.อ. เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นรัฐะจัดหาล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและเป็นความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี หรือสถานการณ์การค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการณ์การค้าประเวณี

(4) คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่และช่องโจร ตาม ป.อ. และให้หมายความรวมถึงความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากร ที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นกระบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน

(5) คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป หรือโทษที่หนักกว่านั้น

(6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน
 ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคดีที่พยานสามารถร้องขอให้มีการคุ้มครองตามมาตราการพิเศษได้นั้น ต้องเป็นคดีที่มีความสำคัญและมีโทษทางอาญาที่ร้ายแรงกระทบต่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม จึงได้มีการระบุในลักษณะที่ปิดกว้างไว้ในมาตรา 8 (6) ว่าให้หมายรวมถึง คดีที่สำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยานด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของสำนักงานคุ้มครองพยาน ถ้าเห็นว่าพยานไม่ได้รับความปลอดภัยอย่างร้ายแรงก็สามารถนำมาตราการพิเศษมาบังคับใช้ได้แม้จะไม่ใช่คดีที่ระบุไว้เฉพาะเจาะจงตาม (1) - (6)

²¹ สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม, คู่มือหลักเกณฑ์การใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, กรุงเทพมหานคร, กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม 2553, หน้า 3-4.

²² พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, มาตรา 8.

ส่วนบุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้มีการคุ้มครองพยานตามมาตราพิเศษ คือ พยานอาจร้องขอด้วยตนเอง หรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เสียหายในคดี พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา หรือมีอำนาจฟ้องคดีอาญา เมื่อปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานในคดีดังกล่าวจะไม่ได้รับความปลอดภัย ให้ยื่นคำร้องขอต่อ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย แต่ต้องได้รับความยินยอมจากพยานด้วย²³ ถ้าพยานไม่ให้ความยินยอมบุคคลอื่นก็ไม่อาจยื่นคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานได้ เมื่อได้รับคำร้องดังกล่าวแล้วถ้ามีเหตุอันควรเชื่อก็ให้สั่งการให้ใช้มาตรการพิเศษ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าว จะเป็นไปตามกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้ มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548 โดยกำหนดรายละเอียดดังนี้²⁴

1) ขั้นตอนการยื่นคำร้องเพื่อขอใช้มาตรการพิเศษของผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง ให้ยื่นผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน พร้อมด้วยหลักฐานและข้อเท็จจริงที่คาดว่าพยานจะไม่ได้รับความ ปลอดภัย²⁵ หลังจากยื่นคำร้องแล้ว สำนักงานคุ้มครองพยานจะตรวจสอบคำร้องโดยจะตรวจสอบ ความถูกต้องของคำร้อง สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อทราบข้อมูลที่แสดงว่าพยานอาจไม่ได้รับ ความปลอดภัย จากนั้นจะแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบสิทธิและผลกระทบ รวมทั้งความรับผิดชอบเนื่องจาก การใช้มาตรการพิเศษออกไปรับรองไว้เป็นหลักฐาน²⁶ ซึ่งหากสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นว่ายังขาด หลักฐานใดให้แจ้งไปยังผู้ยื่นพยานหลักฐานและรายละเอียดเพิ่มเติมโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ทราบ ให้ สำนักงานคุ้มครองพยานรวบรวมหลักฐานเท่าที่มีและจัดทำรายงานและความเห็นประกอบคำร้อง เสนอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพิจารณาต่อไป

ในกรณีที่หน่วยงานที่รับคำร้องเพื่อขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครอง พยานมิใช่สำนักงานคุ้มครองพยาน ให้หน่วยงานดังกล่าวเสนอคำร้องผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน เมื่อสำนักงานคุ้มครองพยานตรวจสอบคำร้อง พยานหลักฐานและรายละเอียด แล้วให้สำนักงาน คุ้มครองพยานเสนอคำร้องดังกล่าวพร้อมความเห็นประกอบให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือ ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายพิจารณาสั่งเป็นการด่วน²⁷ เพื่ออนุมัติการให้ความคุ้มครองพยานด้วย มาตรการพิเศษ

²³ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, มาตรา 9.

²⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 6 และกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และ เงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548

²⁵ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการ คุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548 ข้อ 4

²⁶ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการ คุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548 ข้อ 5

²⁷ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการ คุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548 ข้อ 7

2) ผู้มีอำนาจในการพิจารณาสั่งการให้ใช้มาตรการพิเศษเพื่อคุ้มครองพยาน คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย โดยเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ได้รับคำร้องจากสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วให้พิจารณาเป็นการด่วนแต่ต้องไม่เกิน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง ถ้าเห็นว่าจะไม่ควรรใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ให้ส่งไม่รับคำร้องแล้วแจ้งคำสั่งพร้อมด้วยเหตุผลและสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งไปให้พยานหรือผู้ยื่นคำร้องโดยเร็ว ถ้าเห็นว่าจะควรรใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานก็จะสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามความเหมาะสมต่อไป หากรัฐมนตรีหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายไม่พิจารณาให้เสร็จภายในกำหนด 30 วัน ให้ถือว่าส่งไม่รับคำร้อง กรณีรัฐมนตรีหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายส่งไม่รับคำร้องหรือกรณีที่ไม่ส่งไม่รับคำร้อง ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิอุทธรณ์ได้²⁸

3) การเข้าสู่ระบบการให้ความคุ้มครองพยานด้วยมาตรการพิเศษ ในกรณีที่รัฐมนตรีหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายสั่งการให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ก่อนที่จะดำเนินการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษได้นั้น พยานจะต้องลงลายมือชื่อแสดงความยินยอมในหนังสือยินยอมทุกครั้ง พยานไม่อาจให้ความยินยอมด้วยวาจาหรือพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดได้เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้พยานต้องให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น เมื่อพยานลงลายมือชื่อแล้วก็จะมีการจัดให้มีการคุ้มครองตามรูปแบบที่เหมาะสมต่อไปซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวปรากฏอยู่ในกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548 หากพยานบุคคลใดจะขอความคุ้มครองโดยวิธีการใช้มาตรการพิเศษจะต้องยื่นคำร้องตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวข้างต้น เพื่อให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมพิจารณาเห็นว่าพยานคนดังกล่าวควรได้รับความคุ้มครองหรือไม่จึงจะนำวิธีการคุ้มครองหรือไม่ จึงจะนำวิธีการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษที่ระบุไว้ในมาตรา 10 มาบังคับใช้ได้วิธีการให้ความคุ้มครอง เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมสั่งการให้พยานเข้าสู่การใช้

4) วิธีการให้ความคุ้มครอง เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมสั่งการให้พยานเข้าสู่การใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้²⁹

- (1) ย้ายที่อยู่ หรือจัดการที่พักที่ปลอดภัยให้แก่พยาน
- (2) กรณีที่พยานไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของพยานได้ ให้สำนักงานคุ้มครองพยานจ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยาน หรือบุคคล

²⁸ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548 ข้อ 8

²⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 10

ที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายครั้งละไม่เกิน 3 เดือน แต่ไม่เกิน 2 ปี

(3) ดำเนินการเปลี่ยนตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยานได้ในระหว่างที่ได้รับความคุ้มครอง และดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงให้กลับสู่ฐานะเดิมตามคำขอพยานด้วย โดยประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น กรมการปกครอง

(4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพ หรือการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใด เพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามความเหมาะสม

(5) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ เช่น การใช้สิทธิต่าง ๆ ที่รัฐจัดให้แก่ประชาชนของรัฐ การใช้สิทธิทางศาล เป็นต้น ซึ่งสามารถเบิกค่าใช้จ่ายในการเรียกร้องได้เท่าที่จ่ายจริงตามระเบียบ ข้อ 23

(6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น

(7) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

สำหรับการที่มาตรา 10 กำหนดไว้ว่า "ให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้" ซึ่งคำว่า "อย่างหนึ่งอย่างใด" ทำให้เกิดปัญหาในการตีความ โดยฝ่ายหนึ่งเห็นว่า กฎหมายให้เลือกวิธีการคุ้มครองเพียงวิธีการเดียวจากหลายวิธีการตามที่กำหนดไว้ ในขณะที่อีกฝ่ายเห็นว่า สามารถเลือกวิธีการอย่างเดียวหรือหลายอย่างในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษก็ได้ ซึ่งปัญหาในการตีความลักษณะดังกล่าวนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยให้ความเห็นไว้แล้วว่า สำนักงานคุ้มครองพยานจะเลือกวิธีการอย่างเดียวหรือหลายอย่างในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษก็ได้

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า สำนักงานคุ้มครองพยานจะกำหนดวิธีการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ ตามมาตรา 10 โดยวิธีการเดียวหรือหลายวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เพื่อใช้ในการคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัย³⁰

การคุ้มครองในเรื่องการย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักที่เหมาะสมบัญญัติอยู่ในมาตรา 10 (1) โดยมีสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้ประสานงานไปยังกระทรวงกลาโหม กองอำนวยการรักษาดินแดน (กระทรวงมหาดไทย) หรือหน่วยงานอื่นตามที่เห็นสมควร ในการจัดหาพยานให้อยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัยในพื้นที่ที่พยานเคยอยู่ สามารถขอออกไปนอกพื้นที่ในเขต safe house ได้ แต่ทั้งนี้พยาน

³⁰ สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม, คู่มือหลักเกณฑ์การใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตาม พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร, กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม 2553, หน้า 11-12

ต้องยินยอมทุกครั้ง ซึ่งการนำมาตราการพิเศษมาบังคับใช้นั้นต้องปรากฏว่าพฤติการณ์ความเสี่ยงต้องสูงกว่าคดีทั่วไปจึงจะสามารถใช้มาตรการกักขังย้ายถิ่นฐานพยานภายในประเทศไทยได้

การย้ายที่อยู่พยานภายในประเทศไทยต้องเป็นกรณีที่พยานได้รับการข่มขู่หรือคุกคาม ซึ่งวิธีการกักขังย้ายถิ่นฐานของพยานภายในประเทศไทยมีแนวทางการปฏิบัติ คือ อาจจะย้ายไปอยู่ใน safe house โรงแรม หรือบ้านพัก บ้านเช่า โดยมีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างเข้มงวดตลอดระยะเวลาที่พยานเข้าสู่โปรแกรมคุ้มครองพยาน ตั้งแต่ก่อนที่จะมาเป็นพยานในชั้นสอบสวนจนกระทั่งมาเป็นพยานในชั้นพิจารณา

กรณีที่พยานไม่ประสงค์จะอยู่ที่เดิมหรือพยานได้เปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ทำให้มีความจำเป็นต้องย้ายที่อยู่ไปด้วย เพราะเท่ากับเป็นการเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นบุคคลใหม่

อย่างไรก็ตาม การจัดให้พยานย้ายไปอยู่ในที่ปลอดภัยนั้นต้องดูวัฒนธรรม ประเพณี และการดำรงชีพของพยานเหล่านั้นด้วยว่าเหมาะสมที่จะย้ายไปหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้พยานรู้สึกแปลกแยกในชุมชนและเจ้าหน้าที่จะต้องพิจารณาว่าพยานจะไม่ถูกคุกคามหรือมีภัยอันตรายอื่น ๆ ทั้งนี้ ยังต้องพิจารณาด้วยว่าหลังจากการคุ้มครองพยานเสร็จสิ้นแล้ว พยานต้องสามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเอง

ในส่วนของค่าใช้จ่ายเรื่องการย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักที่เหมาะสมนั้นเบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริงโดยสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้จ่าย รวมตลอดไปถึงสามี ภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน

การคุ้มครองในเรื่องการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่ระบุตัวพยาน โดยหลักของการคุ้มครองนั้นจะไม่ลบประวัติเดิมของพยานออกไป แต่จะทำพยานหลักฐานขึ้นมาใหม่ โดยต้องไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลเก่าและข้อมูลใหม่ได้ ในส่วนของข้อมูลเก่าจะต้องไม่ถูกเปิดเผยโดยเด็ดขาด การคุ้มครองในเรื่องการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่ระบุตัวพยานนั้น ถือเป็นกุญแจสำคัญของ การคุ้มครองพยานตามมาตราการพิเศษ มักเป็นวิธีการในการคุ้มครองพยานที่นำมาใช้เป็นมาตรการสุดท้าย เนื่องจากมีข้อจำกัดมาก เช่น ในเรื่องความยินยอมของพยานที่จะต้องปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิต สภาพแวดล้อม ความไม่สะดวกในการใช้สิทธิต่าง ๆ ในการรับสวัสดิการในชื่อเดิมของพยาน จึงมีข้อจำกัดในการดำเนินการ เพราะจะต้องสมมติข้อมูลขึ้นมาใหม่ อีกทั้งยังต้องรักษาข้อมูลเดิมไว้ให้เป็นความลับไม่ให้บุคคลใดสามารถเชื่อมโยงข้อมูลเดิมและข้อมูลใหม่ได้³¹

5) การประสานการปฏิบัติงานกับสำนักงานคุ้มครองพยาน เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะดำเนินการประสานไปยังหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่

³¹ มนสิการ สุระชิต, พ.ร.บ. ผู้คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546: ศึกษากรณีการบังคับใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา, สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2567, หน้า 52.

คุ้มครองพยานตามมาตราการพิเศษซึ่งในการปฏิบัติภารกิจงานคุ้มครองพยานตามมาตราการพิเศษจะต้องมีการดำเนินงานดังนี้³²

(1) หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายต้องดำเนินการออกคำสั่งแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน

(2) สำนักงานคุ้มครองพยานและหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่คุ้มครองพยานจะร่วมกันปฐมนิเทศให้กับพยานโดยการทำ ความเข้าใจและแจ้งให้พยานทราบถึงสาระสำคัญเกี่ยวกับข้อจำกัด ด้านสิทธิของพยานเมื่อเข้าสู่มาตราการพิเศษ วิธีการคุ้มครองและวิธีปฏิบัติตนของพยานเมื่ออยู่ในมาตราการคุ้มครอง

(3) เมื่อดำเนินการปฐมนิเทศเสร็จแล้วจะร่วมกันดำเนินการให้พยานตามมาตราการพิเศษลงนามยินยอมรับการคุ้มครองตามวิธีการที่ได้รับอนุมัติ

(4) ระหว่างการคุ้มครองความปลอดภัยพยานพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้คุ้มครองความปลอดภัยพยานตามมาตราการพิเศษจะต้องรายงานผลการปฏิบัติงานรวมทั้งปัญหาอุปสรรคให้สำนักงานคุ้มครองพยานทราบเป็นระยะทุก 15 วัน จนกว่าจะปฏิบัติภารกิจแล้วเสร็จ

(5) สำนักงานคุ้มครองพยานจะเป็นหน่วยงานดำเนินการเบิกจ่ายงบประมาณค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานตามมาตราการพิเศษให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้คุ้มครองความปลอดภัยโดยจะดำเนินการเบิกจ่ายเงินด้วยวิธีการโอนเงินงบประมาณเบิกจ่ายแทนกันในระบบ GFMS ไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้คุ้มครองความปลอดภัย ซึ่งหน่วยงานที่ได้รับโอนเงินงบประมาณจะต้องดำเนินการเบิกจ่ายเงินและเก็บหลักฐานการเบิกจ่ายเงินไว้สำหรับสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบและสำเนาหลักฐานการเบิกจ่ายเงินให้สำนักงานคุ้มครองพยานทราบด้วย

(6) ในระหว่างการคุ้มครองพยานตามมาตราการพิเศษสำนักงานคุ้มครองพยานจะมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงานและประสานการปฏิบัติงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้คุ้มครองพยานอย่างใกล้ชิดจนกว่าจะเสร็จสิ้นภารกิจ

6) การปฏิบัติตนของพยานเมื่ออยู่ในมาตราการพิเศษ เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายสั่งการให้ใช้มาตราการพิเศษในการคุ้มครองพยานแล้วพยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน

³² มนต์ชัย จงไกรวัฒน์กุล , ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตราการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ,2557, หน้า 230-231

ซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้ร้องขอให้นำมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าว ต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) พยานต้องให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่และปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในเรื่องที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง

(2) พยานต้องไม่ปฏิบัติตัวที่อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง

(3) กรณีที่พยานจะติดต่อหรือสื่อสารกับบุคคลภายนอกจะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน

(4) กรณีมีการย้ายที่อยู่หรือที่พักอาศัยพยานต้องไม่กระทำการหรือมีพฤติกรรมซึ่งอาจเปิดเผยให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทราบได้ว่าตนอยู่ที่ใด

(5) พยานต้องหลีกเลี่ยงไม่กระทำการใด ๆ ซึ่งอาจเปิดเผยสถานะของตนเอง

(6) พยานต้องยินยอมให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบที่พักอาศัยของพยานได้ตามสมควร

(7) พยานต้องปฏิบัติตามข้อปฏิบัติอื่นที่สำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควร

แนวทางการปฏิบัติตนของพยานและผู้ใกล้ชิดพยานที่อยู่ในมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานดังกล่าวแล้วข้างต้น หากพยานและผู้ใกล้ชิดที่อยู่ในมาตรการการคุ้มครองกระทำ การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติก็จะเป็นเหตุให้นำไปสู่การสั่งให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษสิ้นสุดลงได้เช่นกัน ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ พ.ศ. 2548³³

1.4 การสิ้นสุดการคุ้มครองพยาน

การสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ³⁴ รัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายอาจสั่งให้ยุติการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษได้รวมถึง สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลที่มีความใกล้ชิด ถ้าเห็นว่ามีเหตุดังต่อไปนี้

1.4.1 พยานร้องขอให้ยุติการใช้มาตรการพิเศษดังกล่าว

1.4.2 พยานไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวง ระเบียบ รวมทั้งบันทึกข้อตกลง

³³ มนต์ชัย จงไกรวัฒน์กุล, ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, หน้า 231

³⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 12

1.4.3 พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไป ไม่มีพฤติการณ์ที่พยานจะไม่ได้รับความปลอดภัยอีกต่อไป

1.4.4 พยานไม่ให้การโดยไม่มีเหตุอันสมควร

1.4.5 ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งความเท็จ หรือเบิกความเท็จหรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ อันเนื่องมาจากการเป็นพยาน

แม้พยานจะได้รับความคุ้มครองตามมาตราการพิเศษแล้ว หากพบว่าเข้าเกณฑ์ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นไม่ว่าจะเกิดจากตัวพยานเอง เช่น พยานไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวง ระเบียบ รวมทั้งบันทึกข้อตกลง พยานไม่ให้การโดยไม่มีเหตุอันสมควร พยานกระทำความผิดฐานแจ้งความเท็จหรือเบิกความเท็จ หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ หรือเกิดจากเหตุปัจจัยอื่น เช่น พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไป ไม่มีพฤติการณ์ที่พยานจะไม่ได้รับความปลอดภัยอีกต่อไป สำนักงานคุ้มครองพยานโดยคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีคำสั่งให้สิ้นสุดการให้ความคุ้มครองพยานโดยใช้มาตรการพิเศษแก่พยานคนดังกล่าวได้

เมื่อปรากฏเหตุในการสั่งให้สิ้นสุดการคุ้มครอง สำนักงานคุ้มครองพยานจะจัดทำรายงานพร้อมระบุเหตุผลแห่งการสิ้นสุดการคุ้มครอง เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายเพื่อพิจารณาสั่งให้การคุ้มครองพยานตามมาตราการพิเศษสิ้นสุดลง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายสั่งให้การคุ้มครองพยานตามมาตราการพิเศษสิ้นสุดลงแล้ว สำนักงานคุ้มครองพยานจะออกคำสั่งสิ้นสุดการคุ้มครองและจะแจ้งให้พยานและหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้คุ้มครองพยานทราบโดยเร็ว

เมื่อคำสั่งสิ้นสุดการคุ้มครองที่สำนักงานคุ้มครองพยานออกนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือและต้องมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) ชื่อตัวชื่อสกุลของผู้ร้องและผู้รับการคุ้มครอง
- 2) วัน เดือน ปี ที่มีคำสั่ง
- 3) เหตุผลที่มีคำสั่ง
- 4) สิทธิและเงื่อนไขในการอุทธรณ์คำสั่ง

1.5 การคุ้มครองพยานในชั้นศาลของไทย

หลักการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย” ทำให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมในขั้นตอนของการสืบพยานในคดีอาญาเป็นการบังคับโดยปริยายให้พยานกับจำเลยต้องเผชิญหน้ากันโดยตรงในห้องพิจารณาคดีของศาล ซึ่งย่อมสร้างความสะทกสะท้านหรือความประหวั่นพรั่นพรึงต่อพยานบุคคลบางประเภทที่มีเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย และภาวะแห่งจิตที่เปราะบางอ่อนแอ หรือต่อพยานที่เป็นบุคคลธรรมดาที่มีความเกรงกลัวจำเลยที่มีอิทธิพลหรือก่อ

เหตุสะท้อนขวัญอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และนับได้ว่าเป็นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสมสร้างความบอบช้ำหรือเป็นการซ้ำเติมกระทบกระเทือนต่อจิตใจของบุคคลที่มาเป็นพยานศาลซ้ำสอง แต่ในปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น การใช้โทรศัพท์วงจรปิด หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงคำเบิกความของพยานซึ่งอยู่ในห้องหรือสถานที่แห่งหนึ่งได้ เอื้ออำนวยให้ศาลสามารถใช้เทคโนโลยีเช่นนี้ในการพิจารณาและสืบพยานโดยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากันโดยตรงระหว่างพยานกับจำเลยในห้องพิจารณาได้ ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40(6) ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของบุคคลที่มีวุฒิภาวะ เพศ วัย หรือสภาพร่างกายและจิตใจที่อ่อนแอประการด้วยว่า “เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ” ดังนั้น เพื่ออนุวัตให้เป็นไปตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม กำหนดกระบวนการวิธีการสืบพยานพิเศษเพื่อใช้ปฏิบัติให้เหมาะสมแก่การสืบพยานบุคคลประเภทที่มี เพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย และภาวะแห่งจิตที่เปราะบางอ่อนแอ หรือแก่พยานบุคคลทั่วไปที่มีความเกรงกลัวต่อจำเลยไว้เป็นพิเศษ³⁵

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติข้อยกเว้นสิทธิการได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยไว้ในตอนท้ายของมาตรา 172 วรรคหนึ่ง ดังกล่าวว่า “เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” โดยมีวิธีการพิจารณาคดีหรือวิธีการสืบพยานบางกรณี เป็นมาตรการเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้พยานต้องเผชิญหน้ากับฝ่ายจำเลย เพื่อป้องกันเหตุร้ายที่จะเกิดแก่ตัวพยานหรือคุ้มครองมิให้พยานเกิดความเกรงกลัวจำเลยไม่กล้าเบิกความ หรือเป็นมาตรการที่จะทำให้พยานบุคคลให้ความจริงก่อนที่จะถูกซักถามหรือข่มขู่ ซึ่งถือได้ว่าวิธีพิจารณาความอาญาเฉพาะเรื่องดังกล่าว เป็นมาตรการคุ้มครองพยานโดยอ้อมอย่างหนึ่ง

1.5.1 มาตรการในการสืบพยานโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้ากับจำเลย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า “ในการสืบพยาน เมื่อได้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยาน หรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้ว จะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ ซึ่งอาจกระทำโดยการใช้โทรศัพท์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่นตามกำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา และจะให้สอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้

³⁵ ธาณิช เกศพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4 เล่ม 2, หน้า 330-332

มาตรา 172 วรรคสาม กำหนดให้ศาลพิเคราะห์ถึงเงื่อนไขการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจ กำหนดให้ใช้วิธีการสืบพยานพิเศษโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ เมื่อศาลได้พิเคราะห์ถึง (1) เพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยานหรือ (2) ความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลย ซึ่งพึงสังเกตว่าเงื่อนไขทั้งสองข้อดังกล่าวนี้ เป็นเงื่อนไขที่แยกกัน เพราะกฎหมายใช้คำว่า “หรือ” ดังนั้น แม้เพียงเข้าเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่ง ศาลก็มีดุลพินิจที่จะใช้วิธีการสืบพยานตามมาตรา 172 วรรคสามได้แล้ว กล่าวคือ แม้บุคคลที่เป็นพยานซึ่งต้องเผชิญหน้ากับจำเลยในห้องพิจารณามีใช่บุคคลประเภทที่มีเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย และภาวะแห่งจิตที่เปราะบางอ่อนแอ หากแต่เป็นบุคคลธรรมดาทั่ว ๆ ไป ซึ่งไม่เข้าเกณฑ์เป็นบุคคลที่มีสภาพจิตใจเปราะบางก็ตามแต่ปรากฏว่าจำเลยเป็นบุคคลที่มีอิทธิพล มีชื่อเสียงโด่งดัง เป็นอาชญากรเหี้ยมโหดก่อคดีสะเทือนขวัญ เป็นที่สะทกสะทอนนำหวาดหวั่นแก่บุคคลทั่วไป กรณีเช่นนี้ก็อาจเข้าเงื่อนไขที่ศาลอาจพิเคราะห์ถึงความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลย และใช้ดุลพินิจสั่งใช้วิธีการสืบพยานพิเศษเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้พยานต้องเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้³⁶

ต่อมาประธานศาลฎีกาได้ออก “ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยาน คดีอาญาโดยไม่ให้ พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลย พ.ศ. 2556” มีสาระสำคัญ ดังนี้

ข้อ 3 “ในการสืบพยาน ถ้าศาลเห็นสมควร หรือพยานหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควรซึ่งเมื่อพิเคราะห์ถึงเพศอายุฐานะ สุขภาพ อนามัย ภาวะแห่งจิตของพยาน หรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้วเป็นที่เกรงว่าพยานไม่อาจเบิกความได้ หรือไม่กล้าเบิกความตามความเป็นจริง ศาลจะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้

การใช้ดุลพินิจของศาลตามวรรคหนึ่งจะต้องไม่กระทบถึงสิทธิของจำเลยในการพิจารณาคดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการต่อสู้คดีและในการถามพยาน

ให้ศาลจัดแจ้งข้อความที่เป็นเหตุให้มีการสืบพยานโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา”

ข้อ 4 “ในวันสืบพยาน ในองค์คณะผู้พิพากษาและคู่ความรวมทั้งทนายความทำการสืบพยานภายในห้องพิจารณาของศาลโดยมีการถ่ายทอดภาพและเสียงผ่านโทรทัศน์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีอื่นระหว่างห้องพิจารณาคดีกับสถานที่ที่จัดให้พยานเบิกความอย่าง เหมาะสมภายในบริเวณศาลในเวลาเดียวกันตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการสืบพยาน

ในกรณีที่มีผลกระทบต่อจิตใจของพยานอย่างรุนแรง ศาลจะให้ถามพยานผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้ โดยมีให้พยานได้ยื่นคำถามของคู่ความฝ่ายจำเลย และห้ามใช้คำถามซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร”

³⁶ ธานิศ เกศพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4 เล่ม 2, หน้า 334-335

ข้อ 5 “ศาลพึงระมัดระวังไม่ให้พยานเผชิญหน้ากับจำเลยทั้งก่อน ในระหว่างและหลังจากที่พยานเบิกความแล้ว โดยศาลอาจกำหนดทางเดินหรือเวลานัดที่จะให้พยานและจำเลยมาหรือกลับออกไปจากศาลในทางเดินหรือเวลาที่แตกต่างกัน

ศาลควรจัดให้มีที่พักสำหรับพยานในระหว่างรอเข้าเบิกความ รวมทั้งภายหลังเข้าเบิกความแล้ว

1.5.2 มาตรการสืบพยานล่วงหน้า

การสืบพยานหลักฐานล่วงหน้า เป็นเรื่องของการรักษาไว้ซึ่งพยานหลักฐานเดิมถูกนำมาใช้ในคดีอาญาเฉพาะกรณีที่มีการฟ้องคดีแล้วเท่านั้น เนื่องจากการสืบพยานบุคคลล่วงหน้า หรือการสืบพยานบุคคลไว้ก่อนในคดีอาญาก่อนฟ้องคดีกระทำไม่ได้เพราะการพิจารณาคดีและการสืบพยานในคดีอาญาต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ต่อมาระหว่างที่ประเทศไทยกำลังส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น ได้มีอาชญากรเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวต่างประเศมากขึ้น หลายคดีไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้เพราะขาดพยานสำคัญ คือ ผู้เสียหายซึ่งต้องรีบเดินทางกลับเสียก่อน กรณีจึงได้มีการเรียกร้องให้แก้ไขปัญหานี้จึงได้มีการเพิ่มมาตรา 237 ทวิ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา³⁷

การสืบพยานหลักฐานล่วงหน้า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อาจเกิดขึ้นได้ก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 237 ทวิ และมาตรา 237 ตรี หรืออาจเกิดขึ้นภายหลังฟ้องคดี ตาม มาตรา 173/2 วรรคสองและมาตรา 55/1 วรรคหนึ่งก็ได้ ดังนี้

มาตรา 237 ทวิ “ก่อนฟ้องคดีต่อศาลเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักรไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า พนักงานอัยการโดยตนเองหรือโดยได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือจากพนักงานสอบสวน จะยื่นคำร้องโดยระบบการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้นไว้ทันทีที่ได้ถ้ารู้ตัวผู้กระทำผิด และผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล หากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาลให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาพิจารณาต่อไป

เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นว่านั้น ให้ศาลสืบพยานนั้นทันที ในการนี้ ผู้ต้องหาจะชกค้ำหรือตั้งทนายความชกค้ำพยานนั้นด้วยก็ได้

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ต้องหานั้นถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งหากมีการฟ้องคดีจะเป็นคดีซึ่งศาลจะต้องตั้งทนายความให้หรือจำเลยมีสิทธิขอให้

³⁷ จรัญ ภักดีธนากุล, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 633-634

ศาลตั้งทนายความให้ตามมาตรา 173 ก่อนเริ่มสืบพยานดังกล่าว ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ในกรณีที่ศาลต้องตั้งทนายความให้ถ้าศาลเห็นว่า ตั้งทนายความให้ทันทีให้ตั้งทนายความให้และดำเนินการสืบพยานนั้นทันทีแต่ถ้าศาลเห็นว่า ไม่สามารถตั้งทนายความนั้นได้ทันทีหรือผู้ต้องหาไม่อาจตั้งทนายความได้ทันที ก็ให้ศาลซักถามพยานนั้นให้แทน

คำเบิกความของพยานดังกล่าวให้ศาลอ่านให้พยานฟัง หากมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในศาลด้วยแล้ว ก็ให้ศาลอ่านคำเบิกความดังกล่าวต่อหน้าผู้ต้องหา

ถ้าผู้ต้องหานั้นถูกฟ้องเป็นจำเลยในการกระทำความผิดอาญานั้น ก็ให้รับฟังคำพยานดังกล่าวในการพิจารณาคดีนั้นได้

ในกรณีที่ผู้ต้องหาเห็นว่า หากตนถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้ว บุคคลซึ่งจำเป็นจะต้องนำมาสืบเป็น พยานของตนจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกล จากศาลที่พิจารณาคดี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอันอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบใน ภายหน้า ผู้ต้องหานั้นจะยื่นคำร้องต่อศาล โดยแสดงเหตุผลความจำเป็น เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานบุคคลนั้นไว้ทันทีก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้สืบพยานนั้นและแจ้งให้พนักงานสอบสวนและ พนักงานอัยการที่เกี่ยวข้องทราบ ในการสืบพยานดังกล่าว พนักงานอัยการมีสิทธิที่จะซักค้านพยานนั้นได้ และให้นำความในวรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 172 ตรี มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่ เกินสิบแปดปี

มาตรา 237 ตรี ให้นำความในมาตรา 237 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่กรณี การสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ และพยานหลักฐานอื่น และแก่กรณีที่ได้มีการฟ้องคดีไว้แล้วแต่มีเหตุจำเป็นที่ต้องสืบ พยานหลักฐานไว้ก่อนถึงกำหนดเวลาสืบพยานตามปกติตามมาตรา 173/2 วรรคสอง ด้วย

ในกรณีที่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอันสำคัญใน คดีได้ หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการเนิ่นช้ากว่าจะนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อันสำคัญมาสืบใน ภายหน้าพยานหลักฐานนั้นจะสูญหายไปหรือเป็นการยากแก่การตรวจพิสูจน์ ผู้ต้องหาหรือพนักงานอัยการ โดยตนเองหรือเมื่อได้รับคำร้องจากพนักงานสอบสวนหรือผู้เสียหาย จะยื่นคำร้องขอ ให้ศาลสั่งให้ทำการตรวจ พิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามความในมาตรา 244/1 ไว้ก่อนฟ้องก็ได้ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 237 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 173/2 วรรคสอง “ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อศาลเห็นสมควรหรือคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งให้สืบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ประเด็นสำคัญในคดีไว้ล่วงหน้าก่อนถึงกำหนดวันนัดสืบพยานก็ได้”

มาตรา 55/1 ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าศาลมีคำสั่งให้ออกหมายเรียกพยาน โจทก์โดยมิได้กำหนดวิธีการส่งไว้ ให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ดำเนินการให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนแห่ง ท้องที่เป็นผู้จัดส่งหมายเรียกแก่พยานและติดตามพยานโจทก์มาศาลตามกำหนดนัดแล้วแจ้งผลการส่ง หมายเรียกไปยังศาลและพนักงานอัยการโดยเร็ว หากปรากฏว่าพยานโจทก์มีเหตุขัดข้องไม่อาจมาศาลได้หรือ เกรงว่าจะเป็นการยากที่จะนำพยานนั้นมาสืบตามที่ศาลนัดไว้ ก็ให้พนักงานอัยการขอให้ศาลสืบพยานนั้นไว้ ล่วงหน้าตามมาตรา 173/2 วรรคสอง

1.6 เจ้าพนักงานตำรวจศาล (Court Marshal) ของประเทศไทย

หน่วยงานด้านการบังคับใช้กฎหมายได้ถือกำเนิดขึ้นครั้งแรก เมื่อปี ค.ศ. 1789 โดยมีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้ง ใช้ชื่อหน่วยงานว่าสำนักงาน United States Marshals Service (USMS) เป็นหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ ศาลยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1789 เป็นหน่วยงานด้านการบังคับใช้กฎหมายของศาลรัฐบาลกลาง มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ดีซี ซึ่งมีอำนาจหน้าที่หลักในการรักษาความปลอดภัยแก่บุคคลในกระบวนการยุติธรรม (Judicial Security) การติดตามบุคคลตามหมายจับ (Fugitive Investigations) การคุ้มครองพยาน (Witness Security) การควบคุมผู้ต้องขัง (Prisoner Service) การเคลื่อนย้ายผู้ต้องขังและผู้กระทำผิดที่เป็นคนต่างด้าว (Justice Prisoners and Alien Transportation system) และการยึดทรัพย์ (Asset Forfeiture) เป็นต้น

เหตุผลและความจำเป็นของการมี Court Marshal ในระบบศาลยุติธรรมไทย ศาลยุติธรรม คือ องค์กรที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น ศาลยุติธรรมมีที่ทำการอยู่ที่วราขอาณาจักร และระบบศาลยุติธรรมแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลชั้นอุทธรณ์ และศาลฎีกา เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการในการตัดสินพิพากษาอรรถคดีทั้งยังมีภารกิจหลักในการคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ด้วยเหตุนี้ความเป็นกลางและความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ของศาลยุติธรรมจึงเป็นหลักประกันที่สำคัญในอันที่จะดำรงไว้ซึ่งการพิจารณาพิพากษาคดี โดยปราศจากอคติทั้งปวง รวมถึงการคุกคามต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่จะต้องมีการรักษา ความปลอดภัยให้กับผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการรักษาความปลอดภัยบริเวณศาลให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ประเทศไทยได้นำแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรมของไทย โดยนายพิระพันธุ์ สาสิรัฐวิภาค รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในขณะนั้นได้ให้ความสำคัญของการพัฒนากระบวนการยุติธรรมของไทย เนื่องจากปัจจุบันพบว่า การบังคับคดีตามหมายอาญา

ยังไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องการติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิดหรือหลบหนีหมายจับ การควบคุมตัวการปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดีของศาล การคุ้มครองและให้ความปลอดภัยแก่พยานในคดีอาญาสำคัญ การตรวจสอบยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญา และการส่งตัวนักโทษหรือผู้ต้องขังในคดีสำคัญยังขาดหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเป็นการเฉพาะหรือเป็นเจ้าภาพหลัก ในการดูแลรับผิดชอบภารกิจดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นภารกิจสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องที่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2552 นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้เป็นประธานเปิดการประชุมคณะกรรมการเพื่อศึกษาแนวทางการจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมายขึ้นและนำข้อสรุปเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในเวลาต่อมา จนกระทั่งเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2552 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในหลักการแนวทางการปรับ โครงสร้างแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม โดยการจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย และคณะทำงานแบ่งส่วนราชการของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม ได้มีมติเห็นชอบในการจัดตั้ง สำนักงานบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมายขึ้นในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2552 เพื่อดูแลให้การปฏิบัติและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็วและ พัฒนาระบบการยุติธรรมให้มีระบบการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมกับทุกกลุ่ม

วันที่ 30 พฤศจิกายน 2553 นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้ออกกฎกระทรวงเป็นส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 โดยจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมาย เป็นส่วนราชการภายใน สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2553

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2555 พล.ต.อ.ประชา พรหมนอก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ให้ความเห็นชอบในการยุบรวมและโอนย้ายข้าราชการสำนักบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมายหรือ"ไทยมาแซล" ในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานคุ้มครองพยานกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ให้ไปอยู่ในสังกัดกรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) เนื่องจาก ทั้ง 2 หน่วยงานมีภารกิจและหน้าที่เหมือนกัน ซึ่งการยุบรวมครั้งนี้จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นการสืบสวนสอบสวนและในชั้นฟ้องคดี ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองพยาน โดยหน่วยงานที่มีความพร้อมและเชี่ยวชาญในยุทธวิธี ในการคุ้มครองป้องกัน รวมทั้งความพร้อมในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษตามหลักการและแนวทางการคุ้มครองพยานของต่างประเทศต่อไป

ในส่วนของศาลยุติธรรมไทย จากสภาพปัญหาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวหลบหนีทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้า ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษตามผลของคำพิพากษาอย่างแท้จริง คำพิพากษาของศาลเกิดขาดสภาพบังคับเป็นเหตุให้เกิดผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล สาเหตุประการสำคัญคือสำนักงานศาลยุติธรรมไม่มีเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนกระบวนการในการติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยตัวชั่วคราวของศาล ส่วนอีกปัญหาหนึ่งนั้นคือ เจ้าพนักงานอาจมีภารกิจจำนวนมากในการรักษาความสงบเรียบร้อย จึงไม่อาจดำเนินการติดตามจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวแล้วหลบหนีได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ประกอบกับได้มีสถานการณ์ความรุนแรงและความไม่สงบอันกระทบการทำหน้าที่ของผู้พิพากษาในการอำนวยความยุติธรรมในพื้นที่บริเวณศาลอยู่บ่อยครั้งเป็นผลให้มาตรฐานในการรักษาความยุติธรรมของศาลไทยในภาพรวม ได้รับผลกระทบและเกิดปัญหา ดังนั้นจึงต้องมีกระบวนการในการสนับสนุนการพิจารณาการพิพากษาคดีและการบังคับตามผลของคำพิพากษาเป็นไปได้อย่างทันทั่วทั้งที่ มีมาตรฐานในการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่บริเวณศาลที่มีประสิทธิภาพและยกระดับมาตรฐานของการป้องกัน และรักษาความปลอดภัยของผู้พิพากษาได้อย่างเหมาะสม จึงจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขเกี่ยวกับ เจ้าพนักงานตำรวจศาลขึ้นมา อนึ่งในการดำเนินการดังกล่าวก็เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับการปรับกระบวนการต้นในการบริหารงานยุติธรรมและสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2561 - 2564 ยุทธศาสตร์ (Justice for All) ยึดมั่น การอำนวยความยุติธรรมด้วยหลักนิติธรรม ซึ่งได้มีการจัดตั้งสำนักอำนวยความยุติธรรม (Court Marshal) เพื่อรักษาความปลอดภัยของผู้พิพากษาศาลยุติธรรม บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และผู้มาติดต่อราชการ รวมถึงการติดตามผู้ที่หลบหนีการปล่อยตัวชั่วคราว จับกุมผู้ต้องหาจำเลย หรือผู้ที่ศาลได้ออกหมายจับหรือผู้ไม่ปฏิบัติตามหมายเรียกหรือคำสั่งศาล และรักษาความสงบเรียบร้อยแก่บุคลากรและทรัพย์สินในพื้นที่บริเวณศาลยุติธรรม

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 คือ โดยที่มีสถานการณ์อันอาจกระทบต่อ การทำหน้าที่ของผู้พิพากษาในการอำนวยความยุติธรรม และมีกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว โดยศาลหลบหนี รวมทั้งมีผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามหมายเรียกหรือคำสั่งศาลซึ่งถูกออกหมายจับแล้วแต่ยังไม่สามารถจับกุมได้ ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีล่าช้า อาจทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษ สถานการณ์ ดังกล่าวเกิดจากการที่ไม่มีบุคลากรของศาลที่มีฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อย รักษาความปลอดภัยข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม บุคลากร ทรัพย์สิน และ อาคารสถานที่ของศาลยุติธรรม ตลอดจนอำนวยความสะดวกสนับสนุนและเสริมสร้างประสิทธิภาพการจับกุมผู้ต้องหา จำเลยหรือบุคคลเหล่านั้น ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินคดีของศาลเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสมควรกำหนดให้มีเจ้าพนักงานตำรวจศาลทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย รักษาความปลอดภัย

ข้าราชการ ฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม บุคลากร ทรัพย์สิน และอาคารสถานที่ของศาลยุติธรรม และ
ดำเนินการเพื่อให้ เกิดประสิทธิภาพในการจับกุมผู้ต้องหาและจำเลยที่หลบหนีการปล่อยชั่วคราว หรือ
ผู้ที่ศาลได้ออกหมายจับแล้ว

ตามระเบียบคณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการแต่งตั้งเจ้าพนักงาน
ตำรวจศาล พ.ศ. 2562 ผู้ซึ่งจะได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจศาลประเภทวิชาการ ต้องมี
คุณสมบัติดังต่อไปนี้

(1) ต้องมีอายุไม่เกินสี่สิบปีบริบูรณ์ ณ วันที่ยื่นใบสมัคร ในกรณีที่เป็นระดับ
ชำนาญ การพิเศษ ต้องมีอายุไม่เกินสี่สิบห้าปีบริบูรณ์ ณ วันที่ยื่นใบสมัคร

(2) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมายหรือคุณวุฒิต่างอื่นที่เทียบได้
ใน ระดับเดียวกัน โดยให้ ก.ศ. กำหนดเพื่อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติ
เจ้าพนักงาน ตำรวจศาล

(3) เคยผ่านงานการรักษาความปลอดภัย หรือการปราบปราม หรือการสืบสวน
หรือการสอบสวน หรือการข่าว หรืองานตรวจสอบประวัติพฤติกรรมบุคคล หรืองานธุรการของ
ศาลยุติธรรมไม่น้อยกว่าห้าปีและมีทักษะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่ง

(4) มีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นข้าราชการศาลยุติธรรมประเภทวิชาการ ระดับปฏิบัติการ หรือสูงกว่า

(ข) เป็นเจ้าพนักงานตำรวจศาลประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน หรือสูงกว่า

(ค) เป็นหรือเคยเป็นนายทหารหรือตำรวจชั้นสัญญาบัตร ยศไม่ต่ำกว่า
ร้อยโท หรือเรือโท หรือเรืออากาศโท หรือร้อยตำรวจโท หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่มีหน้าที่ด้านการรักษา
ความปลอดภัย หรือการปราบปราม หรือการสืบสวน หรือการสอบสวน หรือการข่าว หรืองาน
ตรวจสอบ ประวัติพฤติกรรมบุคคล ในตำแหน่งประเภทวิชาการ ระดับปฏิบัติการ หรือสูงกว่า ในกรณี
ที่เป็น ระดับชำนาญการพิเศษ ต้องมียศไม่ต่ำกว่า พันเอก หรือนาวาเอก หรือนาวาอากาศเอก หรือ
พันตำรวจเอก หรือเทียบเท่า

1.7 การคุกคาม ผู้พิพากษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้พิพากษาในประเทศไทย

ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจตุลาการ มีภารกิจหลักที่สำคัญ คือ
การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการอำนวยความยุติธรรมให้กับสังคม ศาลยุติธรรมจึง
เป็นองค์กรที่มีความสำคัญ และต้องดำรงไว้ซึ่งความเป็นอิสระปราศจากการถูกคุกคามด้วยประการใด
ๆ ทั้งปวง เพื่อดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการรักษา
ความปลอดภัยอาคารบริเวณศาล ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่าง
ยิ่งในการพิจารณาคดีสำคัญ คดีอุกฉกรรจ์ โดยปกติการพิจารณาคดีในชั้นศาล ศาลจะพิจารณาโดย

เปิดเผย ซึ่งคู่ความที่เกี่ยวข้องในคดียอมทราบคืออยู่แล้วว่าผู้พิพากษาท่านใดเป็นผู้มีคำสั่งหรือคำพิพากษาในสำนวนของตัวเอง อีกทั้งเมื่อผู้พิพากษาจะมีคำสั่งในคำร้องใด หรือคำพิพากษาใดๆ ผู้พิพากษาก็จะต้องลงลายมือชื่อในคำสั่งหรือคำพิพากษานั้น ๆ

ในปัจจุบัน จึงพบว่ามีเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นกับผู้พิพากษาหลายครั้ง เช่น เหตุการณ์อดีตนักการเมืองลักพาตัวพี่ชายของผู้พิพากษาไปทำการฆาตกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้³⁸

คดี พ.ต.ท.บรณิน ตั้งภากรณ์ พร้อมพวก ร่วมกันอุ้มฆ่าพี่ชายผู้พิพากษา อดีตเจ้าของสำนวนโอนหุ้นเสียชวงษ์ ซึ่งคดีนี้อยู่ระหว่างการสืบพยาน ที่ผ่านมา พ.ต.ท.บรณิน จำเลยที่ 1 ให้การปฏิเสธมาตลอด ส่วนผู้ร่วมก่อเหตุจำเลยที่ 2-6 ให้การรับสารภาพ

วันที่ 14 ก.ย. ที่ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง ถ.นครไชยศรี ศาลนัดสืบพยาน ที่พนักงานอัยการสำนักงานคดีปราบปรามการทุจริต 3 เป็นโจทก์ยื่นฟ้อง พ.ต.ท.บรณิน ตั้งภากรณ์ จำเลยที่ 1 นายมานัส ทับทิม จำเลยที่ 2 นายณรงค์ศักดิ์ ป้อมจันทร์ จำเลยที่ 3 นายชาติชาย เมณฑกุล จำเลยที่ 4 นายประชาวิทย์ ศรีทองสุข จำเลยที่ 5 และ ด.ต.ธงชัย หรือ สจ.ออด วชิรสังจะ จำเลยที่ 6 ในความผิด 9 ข้อหา โดยอัยการสำนักงานคดีปราบปรามการทุจริต 3 ได้ยื่นฟ้องจำเลยทั้งหมด เมื่อวันที่ 18 พ.ค.2563 จำเลยที่ 2-6 ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ จำเลยที่ 1 นายบรณิน ยื่นคำร้องขอถอนคำให้การเดิมที่เคยปฏิเสธตลอดข้อกล่าวหา เป็นให้การรับสารภาพตามคำให้การฉบับลงวันที่ 19 ส.ค.2563 ว่า จำเลยที่ 1 ได้ก่อเหตุในคดีนี้จริง โดยร่วมกับจำเลยที่ 3 จัดเตรียมอุปกรณ์ เช่น น้ำมัน ยางรถยนต์ สังกะสี อิฐบล็อก เพื่อไปใช้เผาทำลายศพ นายวีรชัย ศกุนตะประเสริฐ โดยนำอุปกรณ์ดังกล่าวไปไว้ยังจุดเกิดเหตุที่เผาศพนายวีรชัย ที่บริเวณเขาใบไม้ อ.ตาคลี จ.นครสวรรค์

เมื่อวันที่ 2 ก.พ.2563 การเตรียมการดังกล่าวต้องการจับตัวนายวีรชัย มาเพื่อบังคับ ชูเชิญ และต่อรองคดีกับ นางสาวพนิดา ศกุนตะประเสริฐ โจทก์ร่วมในคดีนี้ ซึ่งเป็นผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีอาญาหมายเลขดำ ที่ อ.305/2561 ของศาลอาญารุงเทพใต้ จำเลยที่ 1 มีเจตนาจะนำตัวนายวีรชัย ไปกักขังไว้ที่บ้านพักที่ใช้สำหรับหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอตาคลี และหากหลังจากจับตัวนายวีรชัย มาขังไว้แล้ว การต่อรองและบังคับชูเชิญกับนางสาวพนิดา ไม่สำเร็จผลโดยนางสาวพนิดา ไม่ทำตามข้อเรียกร้อง จำเลยที่ 1 อาจต้องฆ่านายวีรชัย และเผาทำลายศพ เมื่อวันที่ 4 ก.พ.2563 จำเลยที่ 1 กับพวก ได้จับกุมตัวนายวีรชัย ขึ้นรถยนต์ยี่ห้อโตโยต้า รุ่นสปอร์ตไรเดอร์ คันเกิดเหตุ เพื่อนำตัวไปกักขังและต่อรองกับนางสาวพนิดา โดยจะนำตัวนายวีรชัย ไปบ้านพักที่อำเภอตาคลี ระหว่างเดินทางนายวีรชัย ดันรถขึ้นการควบคุมตัวขณะนั่งอยู่ที่เบาะหลัง กับจำเลยที่ 4 และ

³⁸ <https://ch3thailandnews.com/news/208175>

5 จำเลยที่ 3 ซึ่งนั่งอยู่เบาะหน้าด้านซ้าย ได้หันไปชกตอยนายวีรชัย เพื่อให้หยุดการตีรุนแรงขึ้น เป็นเหตุให้นายวีรชัย ถึงแก่ความตาย ทั้งที่การตอรองกับนางสาวพินดา ยังไม่บรรลุผลตามข้อเรียกร้อง จำเลยที่ 1 รับว่าได้ร่วมกับจำเลยที่ 3 ติดตามตัวนายวีรชัย และนางสาวพินดา ในช่วงวันที่ 7, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 17 และ 20 มกราคม 2563 จริง และรับว่าได้ร่วมกับจำเลยที่ 3 ถึงที่ 5 คุมตัวนายวีรชัย จากหน้าศาลอาญากรุงเทพใต้โดยจำเลยที่ 1 แต่งกายชุดตำรวจและเป็นผู้ขับรถยนต์ยี่ห้อโตโยต้า รุ่นสปอร์ตโรเตอร์คันเกิดเหตุจริง โดยมีจำเลยที่ 3 นั่งเบาะหน้าด้านซ้ายข้างคนขับ ส่วนจำเลยที่ 4 และที่ 5 นั่งเบาะหลังรถคันดังกล่าว เพื่อควบคุมตัวนายวีรชัย ระหว่างควบคุมตัวนายวีรชัย อยู่บนรถ และขณะกำลังขับรถมีเสียงโทรศัพท์เรียกเข้ามายังโทรศัพท์ของนายวีรชัยรวม 3 ครั้ง ซึ่งทางนางสาวพินดา ยอมที่จะทำการตามที่พูดในคลิปเสียง แต่ขอคุยกับพี่ชายก่อน นายวีรชัย พูดคุยกับบุคคลที่โทรศัพท์เข้ามา แต่ปรากฏว่านายวีรชัย ไม่สามารถพูดสายได้ เข้าใจว่านายวีรชัย ได้เสียชีวิตไปแล้ว จำเลยที่ 3 ได้ปิดโทรศัพท์ของนายวีรชัย และไม่ได้ใช้โทรศัพท์ติดต่อกับใครอีกเลย จำเลยที่ 1 ขอให้การรับสารภาพว่า ได้ร่วมกับจำเลยที่ 3 นำศพนายวีรชัย ไปทำการเผาเพื่อทำลายที่บริเวณเขาไบไม้ อำเภอดาคลี ตามที่โจทก์ฟ้องจริง และขอให้การรับว่า ได้ร่วมกับจำเลยที่ 3 ขับรถนำเก้าอี้รถกอล์ฟ สังกะสี เศษยางรถยนต์ อิฐบล็อก ไปทิ้งตามจุดต่าง ๆ คือ บริเวณใกล้สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา ของหมู่บ้านกลางแดด อำเภอมือง จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนจำเลยที่ 3 เป็นผู้นำโทรศัพท์กระเป๋าสตางค์ของนายวีรชัย และแผ่นป้ายทะเบียนรถไปทิ้งที่แม่น้ำปิงผู้เดียว พ.ต.ท.บรรยณ จำเลยที่ 1 อ้างว่าไม่มีเจตนาจะก่อเหตุดังกล่าวเพื่อกระทบกระถังต่อองค์กรศาล หรือก้าวล่วง หรือดูหมิ่นเหยียดหยามองค์กรศาล แต่เป็นเรื่องเฉพาะตัว เห็นว่านางสาวพินดา ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนในคดีอาญาของศาลอาญากรุงเทพใต้ ทำหน้าที่อย่างลำเอียงขาดความเที่ยงธรรม และมีอคติกับจำเลยที่ 1 ในระหว่างการพิจารณาคดีดังกล่าวโดยตลอด ทำให้เกิดความกดดันและขาดสติยั้งคิด จึงได้กระทำความผิดในคดีนี้

ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบอย่างมากต่อการอำนวยความยุติธรรม ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ข้าราชการศาลยุติธรรม รวมถึงประชาชนทั่วไป ถึงความเชื่อมั่นต่อความปลอดภัยในชีวิตของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาล ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามาตรการในการรักษาความปลอดภัยของศาลยุติธรรมมีความจำเป็นที่จะต้องมีการยกระดับให้มีความเป็นสากล เพื่อไม่ให้มีเหตุร้ายดังกล่าวเกิดขึ้นอีกในอนาคต และสร้างความรู้สึกความปลอดภัยให้แก่ ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ข้าราชการศาลยุติธรรม และประชาชนทั่วไป และที่สำคัญเพื่อให้ศาลยุติธรรมสามารถดำเนินกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การคุ้มครองพยานของประเทศสหรัฐอเมริกา

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานของต่างประเทศนั้น มีรูปแบบมาตรการในการคุ้มครองพยาน แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศตามระบบกฎหมายและรูปแบบการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ ประเทศที่อยู่ในระบบกฎหมาย Common Law เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา การดำเนินคดีจะใช้ระบบกล่าวหา (Adversarial System) ซึ่งระบบกล่าวหาเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบัน โดยระบบกล่าวหา มีลักษณะสำคัญ คือ ศาลมีบทบาทจำกัดเป็นเพียงผู้ตัดสินคดีเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติมหรือช่วยคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแสวงหาพยานหลักฐาน³⁹ การดำเนินการพิจารณามีหลักเกณฑ์ละเอียดปลีกย่อยมาก ศาลใช้ดุลพินิจได้น้อยมาก คู่ความสองฝ่ายมีบทบาทสำคัญเป็นคู่ต่อสู้ซึ่งกันและกันอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น บางครั้งศาลอาจยกฟ้องทั้ง ๆ ปรากฏว่าจำเลยกระทำผิดก็ได้ แต่พยานหลักฐานโจทก์มีข้อน่าสงสัย ต้องยกผลประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย และในระบบกล่าวหานี้ มีหลักเกณฑ์การสืบพยานที่เคร่งครัดมาก ศาลมีโอกาสดำเนินคดีได้น้อย มีบทตัดพยานเด็ดขาดไม่ยอมให้ศาลรับฟังพยานนั้นเข้าสู่สำนวนความเลย นอกจากนี้มีการห้ามใช้คำลมนำในการถามพยานตนเองโดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยและให้หลักประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น จำเลยถือเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ความ เป็นต้น ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การดำเนินคดีจะใช้ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล ต่างก็มีหน้าที่ในการค้นหาความจริงให้ปรากฏด้วยตนเอง จึงมีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

กฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศสหรัฐอเมริกา ถือเป็นกฎหมายแม่แบบที่ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบัญญัติในการคุ้มครองพยานของนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยได้บัญญัติเกี่ยวกับวิธีการในการคุ้มครองพยาน องค์กรที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองพยานการบริหารจัดการเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน ค่าใช้จ่ายและมาตรการอื่นที่จำเป็นในการคุ้มครองพยาน

ในปี ค.ศ. 1970 สหรัฐอเมริกา ได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม (The Organized Crime Control Act) ซึ่งมีบทบัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในอันที่จะดำเนินการในเรื่องให้ความปลอดภัยและความเป็นอยู่ของพยานและบุคคลในครอบครัวที่จะเป็นพยานในการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม โดยมีหน่วย United States Marshals Service ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการภายใต้ โครงการให้ความคุ้มครองพยาน (Witness Protection Program) หรือ WPP ต่อมาในปี ค.ศ. 1984 สภาคองเกรส ได้ให้ความเห็นชอบผ่านพระราชบัญญัติคุ้มครองและป้องกันพยาน (The Witness Security Act) ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในการให้ความคุ้มครองป้องกันพยานสำคัญในคดีทั่วไป

³⁹ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, *กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง*, หน้า 218.

มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่พยานในสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายรองรับ จึงทำให้การดำเนินการสามารถเป็นอย่างมีระบบ มีงบประมาณสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายทำให้ประชาชนมีความมั่นใจ ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติโดยใน United States Code (U.S.C.) ได้บัญญัติถึงการคุ้มครองพยาน (Protect of Witness) ไว้ใน Section 3521-3528 โดยให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในการคุ้มครองป้องกันพยานบุคคล หรือผู้ที่อาจเป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิด เมื่อเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองป้องกันบุคคลดังกล่าว รวมทั้งสุขภาพจิตและการปรับตัวทางสังคมได้นานเท่าที่ยังเห็นว่าภัยอันตรายยังมีอยู่ สำหรับหลักเกณฑ์การพิจารณารับพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองในประเทศสหรัฐอเมริกา พิจารณาจากความสำคัญของคดี เป็นผู้มีส่วนร่วมกระทำผิดในองค์การอาชญากรรมเกี่ยวข้องกับการทุจริตเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย ความสำคัญของคำให้การของพยาน พฤติการณ์ความไม่ปลอดภัย ความเสี่ยงต่อชุมชน ลักษณะพื้นฐานของโครงการคุ้มครองพยาน เป็นโครงการที่เป็นภาคสมัครใจและเป็นทางเลือกสุดท้ายรวมทั้งไม่ใช่โครงการสำหรับให้ความช่วยเหลือเหยื่อ มีการเปลี่ยนข้อมูลที่แสดงอัตลักษณ์ของบุคคล (เปลี่ยนชื่อ/สกุล) การย้ายที่อยู่ การส่งเสริมให้พยานอยู่ในสังคมได้และพึ่งตนเองได้โดยมีข้อกำหนดแนวปฏิบัติที่เข้มงวด การคุ้มครองพยานเป็นทางเลือกสุดท้าย ก่อนจะใช้มาตรการคุ้มครองพยานจะใช้มาตรการอื่นในการดูแลพยาน โดยมีทางเลือกอื่น ๆ ในการดำเนินการ ได้แก่ กรณีพยานเป็นนักโทษก็จะแยกพยานจากนักโทษอื่น หรือใช้ชื่ออื่นในการเรียกพยานนักโทษ จัดให้มียานพาหนะพิเศษในการรับ-ส่งพยานไปให้การในศาล แยกพยานไว้ในที่คุมขังต่างหากกรณีพยานทั่วไป คุ้มครองความปลอดภัยโดยตำรวจหรือใช้ระบบการคุ้มครองความปลอดภัยของศาลย้ายที่อยู่ชั่วคราวใช้มาตรการรักษาความปลอดภัยของศาลเมื่อพยานมาขึ้นให้การให้ความช่วยเหลือด้านการเงินในระดับปานกลาง การใช้เซฟเฮาส์⁴⁰

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลข่าวสารในคดีความผิดสำคัญ โดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือการจารกรรมข้อมูล และยังกำหนดโปรแกรมของการคุ้มครองที่เรียกว่า Witness Security Program/ WITSEC อยู่ใน United States Code Title 18, part II, Chapter 204 Section 3073 และ 3076 เพราะกฎหมายดังกล่าวเห็นการปกปิดที่อยู่หรือข้อมูลต่างๆ ของพยานเป็นเรื่องสำคัญ โดยกำหนดให้ United States Marshals จะต้องให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมงขณะเมื่อ พยานไปให้การหรือเบิกความต่อศาล⁴¹

⁴⁰ เพ็ชรา เปลี่ยนศิริ, แนวทางการคุ้มครองพยานของต่างประเทศ, วารสารยุติธรรม

⁴¹ วรณพร สิทธิกรวงศ์, การคุ้มครองพยาน: ศึกษากรณีการนำมาตรการฉุกเฉินมาปรับใช้, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 72.

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการปกครองในรูปแบบสาธารณรัฐ (Republic)⁴² โดยมีการบริหารกิจการส่วนกลางของประเทศโดยรัฐบาลกลาง (Central government) ซึ่งมีอำนาจเฉพาะเจาะจงและจำกัดเท่าที่รัฐธรรมนูญได้ให้ไว้เท่านั้น การบริหารกิจการอื่นๆ นอกเหนือจากนั้นเป็นอำนาจของมลรัฐ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ประกอบด้วยมลรัฐที่หลากหลายแยกกันเป็นอิสระภายใต้อำนาจอธิปไตยของอาณาจักรเดิม แล้วจึงมารวมตัวกันเป็นสหรัฐเพื่อประกาศอิสรภาพ ประเทศสหรัฐอเมริกาจัดว่าเป็น ประเทศในระบบกฎหมาย Common Law โดยในแต่ละมลรัฐจะผูกพันตามระบบกฎหมาย Common Law ยกเว้น มลรัฐหลุยเซียน่าซึ่งใช้ระบบกฎหมาย Civil Law ลักษณะเด่นประการหนึ่งของประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ เช่น สหรัฐอเมริกา คือระบบลูกขุนไว้พิจารณาข้อเท็จจริงในคดีต่างๆ ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาโดยลูกขุน คือ บุคคลที่ได้รับเลือกให้เข้ามาทำหน้าที่ลูกขุนเพื่อเชื่อว่าลูกขุนเป็นตัวแทนของมาตรฐานในสังคมขณะนั้น⁴³

โครงการคุ้มครองพยาน (WITSEC) ได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2513 ภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม พ.ศ. 2513 (Organized Crime Control Act 1970) โดยรัฐสภาสหรัฐอเมริกาได้มอบหมายให้หน่วย U.S. Marshals (United States Marshals Service:USMS) ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการดำเนินการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือพยาน โดยมีพันธกิจหลัก คือ การรักษาความมั่นคงและความเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรม และยึดหลักการบริหารจัดการโครงการคุ้มครองพยานอย่างเป็นกลางและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ภายใต้หลักการที่ว่าชาวอเมริกันไม่ว่าจะอยู่ที่ใดในโลกหากตกเป็นเหยื่อจะต้องได้รับการคุ้มครองและมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือเยียวยาตามกฎหมายของอเมริกาอย่างไว้ทุกตาม จุดมุ่งหมายสำคัญของโครงการคุ้มครองพยาน คือเป็นทางออกสุดท้ายที่ได้มุ่งช่วยเหลือเฉพาะเหยื่อแต่ยังมุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือต่อพนักงานอัยการในการแสวงหาพยานหลักฐานที่สำคัญเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีคดีที่ USMS รับผิดชอบ เช่น คดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม เช่น แก๊งมาเฟียคดีทุจริตของภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อสาธารณชน (Public Corruption) และคดีที่เกี่ยวกับการก่อการร้าย ซึ่งในการดำเนินการคุ้มครองพยานตั้งแต่ปี ค.ศ.1971 มีพยานเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานจำนวนมากกว่า 6,600 คน และศาลสามารถตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดได้ถึง 39 เปอร์เซนต์⁴⁴

การเข้าสู่โปรแกรมคุ้มครองพยาน (Witness protection program) เริ่มจากเจ้าหน้าที่ตำรวจของมลรัฐหรือสหรัฐเป็นผู้ส่งคำร้องขอความช่วยเหลือจาก Office of Enforcement Operation (OEO) ซึ่งทำหน้าที่อยู่ในกระทรวงยุติธรรม โดยในการยื่นคำขอนั้นต้องระบุถึงคำให้การ

⁴² มานิตย์ จุมปา, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา, 2552, หน้า 27.

⁴³ ศิริ รัตตานุกุล, การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 ข้อ 24, 2546, หน้า 41.

⁴⁴ เพ็ชรา เปลี่ยนศิริ, แนวทางการคุ้มครองพยานของต่างประเทศ, สำนักกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ, กรมสอบสวนคดีพิเศษ, 2558, หน้า 3.

ของพยานอันตรายที่พยานได้รับ และความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ชุมชนใหม่ที่พยานจะเข้าไปอยู่ เมื่อได้รับคำขอแล้วจะได้รับการสัมภาษณ์จาก US Marshals Service และหลังจากนั้นจะเสนอ Attorney General ให้เป็นผู้มีหน้าที่พิจารณาว่าพยานคนใดสมควรเข้าอยู่ในโปรแกรมนี้โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณากำหนดไว้ใน United States Code, Title 18, Crime and Criminal Procedure, Part Chapter 224 “Protection of Witness” โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.1 บุคคลที่จะได้รับความคุ้มครอง

ผู้ที่ได้รับความคุ้มครองได้แก่ พยานผู้ที่จะมาเป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยานในกรณี que บุคคลดังกล่าวอาจได้รับอันตรายจากการที่พยานนั้นๆ ให้ความร่วมมือกับทางราชการโดยอยู่ในอำนาจของอัยการสูงสุดในการให้ความคุ้มครองนอกจากนั้นยังให้ความคุ้มครองรวมถึงผลเสียหายที่อยู่ในฐานะพยาน ทั้งยังให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลข่าวสารในคดีความผิดสำคัญ โดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือการจารกรรมข้อมูลอีกด้วย

2.2 ประเภทคดีที่จะให้ความคุ้มครอง

ต้องเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรม หรือความผิดร้ายแรงอื่นๆ เช่น

2.2.1 การลักลอบค้ายาเสพติด

2.2.2 การพนันในลักษณะมีเครือข่ายโยงใย

2.2.3 การกรรโชก ฉ้อโกง

2.2.4 การให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2.2.5 การฟอกเงิน

2.2.6 การใช้อิทธิพลครอบงำเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2.2.7 การกระทำความผิดในคดีสำคัญโดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือการจารกรรมข้อมูล

2.2.8 การลักลอบผลิตและค้าอาวุธ

2.2.9 การลักลอบขนชาวต่างชาติเข้าประเทศ

2.2.10 การฉ้อราษฎร์บังหลวง

2.2.11 การขัดขวางความยุติธรรมในส่วนสำคัญ

2.2.12 การกระทำผิดเกี่ยวกับเพศการค้าประเวณีที่กระทำในรูปองค์การอาชญากรรม

2.2.13 การลักลอบขนของหนีภาษี

2.3 หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครอง

การดำเนินการคุ้มครองพยานในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น มีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือร่วมกันอยู่ 3 หน่วยงาน (Three Department of Justice) ซึ่งทุกหน่วยงานสังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรมสหรัฐอเมริกา (U.S. Department of Justice) โดยทั้ง 3 หน่วยงาน ได้แก่

2.3.1 The Criminal Division's Office of Enforcement Operations

(OEO) มีอำนาจหน้าที่อนุญาตและพิจารณาบุคคลที่จะเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน โดยพยานนั้นต้องมีภัยอันตรายเนื่องจากการมาเบิกความในความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายความผิดร้ายแรงต่างๆ เป็นต้น

2.3.2 The United States Marshals Service (U.S.Marshals)

หน่วยงานนี้มีอำนาจหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานโดยให้ความช่วยเหลือทั้งตัวพยานและครอบครัวของพยานในเรื่องการย้ายถิ่นที่อยู่ให้กับพยานไปอยู่ในที่ที่ปลอดภัย (Secure Location) จัดหาเอกสารทางราชการใหม่ให้กับพยานดูแลรักษาเรื่องสุขภาพของพยาน มีการฝึกฝนงานให้พยานสามารถที่จะทำงานได้มีการจ้างงาน จนกระทั่งพยานผู้ที่เข้าร่วมโครงการสามารถพึ่งตนเองได้โดยมีหน่วยงานอีกสามระดับ⁴⁵คือ

- 1) สำนักงานใหญ่ (Marshals Service Headquarters)
- 2) สำนักงานเขต (Regional Offices) มีอยู่ทั้งหมด 12 แห่ง และแบ่งแยกย่อยเป็นสาขาอีก 95 แห่ง
- 3) หน่วยงานกลาง (Metro Units)

หน่วยงานทั้งสามระดับดังกล่าว จะมีหน้าที่ตรวจสอบให้การคุ้มครองพยาน โดยมีเจ้าพนักงานที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่พยาน และยังทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น (Local Marshal) ในเรื่องการคุ้มครองพยานอีกด้วย มีสายการบังคับบัญชาสูงขึ้นในการตัดสินใจโดยแยกออกจากกระทรวงยุติธรรม อัยการสูงสุดจะมอบหมายหน้าที่ให้กับ United States Marshals และจะเป็นผู้ดูแลผู้ที่เข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานในระบบระยะยาวโดยมีหน่วยงานหลัก 2 หน่วยงาน คือ กระทรวงการคลังซึ่งรับผิดชอบเรื่องการเงินส่วน และ United States Marshals เป็นผู้ที่มีหน้าที่คุ้มครองพยาน

2.3.3 The Bureau of Prisons (BOP)

คือ หน่วยงานราชทัณฑ์ทำหน้าที่ดูแลพยานที่ได้รับความคุ้มครองที่เป็นผู้ต้องขัง ในกรณีที่พยานอยู่ในฐานะเป็นนักโทษและถูกจำคุกอยู่จะมีมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานที่เป็นนักโทษในระบบเรือนจำ คือ การแยกพยานมาควบคุมต่างหากจากผู้ต้องขังอื่นในหน่วยควบคุมพิเศษหรือย้ายไปยังเรือนจำอื่น โดยเจ้าหน้าที่จะทำการกำหนดสภาพแวดล้อมเฉพาะตามที่เห็นเหมาะสมดูแล พยานดังกล่าวนั้นอาจเข้าสู่โปรแกรมการคุ้มครองพยานอีกครั้งหากว่าเมื่อเขาพ้น

⁴⁵ U.S.Marshals Service, F.Y. (2009). Performance Budget, Congressional Submission, Salaries and expenses Appropriation. (Online). Available: www.usdoj.gov/jmd/2009justification. p.54.

โทษจำคุกแล้วมีเหตุคุกคามชีวิตเขาอีก โดยครอบครัวของเขาอาจได้รับความคุ้มครองตามโปรแกรมคุ้มครองพยาน ขณะที่อยู่ในความคุ้มครองของเจ้าหน้าที่ด้วย

2.4 การดำเนินการคุ้มครองพยานในชั้นศาล

ในการพิจารณาว่าควรจะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใดหรือไม่ อัยการสูงสุด (Attorney General) จะต้องคำนึงถึงความจำเป็นที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลดังกล่าว ความจำเป็นในการที่จะให้บุคคลนั้นให้การว่ามีความสำคัญกว่าอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อสาธารณะหรือไม่ พิจารณาถึงประวัติอาชญากรรมของบุคคลนั้น ความเป็นไปได้จากพยานหลักฐานอื่น เช่น จากการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ ความจำเป็นในการคุ้มครองบุคคล ความสำคัญของคำเบิกความของบุคคลนั้น ผลการตรวจสภาพจิต และปัจจัยอย่างอื่นเท่าที่อัยการสูงสุดเห็นสมควร ซึ่งจะไม่ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สาธารณะ หรือเกิดอันตรายแก่ผู้บริสุทธิ์ที่จะมีมากกว่าความจำเป็นในการให้บุคคลนั้นเข้าเบิกความประกอบด้วยว่ามีความร้ายแรงมากน้อยเพียงใด และยังมีกฎหมายกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาเกี่ยวกับการยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล ดังนี้⁴⁶

2.4.1 ความผิดฐานประท้วง หรือเดินขบวนเพื่อกดดันพยานบุคคล (Picketing or parading) ตามมาตรา 1507 U.S.C “ผู้ใดทำการประท้วง หรือเดินขบวนใกล้ที่ทำการศาล หรือสถานที่พักอาศัยของผู้พิพากษา ลูกขุน พยานบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ศาล เพื่อแทรกแซง ชัดขวาง หรือประวิงการบริหารงานยุติธรรม หรือเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อผู้พิพากษา ลูกขุน พยานบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ของศาลเหล่านั้นให้ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ต้องระวางโทษปรับตามลักษณะนี้หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือทั้งจำทั้งปรับ การลงโทษตามมาตรานี้ไม่ตัดอำนาจศาลในการลงโทษผู้กระทำความผิดอำนาจศาลเป็นการคุ้มครองผู้พิพากษา ลูกขุน พยานบุคคล และเจ้าหน้าที่ศาล ในส่วนของพยานบุคคล กฎหมายมาตรานี้คุ้มครองพยานบุคคลไม่ให้ถูกกีดกันโดยการประท้วงหรือเดินขบวนใกล้ที่ทำการศาลหรือที่พักอาศัยของพยานบุคคลผู้นั้นเพื่อแทรกแซงชัดเจนหรือ ประวิงหรือทำให้เกิดอิทธิพลต่อพยานบุคคลผู้นั้นให้ไม่ยอมไปให้การ

2.4.2 ความผิดฐานยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล (witness Tempering) ตามมาตรา 1512 U.S.C

มาตรา 1512 U.S.C (a) กำหนดว่า

(1) ผู้ใดฆ่าหรือพยายามฆ่าผู้อื่น เพื่อ

(A) ป้องกันการมาศาลหรือการเบิกความของบุคคลใดใน กระบวนการทางราชการ ผู้นั้นต้องระวางโทษตามที่ระบุไว้ใน (3)

(2) ผู้ใดใช้กำลังหรือขู่เชิญผู้อื่นโดยใช้กำลังหรือพยายามกระทำ เช่นนั้นเพื่อ

⁴⁶ ปีติ โภธิวิจิตร, ความผิดเกี่ยวกับการยุ่งเหยิงพยานบุคคล, วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทนิติศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551, หน้า 41-52

(A) ให้เกิดอิทธิพล ประวิง หรือป้องกันการเบิกความของบุคคลใดในกระบวนการทางราชการ

(B) เป็นเหตุให้ หรือชักจูงบุคคลใด

(i) ไม่ยอมให้การหรือปฏิเสธสำนวนการสอบสวน เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดจากกระบวนการทางราชการ

(ii) เปลี่ยนแปลง ทำลาย ทำให้เสียหาย หรือซ่อนเร้นวัตถุ ใดเพื่อทำให้ขาดความสมบูรณ์หรือด้อยคุณค่าสำหรับใช้ในกระบวนการทางราชการ

(iii) หลีกเลียงหมายเรียกตามกฎหมายให้บุคคลนั้นมาเป็นพยานหรือมาทำสำนวนการสอบสวน เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดในกระบวนการทางราชการ หรือ

(iv) ไม่มาในกระบวนการทางราชการโดยที่บุคคลนั้นได้รับหมายเรียกโดยชอบ ต้องระวางโทษตามที่ระบุไว้ใน (3)

มาตรา 1512 U.S.C (d) กำหนดว่า

ผู้ใดเจตนาก่อความผิดและจากการกระทำนั้นทำให้เป็นการขัดขวาง ประวิง ป้องกัน หน่วงเหนี่ยวผู้อื่นจาก

(1) การมาศาลหรือการให้การในกระบวนการทางราชการ

(2) การรายงานต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือผู้พิพากษาของสหรัฐอเมริกา เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการผิดกฎหมายหรืออาจผิดกฎหมายของสหรัฐอเมริกา หรือฝ่าฝืนเงื่อนไขของการคุมประพฤติการปล่อยตัวผู้ที่ยังอยู่ในความควบคุมดูแลการพักการลงโทษหรือการปล่อยระหว่างพิจารณาผู้นั้น ต้องระวางโทษปรับตามลักษณะนี้หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปีหรือทั้งจำทั้งปรับ บทบัญญัติมาตรา 1512 นั้นคุ้มครองบุคคลในกระบวนการยุติธรรมหลายส่วน ได้แก่ พยานบุคคล (Witness) ผู้เสียหาย (Victim) และสายลับ (Informant) โดยในส่วนของพยานบุคคล ศาลได้ขยายการคุ้มครองไปถึงพยานบุคคล 4 จำพวก ได้แก่ (1) ผู้ที่คาดว่าจะเป็พยาน (Potential Witness) (2) พยานของคณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury Witness) (3) พยานที่เบิกความไปแล้ว (Excused Witness) และ (4) เจ้าหน้าที่สืบสวน (Investigator) ซึ่งทำหน้าที่เป็นพยานด้วย

2.5 การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน

United State Code, Title 18, Part II, Chapter 224 Section 3521 (c) กำหนดไว้ว่า ก่อนที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใด อัยการสูงสุดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลนั้นรวมถึงประวัติอาชญากรรม และประเมินสภาพทางจิตใจของบุคคลนั้นด้วย นอกจากนี้อัยการสูงสุดจะต้องจัดทำรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นแต่ละคดี (Possible risk or danger) ประกอบการพิจารณาก่อนว่าบุคคลนั้น ๆ มีความเหมาะสมที่จะสามารถเข้าร่วมในโครงการคุ้มครองพยานได้หรือไม่

สำหรับการพิจารณาจะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใดหรือไม่ อัยการสูงสุดจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลดังกล่าว ซึ่งอาจได้รับอันตรายแก่กาย หรือให้ความคุ้มครองแก่สุขภาพความปลอดภัยและสวัสดิภาพแก่บุคคลดังกล่าว รวมถึงสุขภาพจิตที่ดีและการปรับตัวเข้ากับสังคมเท่าที่อันตรายจะมีขึ้นแก่บุคคลนั้น นอกจากนี้ อัยการสูงสุดจะต้องคำนึงถึงประวัติอาชญากรรมของบุคคลนั้น ทางเลือกที่จะให้ความคุ้มครองความเป็นไปได้ที่จะได้มาซึ่งค่าเบิกความของพยานที่คล้ายคลึงจากแหล่งอื่นๆ ความสำคัญของค่าเบิกความของบุคคลนั้น ผลการตรวจสอบสภาพทางจิตใจของพยาน ตลอดจนปัจจัย ที่อัยการสูงสุดเห็นว่าเหมาะสม ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่าอันตรายที่จะเกิดแก่สาธารณะและบุคคลผู้เคราะห์ร้ายหรือเหยื่ออาชญากรรมประกอบด้วยว่ามีความร้ายแรงมากน้อยเพียงใด หากเห็นว่าอันตรายแก่เหยื่ออาชญากรรมมีมากกว่าความจำเป็นที่จะได้รับจากค่าเบิกความของพยานนั้น อัยการสูงสุดจะไม่จัดให้มีการคุ้มครองพยานนั้นเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าควรให้บุคคลใดเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน อัยการสูงสุดจะต้องจัดทำข้อตกลงเบื้องต้น (Memorandum of Understanding) กับผู้จะขอรับความคุ้มครองเสียก่อน ได้แก่

2.5.1 ข้อตกลงจะต้องให้การและให้ข้อมูลแก่พนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินคดี

2.5.2 ข้อตกลงจะไม่ก่ออาชญากรรมใดๆ เสียเอง

2.5.3 ข้อตกลงจะทำการใด ๆ ที่จำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงการค้นข้อมูลโดยบุคคลอื่นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลนั้น

2.5.4 ข้อตกลงจะปฏิบัติหน้าที่ตามข้อบังคับหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (Legal Obligations) และคำพิพากษาของศาล (Civil Judgments)

2.5.5 ข้อตกลงจะต้องให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่และลูกจ้างของรัฐบาลผู้ซึ่งจัดให้มีการใช้ความคุ้มครอง

2.5.6 ข้อตกลงจะมอบให้บุคคลใดเป็นตัวแทนเพื่อปฏิบัติการตามกระบวนการให้ลุล่วงไป

2.5.7 ข้อตกลงจะสาบานว่าจะปฏิบัติตามกฎหมายอันสำคัญทุกประการอันรวมถึงหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับอำนาจปกครองเด็กและสิทธิการเข้าเยี่ยมเยียน

2.5.8 ข้อตกลงจะเปิดเผยซึ่งการได้รับการให้ประกันทัณฑ์บน และคุมประพฤติใด ๆ หากบุคคลนั้นอยู่ ระหว่างคุมประพฤติหรือให้กันภายใต้กฎหมายแห่งมลรัฐใดและให้ความยินยอมในการเข้ากำกับดูแลของรัฐบาลกลาง

2.5.9 ข้อตกลงจะต้องรายงานอย่างสม่ำเสมอถึงกิจกรรมและที่อยู่ปัจจุบันให้เจ้าหน้าที่ของโครงการทราบ

2.5.10 อัยการสูงสุดอาจยกเลิกมาตรการให้ความคุ้มครองได้ เมื่อได้มีการฝ่าฝืนข้อตกลงดังกล่าวอย่างร้ายแรง โดยแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร (Notice) พร้อมทั้งให้แจ้งผลให้ผู้นั้น

ทราบคำสั่งคำสั่งยกเลิกถือเป็นการตัดขาดข้อตกลงเบื้องต้นนี้ จะต้องมีข้อตกลงความรับผิดชอบของบุคคลและข้อตกลงต่างๆ รวมทั้งการกำหนดโทษบุคคลซึ่งนำข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานมาเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยจะมีความผิดทั้งโทษจำคุกและปรับรวมทั้งการศึกษาลักษณะเกี่ยวกับกรณีของรัฐใช้ระบบคุ้มครองพยานต่อกระบวนการยุติธรรม การให้พยานบุคคลเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน ยังใช้ในกรณีผู้ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความผิดในคดีสำคัญ โดยเฉพาะการก่อการร้าย หรือละเมิดการปกปิดสิ่งที่ยืนยันตัวบุคคลรวมทั้งครอบครัวหรือคุ้มครองด้วยวิธีอื่นๆ

2.6 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน

สำหรับมาตรการให้ความคุ้มครองพยาน มีบัญญัติไว้ใน Organized Crime Control Act of 1970 และ Comprehensive Crime Control Act of 1984 โดยกำหนดมาตรการให้ความคุ้มครองพยานเมื่อพยานบุคคลใดได้รับการพิจารณาให้เข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน ดังนี้⁴⁷

2.6.1 รัฐจะจัดการให้มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานและครอบครัวให้พ้นจากเขตอันตราย (Danger Area) ไปยังเขตที่ปลอดภัย (Secure Area)

2.6.2 รัฐจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ สกุล ตามที่ต่องใหม่ให้พยานและครอบครัวพร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Identity) ทั้งหมดขึ้นแทนของเดิม

2.6.3 รัฐจะจัดหาบ้านพัก การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและจัดหางานให้ใหม่ตามความความถนัดของพยาน

2.6.4 รัฐจะให้ค่าครองชีพเบื้องต้นจนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ นอกจากนี้ United States Code, Title 18, Part II, Chapter 224 Section 3521 (a)(1),(b)(1) ได้ให้อำนาจอัยการสูงสุดเป็นผู้ออกกฎระเบียบ ที่จะให้ความคุ้มครองพยานหรือผู้ที่จะเป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยาน หากอัยการสูงสุดเห็นว่าเป็นความจำเป็นที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลดังกล่าว ซึ่งอาจได้รับอันตรายแก่กายหรือให้ความคุ้มครองแก่สุขภาพ ความปลอดภัยและสวัสดิภาพแก่บุคคลดังกล่าว

2.6.5 รัฐจะให้ความคุ้มกันพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะที่พยานไปให้การหรือไปเบิกความต่อศาลนั้น รวมถึงสุขภาพจิตที่ดีและการปรับตัวเข้ากับสังคมเท่าที่อันตรายนั้น อาจจะมีขึ้นแก่บุคคลนั้นด้วยการจัดการเปลี่ยนชื่อ สกุลย้ายที่อยู่อาศัยใหม่ ตามดุลพินิจของอัยการสูงสุดโดยระเบียบหรือข้อบังคับอัยการสูงสุด โดยอาจจะ

- 1) จัดหาให้ซึ่งเอกสารใดอันจะมีผลให้บุคคลนั้นสามารถมีรูปพรรณสัณฐานใหม่หรือเอกสารใด อันเป็นการให้ความคุ้มกันแก่บุคคลนั้น
- 2) จัดหาให้ซึ่งที่พักอาศัย

⁴⁷ ประยูทธ แก้วภักดิ์, การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542, หน้า 41-42.

3) จัดหาพาหนะในการขนส่งเฟอร์นิเจอร์และทรัพย์สินส่วนตัวของคุณคนนั้นไปยังถิ่นที่อยู่ใหม่

4) จัดให้มีค่าใช้จ่ายอันจำเป็นแก่การอยู่อาศัยในจำนวนซึ่งกำหนดไว้ในระเบียบ ข้อบังคับที่ออกโดยอัยการสูงสุด ภายในระยะเวลาที่อัยการสูงสุดเห็นควร

5) ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลนั้นให้ได้รับการจ้างงาน

6) จัดหาให้ซึ่งการบริการใด ๆ อันจำเป็นที่จะช่วยเหลือบุคคลนั้นให้ดำรงชีพได้ด้วยตนเอง

7) เปิดเผยหรือปฏิเสธที่จะเปิดเผยรูปพรรณสัณฐาน หรือที่อยู่ของบุคคลอันได้มีการย้ายที่อยู่ใหม่ หรือได้รับความคุ้มครองหรือเรื่องอื่นใดอันเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือโครงการคุ้มครองพยานนั้นหลังจากได้ชี้แจงว่าหน้าหน้ากว่าจะมีอันตรายใดอาจเกิดขึ้นกับบุคคลนั้น หรือแก่ประสิทธิภาพโดยทั่วไปของโครงการนั้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์แก่สาธารณะที่จะได้จากการเปิดเผยเว้นเสียแต่ว่าในกรณีที่อัยการสูงสุดได้รับคำร้องจากรัฐ พนักงานเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น หรือตามคำสั่งศาลให้เปิดเผยรูปพรรณสัณฐานที่พักอาศัย ประวัติอาชญากรหลายพิมพ์นี้มีอันเกี่ยวข้องกับบุคคล ซึ่งได้มีการย้ายที่อยู่ใหม่หรือได้รับความคุ้มครองนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ เมื่ออัยการสูงสุดทราบ หรือในคำร้องนั้นระบุว่าบุคคลเช่นว่านั้นอยู่ระหว่างถูกสืบสวน สอบสวนหรือถูกจับในความผิด ซึ่งมีอัตราโทษเกินกว่า 1 ปี หรือเป็นคดีอุกฉกรรจ์

8) เก็บรักษาความลับเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐาน และที่พำอาศัยของบุคคลนั้นในเรื่องการบังคับให้ขึ้นทะเบียนประวัติอาชญากร ภายใต้กฎหมายรัฐบาลกลางหรือกฎหมายของมลรัฐ รวมทั้งการกำหนดทางเลือกขึ้นมาทดแทนวิธีการที่ตามปกติต้องปฏิบัติภายใต้กฎหมายรัฐบาลกลาง หรือของมลรัฐในเรื่องการขึ้นทะเบียนและการติดตามค้นหาบุคคลนั้น

9) ยกเว้นการที่ต้องทำตามกฎหมายว่าด้วยการจัดหาบริการวัสดุ และอุปกรณ์และปรับปรุงการก่อสร้างที่พำอาศัยอันปลอดภัยในอาคารตามบทบัญญัติของกฎหมายอื่น หากเป็นการจำเป็นเพื่อความปลอดภัยของพยาน และความสำเร็จของแผนการให้ความคุ้มครองพยาน นอกจากนี้ หากเป็นภัยอันใกล้จะถึงหรือหากไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่บุคคลซึ่งอาจได้รับความคุ้มครองได้ทันที ซึ่งจะมีผลกระทบอย่างแรงต่อการสืบสวนสอบสวนที่กำลังดำเนินการอยู่ได้ให้อำนาจอัยการสูงสุดตาม United States Code, title 18, Part II, Chapter 224 Section 3521 (c) ที่อาจออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวแก่บุคคลนั้นไปพลางก่อน ตามมาตราที่กล่าวถึงได้ก่อนที่จะมีการประเมินผลเป็นลายลักษณ์อักษรหรือตัดสินใจประการใดในการรวบรวมข้อมูลก่อนเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานหรือการจัดทำข้อตกลงเบื้องต้นได้ United States Marshals จะต้องดำเนินการย้ายที่อยู่ของพยานให้พ้นจากเขตอันตราย (danger area) ไปยังเขตที่ปลอดภัย (secure area) นอกจากนี้ยังกำหนดให้ United States Marshals เป็นผู้ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ตั้งใหม่

ให้กับพยานพร้อมทั้งจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Identity) ทั้งหมดแทนของเดิมให้กับพยาน แต่การเข้าสู่โครงการเริ่มจากเจ้าหน้าที่ตำรวจของมลรัฐหรือสหรัฐเป็นผู้ส่งคำร้องขอความคุ้มครองต่อ Office of Enforcement Operation (OEO) ซึ่งอยู่ในกระทรวงยุติธรรม โดยมี Attorney General เป็นผู้บังคับบัญชา โดยที่การยื่นคำขอของพยานต้องระบุถึงคำให้การเป็นพยาน ภัยที่พยานได้รับการข่มขู่และความเสี่ยงใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นแก่ชุมชนใหม่ที่พยาน จะเข้าไปอยู่เมื่อได้รับคำขอแล้ว OEO จะประสานเพื่อให้พยานได้รับการสัมภาษณ์จาก US Marshals Service เพื่อพยานจะได้ทราบว่าชีวิตของพยานจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรหากเข้าสู่การคุ้มครองพยานและ US Marshals จะประสานงานเพื่อให้ Attorney General ได้สัมภาษณ์พยานโดยตรง และเสนอต่อ Attorney General ว่าควรให้พยานเข้าสู่โครงการหรือไม่และส่งคำแนะนำดังกล่าวไปยัง OEO

2.7 เจ้าพนักงานตำรวจศาล United States Marshals ของประเทศสหรัฐอเมริกา

United States Marshals หรือตำรวจศาล เป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงยุติธรรม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารร่วมกับกระทรวงการคลัง โดย United States Marshals เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน การตัดสินใจว่าจะให้ความคุ้มครองพยานคนใดจะอยู่ในดุลพินิจของ United States Marshals ขึ้นตรงต่อประธานาธิบดี และอยู่ในความควบคุมของศาล United States Marshals มีหน้าที่หลักคือตามจับกุมผู้กระทำความผิด เช่น ผู้หลบหนีการประกันตัว รักษาความปลอดภัยในบริเวณศาล (ตำรวจศาล)

ประเทศสหรัฐอเมริกาปกครองโดยระบบสหพันธรัฐ (federalism) ดังนั้น จึงมีการกำหนดขอบเขตของอำนาจรัฐบาลกลาง (Federal government) และอำนาจรัฐบาลระดับมลรัฐ (state government) ไว้แยกจากกัน โครงสร้างของ United States Marshals ประกอบด้วยตำแหน่งดังต่อไปนี้⁴⁸

2.7.1 ผู้อำนวยการ (Director) จำนวน 1 คน ซึ่งต้องได้รับการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี และได้รับความเห็นชอบโดยวุฒิสภา

2.7.2 Marshals จำนวน 94 คน (เนื่องจากมีจำนวนเขตศาลรัฐบาลกลางทั้งหมด 94 เขต ทั่วประเทศ) ซึ่งต้องได้รับการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีและได้รับความเห็นชอบโดยวุฒิสภา โดยมีวาระละ 4 ปี และต้องมีคุณสมบัติขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด เช่น มีประสบการณ์อย่างน้อย 4 ปี ในตำแหน่งระดับบัญชาการเกี่ยวกับงานบังคับใช้กฎหมายเช่น ตำรวจ หรือผู้บังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ

2.7.3 Deputy marshals จำนวน 3,571 คน โดยต้องมีคุณสมบัติขั้นต่ำที่กำหนดไว้ เช่น มีอายุ 21 ถึง 36 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ต้องเข้ารับการอบรมเป็นเวลา 21 สัปดาห์ เป็นต้น

⁴⁸ <http://www.usmarshals.gov/careers/qualifications.html#Experience>

2.7.4 พนักงานรัฐการและเจ้าหน้าที่ในการควบคุมตัว จำนวน 1,451 คน นอกจากนี้ยังมีการทำสัญญาจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัย จำนวนประมาณ 5,200 คน เพื่อทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยในศาลโดยเฉพาะ

นอกจากนี้ United States Marshals จะมีบทบาทในการคุ้มครองผู้เสียหายในระหว่างพิจารณาในศาลร่วมกับพนักงานอัยการ⁴⁹

1) การแบ่งความรับผิดชอบ United States Marshals

United States Marshals ได้มีการแบ่งความรับผิดชอบออกเป็นหน่วยงานย่อยอีก 3 ระดับคือ

(1) สำนักงานใหญ่ (Marshals Service Headquarters)

(2) สำนักงานภาค/สำนักงานเขต (Regional Offices) ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 12 แห่ง และแบ่งแยกเป็นสาขาย่อยอีก 95 แห่ง

(3) หน่วยงานกลาง (Metro Units)

หน่วยงานทั้งสามระดับดังกล่าว จะมีหน้าที่ทำการตรวจสอบให้การคุ้มครองพยาน โดยเจ้าพนักงานเหล่านั้น ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่พยาน และยังทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น (Local Marshal) ในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานอีกด้วย⁵⁰

2) วิธีการบริหารงาน

มีสายการบังคับบัญชาสูงขึ้นไปในการตัดสินใจ โดยแยกบุคคลเหล่านี้ ออกจากกระทรวงยุติธรรม อัยการสูงสุดอาจมอบหมายหน้าที่บางอย่างให้ United States Marshals ได้ อัยการสูงสุดจะเป็นผู้ดูแลผู้ที่เข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานในระบบระยะยาวด้วย กล่าวคือ เป็นหน้าที่ของสองหน่วยงานหลักที่บังคับใช้กฎหมายคือ กระทรวงการคลังจะรับผิดชอบเรื่องการเงิน ส่วน United States Marshals เป็นผู้ทำหน้าที่คุ้มครองพยาน

3) การช่วยเหลือพยาน

มีหน่วยงานในการให้ความช่วยเหลือแก่พยาน และดูแลสิทธิของผู้เสียหาย รวมไปถึงครอบครัวของผู้เสียหายโดยเน้นการให้ความสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับพนักงานอัยการและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม

4) วิธีการเบื้องต้นที่ต้องทราบเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน

⁴⁹ United States Code. Title 42, Chapter 112 Section 10607 (c)(4).

⁵⁰ The Witness Security Program was authorized in 1970 by The Organized Crime Control Act of 1970 and The Comprehensive Crime Control Act of 1984.

ในเบื้องต้นจะต้องรู้และรับทราบถึงชีวิตประจำวันของพยาน กล่าวคือ วันหนึ่ง ๆ พยานอยู่ที่ไหน ทำอะไร ทำงานที่ไหน หน้าที่นี้เป็นของตำรวจสายสืบเป็นผู้ติดต่อกับผู้ที่เข้ามาเป็นพยานตลอดเวลา

5) รูปแบบการคุ้มครองพยาน

ในการคุ้มครองพยานนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือ

(1) การคุ้มครองในระบบระยะสั้น

เป็นการคุ้มครองพยานที่อาศัยความสมัครใจไม่ได้ใช้กฎหมายบังคับบุคคลใดให้มาเข้าโครงการดังกล่าว โดยกำหนดการโยกย้ายพยานบุคคลออกจากบริเวณซึ่งคาดว่าจะมีอันตรายหรือมีบุคคลที่จะเข้ามาทำร้ายจนกว่าจะแน่ใจว่าพยานบุคคลดังกล่าวจะปลอดภัย เช่น ทำการย้ายจนกว่าบุคคลจะทำอันตรายพยานนั้นถูกศาลพิพากษาให้จำคุก และมีการประเมินค่าบุคคลนั้นพ้นจากภาวะอันตรายแล้วหรือไม่ หากมีภาวะอันตรายเกิดขึ้นใหม่ก็สามารถทำการร้องขอให้มีการคุ้มครองอีกได้ ในกรณีผู้ต้องหาที่กั้นไว้เป็นพยานที่อยู่ในเรือนจำ ประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีการร่วมมือกันระหว่างตำรวจและหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาลและสหพันธ์เพื่อคุ้มครองพยานให้มีความปลอดภัยในการดำเนินคดี

ในการหาที่อยู่ United States Marshals จะจ่ายเงินให้ในการที่จะให้พยานมาช่วยเหลือในการดำเนินคดี เป็นต้น โครงการคุ้มครองพยานของประเทศไทยจะใช้มาตรการคุ้มครองในระบบระยะสั้นมากกว่าระบบระยะยาว เพราะจะคุ้มครองพยานจนกระทั่งศาลเสร็จสิ้นกระบวนการ โดยพิจารณาว่าการคุกคามยังมีอยู่หรือไม่ กล่าวคือ จะทำให้จนกระทั่งคดีจบ

(2) การคุ้มครองในระบบระยะยาว

การคุ้มครองในระบบนี้จะมีความเข้มงวดมาก โดยมีระบบตายตัวขึ้นอยู่กับความสมัครใจของพยานที่จะต้องทราบให้แน่ก่อน กล่าวคือ ใครหรือผู้ใดจำเป็นหรือไม่ที่จะได้รับความคุ้มครอง พิจารณาถึงบุตร ภริยา ผู้ใกล้ชิดกับพยานที่จะต้องได้รับการพิจารณา เช่น บุตร ภริยาของพยาน จะต้องย้ายไปพร้อมด้วยหรือไม่ โดยจะต้องมีการประเมินโดย United States Marshals และอัยการร่วมกัน

ในการคุ้มครองลักษณะนี้ United States Marshals จะดำเนินการโดย

ก. ย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานและครอบครัวให้พ้นจากเขตอันตราย (Danger Area) ไปยังเขตที่ปลอดภัย (Secure Area)

ข. ขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ตั้งใหม่ให้พยานและครอบครัวพร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมดขึ้นแทนของเดิม

ค. จัดหาบ้านพัก การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและจัดงานให้ใหม่ตามความรู้ความถนัดของตน

ง. จ่ายค่าครองชีพเบื้องต้น จนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้

จ. ให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อพยานไปให้การหรือเบิกความต่อศาล

United States Marshals ปกติจะไม่ไปทำการคุ้มครองพยานในรัฐต่างประเทศ แต่หากจะต้องดำเนินการในเรื่องนี้ ก็จะมีความร่วมมือในการดำเนินการ โดยเก็บเป็นความลับ ซึ่งอาจจะต้องดำเนินการในประเทศที่มีอาณาเขตอยู่ในความปกครองอย่างเช่น เกาหลี เป็นต้น แต่หากจะต้องดำเนินการให้พยานไปอยู่ในรัฐอื่นก็ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ

ในการย้ายฐานที่อยู่ให้แน่ใจว่าพ้นจากการถูกคุกคามจริงๆ เมื่อย้ายที่อยู่ไปแล้วอาจถูกคุกคามได้หรือไม่ อาจมีการใช้เครื่องจับเท็จ แบบทดสอบบุคลิกอุปนิสัยใจคอของพยานก่อนประกอบการพิจารณาด้วย หลังจากนั้นแล้วอัยการสูงสุดจะจัดทำข้อตกลงเบื้องต้น (Memorandum of Understanding) กับบุคคล แต่ละบันทึกความเข้าใจจะต้องมีข้อตกลงเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน ห้ามนำข้อมูลต่าง ๆ มาเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยจะมีความผิดทั้งโทษจำคุกและปรับ รวมทั้งการศึกษาลักษณะเกี่ยวกับกรณีของรัฐใช้ระบบการคุ้มครองพยาน (Witness Protection Program) ต่อกระบวนการยุติธรรม

สำหรับการรักษาความลับของพยานโดยการปกปิดไม่เปิดเผยเกี่ยวกับ ชื่อตัว สกุล และที่อยู่ของพยานภายใต้โครงการคุ้มครองพยาน สื่อมวลชนจะมีบทบาทในการตรวจสอบ โดยรัฐจะไม่ไปฟ้องผู้สื่อข่าวในการเปิดเผย แต่จะดำเนินคดีแก่ผู้เปิดเผยความลับหากเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเองก็จะมี การสืบสวนสอบสวนเจ้าหน้าที่ผู้นั้น โดยประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีมาตรการลงโทษแก่ผู้ที่ทำการเปิดเผยความลับที่สามารถระบุตัวพยานผู้ใกล้ชิด ญาติ เหตุผลหลักที่ต้องมีโครงการนี้ก็คือ เพื่อให้พยานร่วมมือกับรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โครงการนี้มีความสำคัญ ทำให้องค์กรอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกามีจำนวนลดลง United States Marshals มีทั้งระดับมลรัฐและสหพันธรัฐทั้งหมดเป็นฝ่ายบริหารทั้งสิ้น ผู้ที่จะเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานก็ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของฝ่ายบริหาร และมีกฎเกณฑ์ที่ทำให้มั่นใจว่าผู้นั้นมีความเหมาะสมที่เข้าโครงการ FBI และตำรวจ จะทำงานร่วมกับพนักงานอัยการทุกขั้นตอน ในการตัดสินใจในกระบวนการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนตั้งแต่การสืบสวน การฟ้องร้องคดี การเจรจาต่อรอง การประเมินภัยคุกคาม โครงการคุ้มครองพยานไม่ได้ใช้กับทุกคน พยานบางคนก็ขอยกออกจากโครงการ เนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ให้ปฏิบัติได้ ในการคุ้มครองพยานในระบบระยะยาวนั้น มีผู้เข้าโครงการค่อนข้างน้อย เนื่องจากหลักเกณฑ์ เงื่อนไข ข้อปฏิบัติที่มีมาก เช่น ผู้ที่เข้ามาในโครงการนั้นต้องให้เจ้าหน้าที่ติดต่อได้โดยตรง หรือติดประชุมในหน้าที่การงาน ก็ต้องเรียกได้ทันทีต้องเดินทางไปตามนัดทุกอย่าง และให้ความร่วมมือไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การคุมครองพยานนั้น แม้เป็นการคุมครองในระบบระยะยาวที่อาจต้องใช้เวลาหลายปี ก็ไม่จำเป็นต้องใช้เงินมาก พยานอาจไม่จำเป็นต้องอยู่อาศัยโดยใช้เงินของรัฐ หลังจากนั้นพยานก็จะดำเนินชีวิตด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องใช้เงินสนับสนุนอยู่ตลอดเวลาในระยะที่ยาวเกินไป ค่าใช้จ่ายก็มีด้วยกันทั้งสองระบบ อย่างน้อยต้องมีค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ ด้วยตนเอง แต่ต้องคอยตรวจสอบว่าพยานมีพฤติกรรมเช่นไร มีการประเมินอยู่ตลอดเวลาที่อยู่ในโครงการ กล่าวคือ ก็ต้องใช้งบประมาณ ซึ่งอาจได้โดยการยึดทรัพย์จากผู้กระทำผิดโดยการนำไปขาย และได้เงินสนับสนุนจากสภา

ในการคุมครองผู้ร่วมกระทำผิดที่เป็นพยานให้รัฐก็ได้รับการคุมครองเท่าเทียมกันเหมือนพยานทั่วไปตามมาตรการต่างๆ ที่ United States Marshals กำหนดไว้เนื่องจากมีความเสี่ยงต่อภัยอันตรายเช่นเดียวกับบุคคลภายนอก ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้กรมราชทัณฑ์ (The Bureau of Prison) มีหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัย และหากบุคคลดังกล่าวพ้นโทษแต่ต้องการเข้าโครงการคุมครองพยานจะเป็นหน้าที่ของ United States Marshals ต่อไป⁵¹ สำหรับการให้ความคุมครองผู้ต้องหานั้นจะใช้วิธีการย้ายบุคคลดังกล่าวออกจากบริเวณที่มีอันตรายยังมีอยู่ในกรณีผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ หากผู้นั้นรู้จักกับใครหรือผู้ใดที่ทำให้เกิดอันตราย ก็จะจับแยกไปอยู่ส่วนอื่นๆ ของเรือนจำโดยผู้ต้องขังอาจเปลี่ยนเรือนจำ และชื่อของผู้นั้น แต่แม้อยู่ในชื่ออื่น หรือผู้ร่วมกระทำผิดที่ได้เข้าโครงการคุมครองพยานก็ตาม พยานก็ยังคงต้องถูกดำเนินคดีและรับโทษอยู่ในเรือนจำ เนื่องจากสมัครใจให้ข้อมูลกับรัฐ ซึ่งเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานต้องเข้าใจว่า ไม่ว่าจะอยู่ในเรือนจำ หรือนอกเรือนจำก็จะต้องให้ความคุมครองพยานบุคคลที่เป็นผู้ต้องขังได้

6) บทบาทของ United States Marshals ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล

ในระหว่างการพิจารณาคดี United States Marshals จะดำเนินการในส่วนการคุมครองความปลอดภัยด้านการคมนาคมระหว่างเรือนจำกับการมาปรากฏตัวในศาล กรณีที่มีการชักค้ำพยานในศาลโดยทนายจำเลย เมื่อเสร็จภารกิจในการเป็นพยานแล้ว United States Marshals จะรีบพาตัวพยานออกไป เพื่อไม่ให้อยู่ในภาวะที่ต้องทำหน้าที่ไม่จำเป็นสำหรับพยานเอง

2.8 การคุมครองพยานในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา โดย U.S. Marshals

ประเทศสหรัฐอเมริกามีหน่วยงานที่เรียกว่า U.S. Marshals หรือ Court Marshal จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1789 สังกัดกระทรวงยุติธรรมสหรัฐอเมริกา (United States Department of Justice : DOJ) ทำหน้าที่ติดตามไล่ล่านักโทษหลบหนีคดี อารักขาผู้พิพากษา และบังคับคดีอาญาเป็นหลัก Court Marshal คือ หน่วยงานดูแลรักษาความปลอดภัยของศาลยุติธรรม ที่พัฒนามาจาก

⁵¹ ประยูรท์ แก้วภักดี. (2542). การคุมครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา. หน้า 70.

แนวความคิดที่มุ่งแสวงหามาตรการ ที่มีประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยให้แก่ ผู้พิพากษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องรวมถึงประชาชน ระบบการรักษาความปลอดภัยของศาลยุติธรรม ดังกล่าว ปรากฏในหลายประเทศ โดยเฉพาะหน่วยงาน The U.S. Marshals Service ของประเทศ สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นหน่วยงาน คຸ້ມครองความปลอดภัยผู้พิพากษา รัฐบาลกลาง ทั้งนี้ Court Marshal มีรูปแบบพิเศษต่างจากการรักษาความปลอดภัย หรือการรักษากฎหมาย โดยทั่วไป กล่าวคือ มีการนำสหวิทยาการหลากหลายสาขามาใช้ เพื่อให้การรักษาความปลอดภัยมีประสิทธิภาพและความเชื่อมั่นต่อผู้ปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม อาทิ การออกแบบ สิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกัน อาชญากรรม การประเมินความเสี่ยงและภัยคุกคาม การประเมินการข่มขู่ การรักษาความปลอดภัย สถานที่และบุคคล การจัดการคดีที่มีความเสี่ยงสูง การคຸ້ມครอง กระบวนการพิจารณาคดีของศาล การใช้อาวุธ การขนส่งและเคลื่อนย้ายผู้ต้องขัง การต่อสู้แบบฉับพลัน การควบคุมและการใช้เครื่อง พันธนาการ การจัดการภาวะฉุกเฉินทางการแพทย์ การอพยพ การปฏิบัติการพิเศษซึ่งตัวประกัน การจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินและสาธารณภัย และความต่อเนื่องของการปฏิบัติงานในภาวะวิกฤต เป็นต้น ประเทศสหรัฐอเมริกา มีระบบการรักษาความปลอดภัยศาล ที่ได้รับการยอมรับ มีชื่อเสียงและมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง หากพิจารณาจากบริบทของประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยเป็นอย่างมากและในทุกกระดับ ไม่ว่าจะเป็นภัยคุกคามที่มาจากนอก การร้าย ภัยคุกคามทางอาวุธเคมี รวมถึงภัยที่เกิดจากความรุนแรงในการก่อวินาศกรรม ด้วยเหตุนี้ U.S. Marshals Service จึงเกิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่คຸ້ມครองความปลอดภัยแก่ ผู้พิพากษา พยาน รวมถึง สืบสวน ติดตามตัวจำเลย ควบคุมและนำตัวจำเลยมาศาล การริบทรัพย์สิน และอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญาหน่วยงานนี้อยู่ภายใต้การ กำกับดูแลของกระทรวงยุติธรรม สหรัฐอเมริกา (United States Department of Justice : DOJ) ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาจะเป็น ผู้แต่งตั้งผู้อำนวยการ U.S. Marshals โดยคำแนะนำและ ความเห็นชอบจากวุฒิสภาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ ในศาลชั้นต้นของรัฐบาลกลาง สำนักงานใหญ่ของ U.S. Marshals ตั้งอยู่ที่นครวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา มีอำนาจหน้าที่โดยสรุป ดังนี้

2.8.1 การรักษาความปลอดภัยบริเวณศาลและบุคลากรในศาล เป็นหน้าที่หลักของ U.S. Marshals ผู้ปฏิบัติหน้าที่จะต้องถูกฝึกฝนการใช้อาวุธเพื่อคຸ້ມครองบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ฝึกฝนในการตรวจจับอาวุธและวัตถุต้องห้าม รวมถึงเสริมสร้างประสบการณ์ในด้านการรักษา ความปลอดภัยศาลให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2.8.2 สืบสวนสอบสวน และจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยตามหมายศาล ซึ่งในแต่ละปี มีการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้นับหมื่นราย รวมถึงในคดีสำคัญ ๆ จำนวนมาก นอกจากนี้ U.S. Marshals ยังสามารถดำเนินการเพื่อสืบสวนสอบสวนและจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีไป อาศัยอยู่ต่างประเทศ ให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกลับเข้าสู่การพิจารณาของศาลด้วย

2.8.3 ควบคุมตัวจำเลยมาศาล ทำหน้าที่ควบคุมตัวจำเลยมาศาลขึ้นต้นในมลรัฐต่าง ๆ ตามคำร้องที่คู่ความยื่นต่อศาล รวมถึงควบคุมตัวจำเลยไปดำเนินคดีในต่างประเทศ

2.8.4 การคุ้มครองพยาน คือ การให้ความปลอดภัยแก่พยาน ครอบครัวและญาติของพยานในคดีอาญาสำคัญ ๆ รวมถึงคุ้มครองพยานในการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย เปลี่ยนแปลงข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งการคุ้มครองพยานนี้จะเป็นเครื่องมือสำคัญโดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมและการก่อการร้าย

2.8.5 การริบทรัพย์สิน ที่อยู่ในข่ายถูกริบตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน (Property Related to Money-Laundering Crimes) ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับยาเสพติด (Property Related to Drug Crimes) หรือทรัพย์สินที่ถูกริบตามกฎหมายอื่น⁵²

3. การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19⁵³สำหรับการคุ้มครองพยานบุคคลนั้น ได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 68 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่วางหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองพยานบุคคลซึ่งมีความเสี่ยงภัยจากการทำหน้าที่เป็นพยาน โดยกำหนดมาตรการในการคุ้มครองและลักษณะความเสี่ยงของพยานบุคคลที่จะเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน ในกรณีที่พยานมีความเสี่ยงภัยไม่มากก็จะใช้มาตรการคุ้มครองพยานแบบธรรมดา แต่หากพยานมีความเสี่ยงภัยสูงก็จะใช้มาตรการพิเศษเพื่อให้ความคุ้มครองพยาน โดยไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิด และยังสามารถนำมาใช้กับการก่อการร้าย ความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและในกฎหมายตำรวจ⁵⁴

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีโครงการคุ้มครองพยานโดยเริ่มครั้งแรกที่ Hamburg กับอาชญากรรมที่เกี่ยวกับแก๊งค์มอเตอร์ไซด์ และในปีต่อมาได้มีการนำไปใช้อย่างเป็นระบบในมลรัฐอื่น ๆ ของประเทศเยอรมัน และสำนักงานตำรวจแห่งชาติของประเทศเยอรมันหรือ (The Federal Criminal police Office) ต่อมาในปี ค.ศ. 1998 การคุ้มครองพยานของประเทศเยอรมันได้มีการบัญญัติกำหนดไว้เป็นที่แน่ชัดในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The German Code of Criminal

⁵² สำนักงานศาลยุติธรรม ศูนย์รักษาความปลอดภัย, 2562, Court Marshal

⁵³ อรรถกร วิเชียรรัตน์, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546: ศึกษากรณีผู้กระทำความผิดเป็นผู้ทรงอิทธิพล, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550, หน้า 43.

⁵⁴ สุรสิทธิ์ แสงวีโรจนพัฒน์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันลักษณะพยานหลักฐาน, 2551, หน้า 178.

Procedure) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ตามที่กฎหมายกำหนดได้ ดังนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงได้มีการกำหนดมาตรการคุ้มครองพิเศษไว้อย่างชัดเจน (Special Witness Protection Measures)⁵⁵ แต่การนำมาตรการพิเศษไปใช้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น โดยการที่จะพิจารณาว่าเงื่อนไขใดหรือรูปแบบอย่างไรถึงจะสามารถนำมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานไปใช้ได้นั้น ขึ้นอยู่กับรูปแบบลักษณะของอาชญากรรม โดยจะต้องถึงระดับที่เป็นอาชญากรรมรุนแรง (Serious Crime) ได้แก่ อาชญากรรมองค์กร (Organized Crime) การค้ายาเสพติดและการซื้อขายอาวุธที่ผิดกฎหมายแต่อย่างไรก็ตามการนำมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังมีข้อจำกัดหรือไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับพยานหรือผู้เสียหายที่ต้องเป็นพยานได้เท่าที่ควร เพราะคงเป็นการคุ้มครองได้เฉพาะในระหว่างคดีเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้การคุ้มครองพยานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทั้งก่อนและหลังการพิจารณาคดี แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายตำรวจ (Police Law) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่อยู่ในกฎหมายตำรวจนั้นเป็นมาตรการคุ้มครองพยานที่เสริมมาตรการที่มีอยู่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The German Code of Criminal Procedure) ก่อนและหลังของการพิจารณาคดีอาญา โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องดำเนินกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องภายใต้คำสั่งของอัยการและศาลเท่านั้นเพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจและหน้าที่ในการดูแลและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่มาตรการในการคุ้มครองพยาน ก็ยังไม่ได้เป็นแบบเดียวกันอย่างมีศักยภาพ

ต่อมาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีการพัฒนาโดยวางแนวทางปฏิบัติให้สามารถใช้ได้กับทุกหน่วยงานด้านการคุ้มครองพยาน โดยหน่วยงานตำรวจและศาลได้ร่วมกันสร้าง โครงการคุ้มครองพยาน (Witness Protection Program) ขึ้นมาใช้กับพยานที่ตกอยู่ในอันตราย และจัดตั้งหน่วยงานพิเศษที่ทำหน้าที่คุ้มครองพยานซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้สร้างแนวปฏิบัติร่วมกัน⁵⁶ กำหนดรายละเอียดและการมีผลใช้บังคับของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยมีการแก้ไขกฎหมายที่มีชื่อว่า Witness Protection Harmonisation ACT 2007 เรียกว่าพระราชบัญญัติที่ทำให้การคุ้มครองพยานซึ่งมีภัยที่ใกล้จะมาถึงให้มีความสอดคล้องกันโดยใช้กับคดีทุกประเภท และนอกจากจะคุ้มครองพยานแล้ว ยังได้มีการขยายการคุ้มครองออกไปถึงบุคคลอื่นซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัว รวมถึงเพื่อนของพยานอีกด้วย และให้ทุกหน่วยงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และยังได้มีการระบุให้นำเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน เป็นหน่วยงานหลักในการคุ้มครองพยานแต่การให้ความคุ้มครองพยานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในระหว่างการพิจารณาคดีนั้น ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่

⁵⁵ มนต์ชัย จงไกรรัตนกุล. (2557). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ตามตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 152.

⁵⁶ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 166.

ยังคงต้องกระทำตามหรือเคารพในคำสั่งของพนักงานอัยการและศาล ไม่สามารถกระทำโดยพลการ และจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

3.1 บุคคลที่จะได้รับการคุ้มครอง

พยานทุกคนที่ตกอยู่ในอันตรายและอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อภารกิจพิสูจน์ความจริงและต่อผลประโยชน์ในการต่อสู้คดี สามารถได้รับการคุ้มครองโดยพยานนั้นสมัครใจยินยอมที่จะรับการคุ้มครอง บุคคลที่สามารถเป็นพยานบุคคลนั้นสามารถเป็นได้ทุกคน รวมถึงคนวิกลจริตและเด็กด้วย ญาติห่าง (Verwandte) หรือญาติสนิท (Angschoerige) ของจำเลย เช่น ภรรยาของจำเลย บุคคลที่เป็นมิตรหรือศัตรู เป็นต้น โดยมีหน้าที่ที่จะต้องปรากฏตัว(Erscheinenspflicht)⁵⁷ โดยหลักการแล้วทุกๆ คนที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยอรมัน รวมทั้งชาวต่างชาติที่พำนักอยู่ในเยอรมันด้วย มีหน้าที่ที่จะต้องไปปรากฏตัวต่อหน้าผู้พิพากษาและพนักงานอัยการและแม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะมีสิทธิที่จะไม่ให้การในฐานะพยานก็ตาม

3.2 ประเภทคดีที่ให้ความคุ้มครอง

สามารถให้ความคุ้มครองได้กับคดีทุกประเภทที่พยานอาจได้รับอันตรายแก่ชีวิต ถูกข่มขู่คุกคาม หรือการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม โดยมีการคุ้มครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายตำรวจ

3.3 หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครอง

การดำเนินคดีอาญาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นการดำเนินคดีในระบบไต่สวน พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้อง โดยมีเจ้าพนักงานตำรวจช่วยในการแสวงหาพยานหลักฐานและรวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานอัยการและผู้พิพากษามีฐานะเท่าเทียมกันและมีอำนาจหน้าที่คล้ายกับพนักงานอัยการของสาธารณรัฐฝรั่งเศส เนื่องจากระบบการดำเนินคดีอาญาในภาคพื้นยุโรปเน้นบทบาทในการค้นหาความจริง (Das Inquisitionsprinzip) ซึ่งพนักงานอัยการและผู้พิพากษาช่วยกันค้นหาความจริงและพิพากษาตามความจริงที่ค้นพบ ในส่วนการประสานงานระหว่างเจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการ จะมีการจัดตั้งกลุ่มทำงานวางหลักการที่เปี่ยมมาตรฐานตามข้อตกลง เพื่อมิให้สิ้นเปลืองเวลาสำหรับคดี ประเภทเดียวกันและเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ความผิดอาญาเกี่ยวกับ การทุจริต (Korruption) กระบวนการในชั้นสืบสวนสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการ จะมีการกำหนดและวางแผนร่วมกันในชั้นสืบสวนสอบสวน การกล่าวโทษในความผิดกลุ่มนี้อาจมาจากบริษัทเอกชน หน่วยงานราชการ พยานบุคคลก็ได้ส่วนการ

⁵⁷ อำนาจ เนตยสุภา, องค์กรอาชญากรรม/การคุ้มครองพยานในประเทศเยอรมัน 2559, หน้า 128.

พิจารณาคดีอาญาอันรวมถึงคดีทุจริต ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (StPO) และการพิจารณาคดี ดังกล่าวอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีบทบัญญัติเรื่องการคุ้มครองพยานปรากฏใน โครงการคุ้มครองพยาน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (StPO) และกฎหมายตำรวจ 23 โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้สามารถคุ้มครองพยานได้ทุกระบวนการ ซึ่งในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานตำรวจและศาลจะเป็นผู้ดำเนินการให้ความคุ้มครองพยาน โดยมี หน่วยงานอื่นให้ความช่วยเหลือ ส่วนการพิจารณาอนุมัติให้มีการคุ้มครองพยานหรือพิจารณายกเลิกให้ใช้มาตรการคุ้มครองพยานนั้นจะอยู่ในดุลพินิจร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองพยาน และสำนักงานอัยการ ในส่วนของการคุ้มครองพยานประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (StPO) จะบัญญัติถึง ครอบคลุมเฉพาะระหว่างพิจารณาคดีเท่านั้น จึงได้มีการนำมาตรการคุ้มครอง พยานตามกฎหมาย ตำรวจมาใช้เป็นมาตรการเสริม⁵⁸

3.4 การดำเนินการคุ้มครองพยานในชั้นศาล

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการให้ความคุ้มครองพยานในชั้นศาลที่มีความชัดเจน โดยให้ความคุ้มครองพยานโดยใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองพยาน และศาลมีบทบาทในการคุ้มครองพยานในชั้นพิจารณา ดังนี้

3.4.1 การคุ้มครองพยานตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(The German code of Crimina procedure : STPO) มีดังนี้

1) พยานที่ได้ให้ข้อมูลที่ทราบจากการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ของตน เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งกระทำการในหน้าที่มีสิทธิแจ้งที่อยู่อาศัยของตนโดยใช้ที่อยู่ตามที่ทำงานของตนแทนสถานที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยจริงของตนก็ได้ นอกจากนั้น ไม่ว่าพยานจะเป็นบุคคลใด ก็อาจได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้ทำการซักถามให้ระบุถึงสถานที่ทำงานหรือสถานที่ประกอบธุรกิจของพยาน แทนสถานที่ที่เป็นที่อยู่อาศัย หรืออาจระบุถึงที่อยู่อื่นซึ่งอาจสงหมายได้ หากเป็นที่เกรงว่าพยานจะได้รับอันตรายเนื่องจากการให้การเป็นพยาน หรืออาจได้รับอนุญาตให้ไม่ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ซึ่งอาจติดต่อตนได้ด้วย⁵⁹

2) ภายใต้มาตรา 68 อนุมาตรา 3 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดของพยานจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ หากมีเหตุให้เกรงว่าการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยานบุคคลอื่นใด เอกสารที่เกี่ยวข้องถึงตัวบุคคลนั้นจะได้รับการเก็บรักษาไว้ ณ สำนักงานอัยการโดยจะไม่มี การนำส่ง

⁵⁸ นุสณัฏฐา สัทธรรมนวงค์, มาตรการไม่เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ของพยานใน คดีอาญา, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552, น.60.

⁵⁹ The German code of criminal procedure (StPO), มาตรา 68.

เอกสารนั้นต่อศาล และจะไม่มี การตรวจสอบเอกสารนั้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เอกสารจะไม่ถูกนำไปไว้ในสำนวนจนกว่าการคุกคามพยานนั้นจะหมดไป หากมีการระบุข้อมูลบางส่วนเกี่ยวกับตัวตนของพยานไว้ในคำฟ้องที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือในหมายเรียกที่มีขึ้นในภายหลังแล้ว จะต้องแจ้งเหตุที่ต้องปกปิดข้อมูลบางส่วนเพราะพฤติการณ์ดังกล่าวด้วย

3) ข้อยกเว้นที่บุคคลไม่ต้องระบุถึงตัวตนที่แท้จริงของตน แต่มิได้ยกเว้นหน้าที่ที่จะต้องให้การในชั้นพิจารณาคดีของศาลโดยระบุถึงสถานะของตนว่าเกี่ยวข้องกับกรณีใด อย่างไร ข้อบังคับนี้มักใช้กับพยานที่เป็นเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบ

4) กำหนดให้มีการแต่งตั้งที่ปรึกษาด้านกฎหมายให้กับพยานอย่างเป็นทางการด้วยค่าใช้จ่ายของรัฐหากปรากฏว่าพยานไม่สามารถใช้สิทธิของตนเองในขั้นตอนของการซักถามได้สำหรับพยานในคดีอาญาที่สำคัญ ๆ หรืออาชญากรรมที่เกี่ยวกับการค้าหรือกลุ่มอาชญากรรม เช่น ความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมนั้น จะต้องมีการแต่งตั้งที่ปรึกษาในทุกกรณี⁶⁰ การจัดให้มีที่ปรึกษานี้ ก็เพื่อให้แน่ใจว่าพยานจะสามารถใช้สิทธิของตนในการต่อสู้และป้องกันตนเองได้และจะต้องให้แน่ใจว่าได้มีการนำมาตรการในการคุ้มครองพยานที่มีอยู่ภายใต้กฎหมายมาใช้ อย่างเพียงพอ

5) อาจมีการซักถามพยานโดยผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีโทรทัศนวงจรปิดหรือระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 247a ซึ่งการบันทึกวิดีโอนี้สามารถนำไปใช้ในการพิจารณาคดีได้

3.4.2 การคุ้มครองพยานโดยศาล

การคุ้มครองพยานในกระบวนการทางศาล ตามพระราชบัญญัติ Witness Protection Harmonisation ACT 2007 มาตรา 10 ได้แก่

อนุ 1 บุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองหรือพยานผู้ซึ่งจะต้องไปเบิกความในศาลต่างๆ ในคดีอาญา มีสิทธิที่จะได้รับข้อยกเว้นจากกฎหมาย หรือได้รับการผ่อนผันในกฎหมายว่าด้วยเรื่องข้อมูลส่วนตัวเฉพาะเรื่องรูปพรรณสัณฐานอันเดิม โดยอาจไม่ต้องไปพูดหรือตอบคำถามในชื่อเดิมได้ และยังอนุญาตให้พยานปฏิเสธที่จะบอกข้อมูลส่วนตัวและที่พกอาศัยของตนเองที่แท้จริงในปัจจุบันได้ ในการนี้พยานยังมีสิทธิที่จะใช้ชื่อสถานที่ของหน่วยงานต่างๆ เป็นที่อยู่ของพยานได้

อนุ 2 ใบบรรองหรือเอกสารอื่นใด ที่ระบุถึงรูปพรรณสัณฐานหรือทำเลที่ตั้งของบุคคลที่จะเป็นพยานนั้น จะออกให้เฉพาะแต่เพียงที่ไม่ขัดต่อวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองพยานเท่านั้น

⁶⁰ The German code of criminal procedure (StPO). มาตรา 68b.

อนุ 3 สำหรับคดีอาญาเรื่องการคุ้มครองพยานในกระบวนการทางศาลนั้น ยังคงต้องนำมาตราต่างๆ คือ มาตรา 68 มาตรา 110b และส่วนที่ 3 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ⁶¹

การคุ้มครองพยานในกระบวนการทางศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่

1) ในชั้นพิจารณาในศาลหากมีอุปสรรคต่อการให้การเป็นพยาน ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการซักถามพยานนอกศาลโดยผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพิเศษก็ได้ โดยผู้ต้องหาและทนายความของผู้ต้องหาสามารถเข้าร่วมในการซักถามนั้นได้ ผู้ต้องหาอาจจะถูกกันให้ออกจากชั้นตอนของการซักถามเป็นการชั่วคราวภายใต้มาตรา 247 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ไม่ว่าในกรณีใดๆ ทนายความของผู้ต้องหาจะไม่ถูกให้ออกจากชั้นของการซักถาม แม้จะมีเหตุผลเกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดแก่พยานก็ตาม

2) ศาลสามารถมีคำสั่งให้ผู้ต้องหาออกจากห้องพิจารณาระหว่างการซักถามได้หากเกรงว่าผู้ต้องหาหรือพยานจะไม่พูดความจริงหากมีการซักถามต่อหน้าผู้ต้องหานั้น แต่เมื่อผู้ต้องหาลบสู่ห้องพิจารณาแล้ว ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงใจความสำคัญที่ได้เบิกความลับหลังผู้ต้องหา

3) ศาลอาจให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยผ่านโทรศัพท์ซึ่งที่กำหนดไว้ในมาตรา 172 แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม หากเกรงว่าจะเกิดอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือภัยอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยานหรือของบุคคลอื่นใด

4) ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องคุ้มครองพยาน โดยพยานจะต้องได้รับการคุ้มครองจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิตหรือร่างกายที่เป็นผลเนื่องจากการเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาของศาล

5) ศาลไม่สามารถเรียกให้หน่วยงานที่คุ้มครองพยานส่งเอกสารหรือข้อมูลได้ หากเห็นว่าการเปิดเผยซึ่งข้อความในเอกสารนั้นจะเป็นผลเสียต่อรัฐ นอกจากนี้ อาจมีการปฏิเสธศาลโดยไม่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชื่อและที่อยู่ของพยาน ซึ่งหน่วยงานที่มีอำนาจสูงสุดในการคุ้มครองพยานได้เก็บเป็นความลับ

⁶¹ มนต์ชัย จงไกรรัตนกุล, ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ตามตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2557, หน้า 171.

6) ให้ตำรวจหรืออัยการสามารถกันไม่ให้พยานเข้าไปในการพิจารณาชั้นศาล ในกรณีที่ไม้อาจให้ความคุ้มครองแก่พยานอย่างในกรณีทั่วไปได้เนื่องจากมีอันตรายที่ผิดวิสัย⁶² ดังนั้นฐานะที่แท้จริงและที่อยู่ของพยานเหล่านั้นจะถูกเก็บเป็นความลับโดยหน่วยงานที่ดำเนินคดีอาญา เพื่อที่พยานจะได้ไม่ถูกเรียกให้เข้าร่วมในการพิจารณาคดี แต่จะให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ หรือผู้พิพากษาที่ได้ทำการสอบถามพยานเหล่านั้นในชั้นสอบสวนมาเบิกความในฐานะเป็นพยานบอกเล่าแทน

7) หากมีการห้ามจำเลยไม่ให้เข้าร่วมในชั้นพิจารณาดังกล่าวแล้ว จะต้องมีการอ่านรายงานบันทึกคำเบิกความให้จำเลยฟังในศาลด้วย⁶³ การคุ้มครองพยานภายใต้มาตรานี้มีมักจะนำมาใช้กับพยานที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบ

8) ศาลจะต้องคอยตรวจสอบอยู่เสมอด้วยความรับผิดชอบของศาลเองว่า ควรจะตั้งคำถามพยานที่ไม่ได้ถูกห้ามให้เข้าร่วมการพิจารณาหรือไม่ เนื่องจากอาจมีอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายที่อาจเกิดขึ้นต่อพยานได้

3.4.3 การคุ้มครองพยานตามกฎหมายตำรวจ

การคุ้มครองที่กำหนดภายใต้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้นไม่เพียงพอ เนื่องจากการคุ้มครองนั้นมีผลในระหว่างการพิจารณาคดีอาญาเท่านั้น แต่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองนอกเหนือจากการพิจารณาหรือภายหลังเสร็จสิ้นการพิจารณาด้วย ซึ่งอันตรายต่อพยานยังคงมีอยู่และอาจเพิ่มสูงขึ้นภายหลังเสร็จสิ้นการพิจารณา กฎหมายที่มีลักษณะเป็นการป้องกัน ได้แก่ กฎหมายตำรวจ ซึ่งนำมาใช้ในการคุ้มครองพยานในระหว่างการพิจารณาคดีอาญาและภายหลังเสร็จสิ้นการพิจารณาด้วย โดยกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้กำหนดแนวทางในการดำเนินการ ตัวอย่างของมาตรการเหล่านี้ ได้แก่

1) การให้การดูแลสภาพจิตใจของพยานและให้คำแนะนำในส่วนของ การปฏิบัติตัว

2) การคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่ตำรวจครอบคลุมช่วงเวลาได้นานกว่า กล่าวคือ จะมีการตรวจตราและได้รับการติดตามโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างเปิดเผยหรือปฏิบัติหน้าที่นอกเครื่องแบบ

⁶² The German code of criminal procedure (StPO). มาตรา 96.

⁶³The German code of criminal procedure (StPO). มาตรา 251.

3) การได้รับรูปพรรณสัณฐานใหม่ กล่าวคือ ได้รับชื่อใหม่และได้รับเอกสารที่แสดงฐานะใหม่ สถานที่อยู่ใหม่ หน้าที่การงานใหม่ ซึ่งอาจอยู่ในรัฐอื่นหรืออยู่ในต่างประเทศก็เป็นได้

4) การได้รับความช่วยเหลือและได้รับเงินทุนเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีอาชีพใหม่ และสามารถเลี้ยงตนเอง ได้

กฎเกณฑ์ที่อยู่ในกฎหมายตำรวจเป็นส่วนเสริมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในระหว่างพิจารณาคดีอาญา โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องให้ความเคารพการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยอัยการและศาลเสมอ การให้ความคุ้มครองภายใต้กฎหมายตำรวจนี้มีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีขององค์กรอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์และโสเภณี

3.5 การปฏิบัติต่อพยานก่อนพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี วางบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ใช้กฎหมายตำรวจ (Police law) เป็นมาตรการเสริมเพื่อให้การคุ้มครองพยานก่อนเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย อาทิมมาตรการในกฎหมายตำรวจ เช่น

- 1) ดูแลด้านจิตใจของพยาน และการให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวของพยาน
- 2) คุ้มครองด้านความปลอดภัย
- 3) การเปลี่ยนสถานภาพของบุคคล เช่น เปลี่ยนชื่อ นามสกุล ย้ายที่อยู่เปลี่ยนที่
- 4) ให้ความช่วยเหลือหรือทางการเงิน

นอกจากนี้ ในมาตรา 68 อนุมาตรา 1 ยังกำหนดให้บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นตำรวจหรือพยานมีสิทธิที่จะให้การต่อศาลเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาโดยสามารถให้สถานที่ทำงานเป็นถิ่นที่อยู่แทนได้หรืออาจจะไปถึงที่อยู่อื่นซึ่งอาจส่งหมายได้ก็ได้สอดคล้องกับมาตรา 68 อนุมาตรา 2 ที่ได้กำหนดให้ศาล มีอำนาจให้พยานไม่ต้องให้การเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและภูมิลำเนาก็ได้ รวมถึงพยานสามารถที่จะหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลใด ๆ ที่ทำให้พยานได้รับอันตรายได้ นอกจากนี้ มาตรา 68 อนุมาตรา 3 ได้กำหนดว่าทั้งข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานของพยานนั้น พยานอาจปกปิดได้หากพยานเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต อิศรเสรีภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลส่วนตัวและเอกสารต่างๆซึ่งเกี่ยวกับรูปพรรณของพยานนั้น หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องถึงตัวบุคคล ที่พยานเห็นว่าอาจจะนำส่งให้เก็บรักษาไว้ที่สำนักงานอัยการได้ แม้กฎหมายจะกำหนดให้นำส่งที่ศาลก็ตามและยังกำหนดไว้ในมาตรา 90 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องนำส่งแฟ้มข้อมูลหรือเอกสารต่างๆ หากมี การร้องขอหรือมีการขอหมายเรียก เพื่อเป็นมาตรการในการคุ้มครองพยานเพื่อจะทำให้เจ้าพนักงานของรัฐไม่ต้องให้ข้อมูลหรือแฟ้มดังกล่าวตามที่ร้องขอโดยชอบด้วยกฎหมายได้ มาตรา 1106 กำหนดให้รูปพรรณสัณฐานที่ แท้จริง (Identity)

ของเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบซึ่งทำงานสามารถใช้ชื่อที่สมมติและต้องถูกเก็บไว้เป็นความลับ แม้ภายหลังเสร็จสิ้นการกิจแล้วก็ตาม

3.6 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน

The German Code of Criminal Procedure มาตรา 223 มุ่งเน้นถึงการคุ้มครองพยานที่ป่วยหรือมีอุปสรรค ส่งผลทำให้พยานไม่สามารถมาเบิกความในฐานะพยานในการพิจารณาคดีนัดสืบพยานหรือนัดที่ต้องปรากฏตัวในการสืบพยาน โดยศาลอาจมีคำสั่งเดินเผชิญสืบไปยังสถานที่ที่พยานอยู่เพื่อทำการสืบพยานก็ได้ แต่ทั้งนี้สำหรับการเดินเผชิญสืบนั้น ทนายความมีสิทธิที่จะเดินทางไปด้วย นอกจากนี้ยังได้มีการกำหนดให้ศาลสามารถมีคำสั่งแต่งตั้งผู้พิพากษาเพื่อไปทำการบันทึกวิดีโอเพื่อนำมาเปิดในการสืบพยานนัดสืบพยานในคราวที่จะมีการสืบพยานจริงได้ต้องเป็นกรณีที่พยานนั้นอยู่ไกลไม่สามารถมาเบิกความที่ศาลได้ มาตรา 251 นอกจากนี้มาตรา 58a มาตรา 168e มาตรา 247a และมาตรา 255a ยังได้วางหลักว่าพยานอาจถูกซักถามต่างหากโดยผู้พิพากษาเสียตั้งแต่ในชั้นสอบสวน โดยเป็นกระบวนการที่แยกออกจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาและในชั้นพิจารณาคดีนั้น พยานก็ไม่ต้องปรากฏตัวในห้องพิจารณาเพื่อการซักถามทุกครั้งไปในทั้งสองกรณีดังกล่าว คำให้การของพยานจะถูกส่งผ่านทางวิดีโอไปพร้อมกับมีการบันทึกภาพและเสียงด้วยหากเข้าเงื่อนไขตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังอาจให้มีการบันทึกคำถามโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการอีกด้วย

การคุ้มครองโดยมาตรการปกปิดมิให้เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีบทบัญญัติเรื่องการคุ้มครองพยานปรากฏใน โครงการคุ้มครองพยาน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (StPO) และกฎหมายตำรวจ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้สามารถคุ้มครองพยานได้ทุกกระบวนการ ซึ่งในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ตำรวจและศาลจะเป็นผู้ดำเนินการให้ความคุ้มครองพยาน โดยมีหน่วยงานอื่นให้ความช่วยเหลือ ส่วนการพิจารณาอนุมัติให้มีการคุ้มครองพยานหรือพิจารณายกเลิก ให้ใช้มาตรการคุ้มครองพยานนั้นจะอยู่ในดุลพินิจร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองพยาน และสำนักงานอัยการ ในส่วนของการคุ้มครองพยานประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (StPO) จะบัญญัติถึงครอบคลุมเฉพาะระหว่างพิจารณาคดีเท่านั้น จึงได้มีการนำมาตรการคุ้มครองพยานตามกฎหมายตำรวจมาใช้เป็นมาตรการเสริม

สำหรับการคุ้มครองพยานโดยใช้มาตรการปกปิดมิให้เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ของพยานในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจากการศึกษาพบว่ามียุทธวิธีที่เป็นสาระสำคัญ ดังนี้

3.6.1 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (StPO) บัญญัติถึง

มาตรการ ปกปิดมิให้เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ ในมาตรา 6827 โดยมีสาระสำคัญ คือ

- (1) ในการพิจารณาคดีจะเริ่มต้นด้วยการสอบถามชื่อตัว ชื่อสกุล อายุ อาชีพ และที่พักอาศัยพยานผู้ซึ่งอยู่ขอขบข่ายได้รับความคุ้มครองในฐานะพยานที่ทำงานแทนการระบุที่พำนักอาศัยได้
- (2) พยานจะได้รับอนุญาตให้ระบุที่อยู่ของกิจการ หรือสถานที่ทำงาน หรือ

สถานที่อื่นลงในเอกสารที่ถูกเก็บรักษาแทนการระบุที่พักอาศัย หากพบว่ามีเหตุผลสมควรที่จะเกรงกลัวอันตราย เพื่อเป็นการคุ้มครองพยานตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นที่อาจได้รับอันตราย หรือกรณีที่พยานหรือบุคคลอื่นอาจถูกอิทธิพลที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากการระบุที่พักอาศัย พฤติการณ์ดังกล่าวผู้พิพากษาหัวหน้าหรือผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน (the presiding judge) อาจอนุญาตให้พยานไม่ต้องระบุที่พักอาศัยได้

(3) หากมีเหตุผลอย่างเพียงพอที่เกรงว่าการเปิดเผยตัวตน หรือสถานที่พักอาศัย หรือสถานที่อื่นของพยาน อาจทำให้พยานหรือบุคคลอื่นเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพ พยานดังกล่าวอาจได้รับอนุญาตให้ไม่ต้องเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม หากพยานถูกถาม ในการพิจารณา เขาจำเป็นต้องระบุข้อเท็จจริงที่เขารับรู้อันอาจทำให้ระบุถึงตัวตนของเขาได้

(4) หากมีเหตุผลเพียงพอตามเงื่อนไขข้อ (2) หรือข้อ (3) พยานจะได้รับความแนะนำเกี่ยวกับสิทธิดังกล่าว ในกรณีตามข้อ (2) พยานจะได้รับความช่วยเหลือในการระบุที่อยู่ลงในเอกสารที่ถูกเก็บรักษา เอกสารเกี่ยวกับที่พักอาศัยหรือระบุตัวตนนั้นจะถูกเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานอัยการ จนกว่าพฤติการณ์อันตรายจะหมดไป

(5) ข้อ (2) ถึง (4) จะใช้บังคับหลังจากเสร็จสิ้นการตรวจสอบพยานแล้ว トラบเท่าที่ พยานได้รับอนุญาตมิให้เปิดเผยข้อมูล ต้องมีการแยกข้อมูลที่อาจระบุตัวตนได้ และมั่นใจว่าบุคคลอื่น จะไม่ได้รับทราบข้อมูลดังกล่าวจนกว่าอันตรายตามเงื่อนไขข้อ (2) และ (3) จะหมดไป

3.6.2 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (StPO) บัญญัติถึงการห้ามมิให้เปิดเผยข้อมูลกรณีที่มีการเปิดเผยเอกสารนั้นจะส่งผลเสียหายต่อสวัสดิภาพของรัฐ ในมาตรา 9628 ซึ่งมีสาระสำคัญว่า การส่งเอกสารให้อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เอกสารนั้น จะไม่มีการเปิดเผย หากผู้มีอำนาจเหนือกว่าเจ้าหน้าที่นั้นประกาศว่าการเปิดเผยเนื้อหาของเอกสาร ดังกล่าวจะเป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ทั้งนี้ ความดังกล่าวอนุโลมใช้ บังคับกับเอกสารอื่น ๆ ที่อยู่ในความดูแลของสมาชิกสภา หรือพนักงานของรัฐบาลกลาง หรือสภา ที่รับผิดชอบเอกสารนั้นหากที่ได้มีการประกาศไว้ในทำนองเดียวกัน

3.6.3 ในกรณีที่ศาลได้รับคำร้องจากเจ้าพนักงานของรัฐแจ้งว่าการเปิดเผยข้อมูล ของพยานจะทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลนั้น ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการเปิดเผย ข้อมูลของพยานดังกล่าว หากเห็นว่ามีเหตุผลสมควรเพียงพอ ทั้งนี้ ข้อมูลของพยานจะต้องเก็บรักษา ไว้เป็นความลับ กรณีนี้พยานจะไม่ต้องมาเบิกความในท้องพิจารณาคดี แต่จะให้อำนาจเจ้าพนักงาน ตำรวจหรือพนักงานอัยการในการสอบปากคำและนำบันทึกคำพยานดังกล่าวมายื่นต่อศาล โดยศาล จะรับฟังในฐานะเป็นพยานบอกเล่า (Hearsay Witness) และบันทึกคำพยานนั้นต้องอ่านใน

ศาล อย่างเปิดเผย และศาลมีดุลพินิจที่จะไม่เรียกพยานมาเบิกความ หากยังคงมีพฤติการณ์ที่พยานจะไม่ได้ ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย

3.6.4 การคุ้มครองพยานในชั้นพิจารณาคดีของศาล รวมถึงการสอบปากคำพยานล่วงหน้า หากมีพฤติการณ์ที่พยานจะได้รับอันตรายแก่ชีวิตและร่างกาย อาจมีการใช้เทคโนโลยี โทรทัศน์วงจรปิด หรือการประชุมทางจอภาพ หรือการบันทึกคำพยานโดยพนักงานอัยการหรือ เจ้าพนักงานตำรวจ ตามมาตรา 58a มาตรา 168e มาตรา 247a และมาตรา 255a⁶⁴

อย่างไรก็ตาม การอนุญาตให้มีการคุ้มครองพยานโดยใช้มาตรการปกปิดมิให้เปิดเผยตัวตนของพยาน ศาลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับพยาน หรือแม้แต่สิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายที่บัญญัติถึงการคุ้มครองพยานไว้โดยเฉพาะ คือ Witness protection Harmonization Act ซึ่งมีรายละเอียดที่เป็นสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) บุคคลที่ได้รับความคุ้มครอง คือ พยานที่อาจได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย อย่างร้ายแรงหากมาเบิกความเป็นพยาน ทั้งนี้ เมื่อให้ความยินยอมพยานดังกล่าวจะได้รับความคุ้มครอง ตลอดจนบุคคลในครอบครัว

2) ผู้ให้ความคุ้มครอง คือ เจ้าพนักงานตำรวจ หรือหน่วยงานอื่นของสหพันธ์รัฐ

3) การพิจารณามาตรการให้ความคุ้มครอง หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครอง จะพิจารณาจากความรุนแรงความผิดประกอบกับพฤติการณ์ที่พยานอาจจะไม่ได้รับความปลอดภัย นอกจากนี้ยังคำนึงถึงการกระทบต่อสิทธิของจำเลยให้ได้รับการพิจารณาและต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรม

4) ส่วนนเกี่ยวกับคุ้มครองพยานจะถูกจัดเก็บไว้เป็นความลับ

4. ตารางเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในการคุ้มครองพยาน

ประเทศ	บุคคลและประเภทคดี ที่ให้ความคุ้มครอง	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	การดำเนินการคุ้มครองพยาน
ไทย	-พยานรวมถึงบุคคลใกล้ชิดกับพยาน -ให้ความคุ้มครองคดีที่ความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม หรือความผิดร้ายแรงอื่น	สำนักงานคุ้มครองพยานซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของกระทรวงยุติธรรมให้อำนาจในการตัดสินใจกับอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	- เน้นความหนักแน่นของข้อหา - พยานต้องยื่นคำร้องขอเข้าโครงการคุ้มครองพยาน - มีระยะเวลาในการคุ้มครองแค่ 1 ปี

⁶⁴ Criminal Procedure code of the Federal Republic of Germany Section 58a [Examination by Audio-Visual Medium

			- มีเจ้าหน้าที่ดูแลเฉพาะเวลาที่จำเป็น
สหรัฐอเมริกา	-พยานรวมถึงบุคคลใกล้ชิดกับพยาน -ให้ความคุ้มครองคดีที่ความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรม หรือความผิดร้ายแรงอื่น	มีรัฐสภาสหรัฐอเมริกาที่มอบหมายให้ หน่วย U.S. Marshals (United States Marshals Service: USMS) ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการดำเนินการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือพยาน	- เน้นความสำคัญในคดีดูแลตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนจบคดีและพยานต้องสมัครใจเข้าโครงการ - มีการคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง และหากบุคคลใดนำข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานไปเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาตจะมีโทษจำคุกและปรับ
เยอรมนี	-พยานรวมถึงบุคคลใกล้ชิดกับพยาน -ให้ความคุ้มครองพยานในคดีทุกประเภทที่พยานมีความเสี่ยงภัยโดยไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำ ความผิด	มีหน่วยงานคุ้มครองพยานกับเจ้าพนักงานตำรวจในการคุ้มครองพยาน	- มีการตั้งที่ปรึกษาด้านกฎหมายให้พยาน -มีการคุ้มครองพยานในชั้นพิจารณาโดยศาล -คุ้มครองนานจนกว่าภัยคุกคามจะหมดไป เป็นการคุ้มครองแบบระยะยาว

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหากฎหมายการคุ้มครองพยานในชั้นศาลของประเทศไทย และเปรียบเทียบกับของต่างประเทศ

จากการวิเคราะห์มาตรการคุ้มครองพยานในต่างประเทศ ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยนั้น มีมาตรการคุ้มครองพยานคล้ายกัน เพราะประเทศไทยได้นำแนวทางการคุ้มครองพยานของประเทศไทยมาบัญญัติเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ขึ้นใช้บังคับ แต่มาตรการคุ้มครองพยานในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีความแตกต่างกับการคุ้มครองพยานในประเทศไทยค่อนข้างมากในหลายประเด็น เช่น การให้มีศาลมีบทบาทในการให้ความคุ้มครองพยานโดยตรง และการกำหนดให้ความคุ้มครองพยานภายหลังเสร็จสิ้นการพิจารณาคดีแล้ว แต่ก็มีบางส่วนที่คล้ายกัน เช่น การให้คุ้มครองตัวพยานและบุคคลที่ใกล้ชิดกับพยานเช่นกัน ซึ่งทุกประเทศมีการคำนึงถึงความปลอดภัยของตัวพยานมากกว่าการให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และการคุ้มครองพยานทุกประเทศจะมีการออกกฎหมายคุ้มครอง เพื่อเกิดความชัดเจนในการกำหนดรูปแบบและขั้นตอนในการที่เจ้าหน้าที่จะนำมาปฏิบัติ ประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศไทย ก็ให้ความสำคัญของพยาน และบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน แต่กฎหมายของไทยนั้นยังบัญญัติแนวทางในการปฏิบัติยังไม่ชัดเจน ถ้าเทียบกับการคุ้มครองพยานของต่างประเทศที่มีการใช้บังคับเป็นกฎหมายมานานมากแล้ว ยังมีประเด็นและข้อพิจารณาอยู่หลายประการ ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล

ประเทศไทย ได้จัดตั้งสำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมเพื่อทำหน้าที่ในการช่วยเหลือประสานงานให้ความคุ้มครองพยาน เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานจะไม่ได้ได้รับความปลอดภัย พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องกับพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา อาจยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายเพื่อขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน โดยการยื่นคำร้องดังกล่าวจะต้องยื่นผ่านสำนักงานคุ้มครองพยานอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ดำเนินการคุ้มครองพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ทั้งการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ ประสานงานกับพนักงานสอบสวนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ พัฒนาระบบและมาตรการคุ้มครองพยานให้มีความเหมาะสมและเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เสนอแนะ ปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบหรือข้อบังคับตลอดจนมาตรการต่างๆ ในการคุ้มครองพยาน ติดตามประเมินผลการดำเนินการคุ้มครองพยาน ทั้งที่ดำเนินการโดยกรมและโดยหน่วยงานอื่น ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย ในลักษณะของการประสานการปฏิบัติงาน คือ ให้องค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมกันรับผิดชอบการคุ้มครองพยานตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กรโดยมีสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นหน่วยงานหลัก เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมการปกครอง กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมราชทัณฑ์ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยแต่ละหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องต้องไปออกกฎกระทรวงหรือระเบียบภายในหน่วยงานเพื่อรองรับการดำเนินการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป

ปัญหาสำหรับหน่วยงานสำนักงานคุ้มครองพยาน กระทรวงยุติธรรม ต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ คือ ความไม่เพียงพอของงบประมาณและบุคลากร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เนื่องจากไม่มีงบประมาณ ไม่มีบุคลากรที่มีจำนวนเพียงพอ ทั้งบุคลากรยังขาดความรู้ความชำนาญทางด้านยุทธวิธีตำรวจ และการที่หน่วยงานตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ การดูแลคุ้มครองพยาน ให้ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ โดยเฉพาะในจังหวัดที่อยู่ห่างไกลให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องยาก

การคุ้มครองพยานในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้วางระเบียบการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญาไว้ กรณีที่เป็นพยานสำคัญในคดีและไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือมีเหตุน่าเชื่อว่าจะเกิดอันตรายก่อนที่พยานจะไปเบิกความหรือมีการดำเนินการจะให้พยานหลบหนี พนักงานสอบสวนจะต้องรายงานชี้แจงเหตุผลเพื่อขอเบี่ยงเลี่ยงในการจัดหาสถานที่ พักอาศัยชั่วคราวให้พยาน ถ้าเป็นกรณีฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ก็ให้แจ้งเหตุให้พนักงานอัยการทราบเพื่อขอสืบพยานปากนั้น และมีอำนาจในการยื่นคำร้องต่อสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเพื่อให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษต่อไป

การคุ้มครองพยานของพนักงานอัยการ เป็นการติดตามพยานให้มาศาลตามกำหนดนัด อำนวยความสะดวกในเรื่องการเบิกจ่ายค่าพาหนะและค่าตอบแทนพยานตลอดจนการให้ความปลอดภัยพยานตามระเบียบ

ซึ่งปัจจุบันตามพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 มาตรา 5 ได้กำหนดให้ศาลยุติธรรมมีเจ้าพนักงานตำรวจศาลมีอำนาจในการ (1) รักษาความสงบเรียบร้อยและ

รักษาความปลอดภัยบุคคลและทรัพย์สินในบริเวณศาล (2) ป้องกันและปราบปรามการกระทำ ความผิดในบริเวณศาล (3) รักษาความปลอดภัยและคุ้มครองข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมตาม กฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พนักงานและลูกจ้างของศาลและ สำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำการตาม หน้าที่ และมาตรา 10 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เจ้าพนักงานตำรวจศาล เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้มีหน้าที่และอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานฝ่าย ปกครอง หรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

โดยเจ้าพนักงานตำรวจศาลในปัจจุบัน มีอยู่ทุกศาลทั่วประเทศ มีอัตรา 481 อัตรา และมี โอกาสที่จะขยายให้ครบตามกรอบ 1,180 อัตรา ในช่วงระยะเวลาต่อไป ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่จะเป็น เจ้าพนักงานตำรวจศาล มีทั้งแบบที่รับโอนมาจากข้าราชการตำรวจ ทหาร หรือหน่วยงานบังคับใช้ กฎหมาย ในรุ่นที่ 1-2 และส่วนในรุ่นต่อมาผู้ที่จะมาสมัครทำการสอบแข่งขันเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ ศาลจะต้องมีประสบการณ์ทำงานในด้านการสืบสวนสอบสวน ป้องกันปราบปราม งานการรักษาความ ปลอดภัย งานบริหารระบบการรักษาความปลอดภัย หรืองานตรวจสอบประวัติ พฤติการณ์บุคคล ทำให้บุคลากรในหน่วยงานของเจ้าพนักงานตำรวจศาลมีบุคลากรที่ผ่านการฝึกยุทธวิธีตำรวจ ทหาร ทักษะการใช้อาวุธมาเป็นอย่างดี และด้วยการมีกำลังอยู่ประจำทุกศาลในทุกจังหวัด การติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ย่อมมีประสิทธิภาพ มากกว่าหน่วยงานอื่นที่มีที่ตั้งเพียงกรุงเทพฯ เพียงแห่งเดียว

หากมีการแก้ไขกฎหมายให้เจ้าพนักงานตำรวจศาล มีอำนาจในการคุ้มครองพยานในชั้น ศาล เช่นเดียวกับอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจศาลในต่างประเทศ เพื่อรับผิดชอบกระบวนการ คุ้มครองพยานตั้งแต่การเริ่มพิจารณาคดีในชั้นศาล จนกระทั่งมีคำพิพากษาจนถึงที่สุด ย่อมส่งผลให้ การคุ้มครองพยานในชั้นศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่พยานที่จะมาให้การ เป็นพยานในชั้นศาล ทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลของไทยเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

ในส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้โปรแกรมการคุ้มครองพยาน ซึ่งได้ ช่วยเหลือพยานในการให้ความคุ้มครองพยานอย่างมีประสิทธิภาพดีมาก โดยพยานมีแรงจูงใจในการ เข้าโครงการอย่างมาก เพราะจะได้รับค่าตอบแทน ได้รับการฝึกอาชีพหลังจากสิ้นสุดโครงการ และตัว พยานมีความมั่นใจเพราะพยานได้รับความคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยาน U.S. Marshals ที่มี ประสบการณ์และมีความชำนาญในการคุ้มครองพยานโดยเฉพาะมีกฎหมายรับรองการปฏิบัติหน้าที่ อย่างชัดเจน มีรัฐสภาสหรัฐอเมริกาที่มอบหมายให้ หน่วย U.S. Marshals (United States Marshals Service: USMS) ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการดำเนินการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือพยาน คือ รักษาความมั่นคงและความเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมและยึดหลักการบริหารจัดการโครงการ คุ้มครองพยานอย่างเป็นกลางและ ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด อัยการสูงสุด จะออกข้อบัญญัติแนวทางโดยกำหนดว่า

คดีประเภทใดมีความเหมาะสมที่จะต้องให้ความคุ้มครองพยาน โดยตำรวจศาลเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายใน ส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานการตัดสินใจว่าจะให้ความคุ้มครองพยานคนใดจะอยู่ในดุลพินิจของ หน่วยงานดังกล่าวขึ้นตรงต่อประธานาธิบดี ผู้ศึกษาเห็นว่า สำนักงานคุ้มครองพยานของประเทศไทย ให้ความคุ้มครองพยานโดยอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงานเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของการ คุ้มครองพยาน การคุ้มครองพยานหน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองไม่มีความเชี่ยวชาญด้านการคุ้มครอง พยานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นเพียงการดำเนินงานในส่วนหนึ่งของหน่วยงานของตนเท่านั้น ไม่สามารถจะคุ้มครองพยานได้ตลอดเวลา ทั้งที่พยานต้องอยู่ในกระบวนการตั้งแต่ขั้นสอบสวน การพิจารณาคดีของศาล และหลังจากเสร็จสิ้นการพิจารณา ซึ่งไม่แน่นอนว่าพยาน จะได้รับการ คุ้มครองจนเสร็จสิ้นคดีและภายหลังเสร็จสิ้นคดีแล้วหรือไม่ขั้นตอนแต่ละหน่วยงานก็อาจจะแตกต่าง กันไปไม่สอดคล้องกัน จนทำให้เกิดความสับสนต่อการปฏิบัติงานได้ และที่สำคัญพยานซึ่งเกรงกลัว อิทธิพล การข่มขู่ คุกคามอยู่แล้ว ก็อาจจะไม่กล้าที่จะให้การเป็นพยานและ ไม่ยินยอมให้คุ้มครองตน และการคุ้มครองพยานของพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นเพียงการ ให้ความสะดวกแก่พยาน และการติดตามสอดส่องพยานเพื่อให้สามารถนำพยานไปเบิกความต่อ ศาลได้เท่านั้น หากเป็นกรณีที่พยานถูกอิทธิพลข่มขู่หรือจะได้รับอันตรายหรือจะหลบหนีตามระเบียบ กำหนดให้พนักงานสอบสวนจัดหาที่พักอาศัยชั่วคราวแก่พยานก่อนเบิกความต่อศาลเท่านั้น จากที่ กล่าวมาแล้วว่าพนักงานสอบสวนนั้นมีภาระหน้าที่ในการสืบสวน จับกุมติดตามผู้กระทำความผิดมา ลงโทษ ต้องมีภาระในการรับผิดชอบต่อคดีอื่นๆ อีกหลายคดี จนทำให้การดำเนินการคุ้มครองพยาน นั้นไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ การคุ้มครองพยานในประเทศไทยมีขั้นตอนหลายอย่างใน การปฏิบัติทำให้อาจทำให้พยานได้รับการคุ้มครองที่ล่าช้าเกินไปไม่ทันต่อการคุกคาม และในการ ปกปิดความลับของพยานนั้นอาจไม่รัดกุมเท่าที่ควรเพราะต้องมีการประสานงานกันหลายหน่วยงานไม่ มีหน่วยงานใดที่มีอำนาจอย่างเต็มรูปแบบในการให้ความคุ้มครอง โดยเฉพาะสำนักงานคุ้มครองพยาน ซึ่งไม่มีอัตรากำลังคนในการปฏิบัติหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานโดยตรง การอนุมัติให้พยานได้รับ การคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปหรือมาตรการพิเศษก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคุ้มครอง พยาน ซึ่งอาจทำให้เป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองพยานในชั้นศาล จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขในเรื่อง ดังกล่าว โดยให้เจ้าพนักงานตำรวจศาลมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานในชั้นศาลโดยเฉพาะ มิงงบประมาณที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และมีอำนาจในการปฏิบัติโดยตรงไม่ต้องผ่านการ ประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ คือสามารถจัดการตามแผนงานคุ้มครองพยานได้ทุกขั้นตอน เช่นเดียวกับการคุ้มครองพยานของ U.S. Marshals ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อการดำเนินงาน คุ้มครองพยานที่มีการให้ความคุ้มครองกับพยานได้อย่างรวดเร็ว สามารถรักษาความลับเกี่ยวกับพยาน ได้ เพราะการคุ้มครองพยานเป็นภาระหน้าที่ที่ค่อนข้างยากลำบากและต้องใช้ความละเอียดรอบคอบ เช่นกัน จึงจำเป็นจะต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีอีกด้วย เพื่อให้สามารถมีความรู้

ความเข้าใจในการคุ้มครองพยานได้เป็นอย่างดีและทำให้ระบบการคุ้มครองพยานมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

โดยมาตรการในการคุ้มครองพยานในประเทศสหรัฐอเมริกาค่อนข้างมีประสิทธิภาพอย่างมาก เนื่องจากทั้งในเนื้อหาของกฎหมายที่ค่อนข้างจะเป็นไปได้ในทางปฏิบัติอย่างมาก และการนำกฎหมายไปบังคับใช้กับพยานได้มีประสิทธิภาพเพราะมีองค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงไม่เกี่ยวกับภาระกิจอื่น โดยมีหน่วยงาน U.S. Marshals ประกอบกับวิธีการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษมีขั้นตอนค่อนข้างชัดเจน เช่น มีการระบุชุดให้พยานลงนามก่อนที่จะเข้าโครงการคุ้มครองพยาน และยังกำหนดให้รัฐสามารถออกเอกสารยืนยันตัวบุคคลและเอกสารให้ใหม่ได้

สำหรับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศที่มีการนำมาตรการพิเศษไปใช้ในการคุ้มครองพยานอย่างเหมาะสม เนื่องจากมาตรการดังกล่าวระบุอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (The German Code of Criminal Procedure) แต่เพื่อความเหมาะสมแล้วยังมีการนำกฎหมายตำรวจ (Police Law) มาปรับเสริมในก่อนและหลังการดำเนินคดี และในเดือนเมษายน ค.ศ. 2003 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีการพัฒนาโดยวางแนวทางปฏิบัติให้สามารถใช้ได้กับทุกหน่วยงานด้านการคุ้มครองพยาน โดยมีการแก้ไขกฎหมายที่มีชื่อว่า Witness Protection Harmonisation ACT 2007 เรียกว่าพระราชบัญญัติที่ทำให้การคุ้มครองพยานซึ่งมีภัยที่ใกล้จะมาถึงให้มีความสอดคล้องกันโดยให้ใช้กับคดีทุกประเภท และนอกจากจะคุ้มครองพยานแล้ว ยังได้มีการขยายการคุ้มครองออกไปถึงบุคคลอื่นซึ่งเป็นสมาชิกในครอบครัว รวมถึงเพื่อนของพยานอีกด้วย และให้ทุกหน่วยงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และยังได้มีการระบุให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน ตำรวจจึงเป็นหน่วยงานหลักในการคุ้มครองพยาน

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาอำนาจของศาลในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล

ประเทศไทยให้ความสำคัญในเรื่องการคุ้มครองพยานเพื่อต้องการให้พยานมาเบิกความเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิดได้ และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรและพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ขึ้นเพื่อให้การคุ้มครองผู้ที่เป็นพยาน คือ พยานบุคคลที่จะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลเพื่อดำเนินคดีอาญา แต่ไม่รวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน สามีหรือภรรยาของพยาน บุพการีของพยาน รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยพยานต้องร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับ เว้นบุคคลดังกล่าวจะไม่ให้ความยินยอม เช่น คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม

การพอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแล หรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณีหรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณี ในสถานการค้าประเวณี คดีความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่และช่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญา และให้หมายความรวมถึงความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกัน โดยกลุ่มอาชญากร ที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นคดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น และคดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน

สำหรับการคุ้มครองพยานในชั้นศาลของไทย หลักการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผย ต่อหน้าจำเลย” ทำให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมในขั้นตอนของการสืบพยานในคดีอาญาเป็นการบังคับโดยปริยายให้พยานกับจำเลยต้องเผชิญหน้ากันโดยตรงในห้องพิจารณาคดีของศาล ซึ่งย่อมสร้างความไม่ปลอดภัยต่อพยาน แต่ในปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่นที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงคำเบิกความของพยานซึ่งอยู่ในห้องหรือสถานที่แห่งหนึ่งได้ เอื้ออำนวยให้ศาลสามารถใช้เทคโนโลยีเช่นนี้ในการพิจารณาและสืบพยานโดยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากันโดยตรงระหว่างพยานกับจำเลยในห้องพิจารณาได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติข้อยกเว้นสิทธิการได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยไว้ในตอนท้ายของมาตรา 172 วรรคหนึ่ง โดยมีวิธีการพิจารณาคดีหรือวิธีการสืบพยานบางกรณี เป็นมาตรการเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้พยานต้องเผชิญหน้ากับฝ่ายจำเลย เพื่อป้องกันเหตุร้ายที่จะเกิดแก่ตัวพยานหรือคุ้มครองมิให้พยานเกิดความเกรงกลัวจำเลยไม่กล้าเบิกความ โดยมีมาตรการสำคัญสองประการ ได้แก่

2.1 มาตรการในการสืบพยานโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้ากับจำเลย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า “ในการสืบพยาน เมื่อได้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยาน หรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้ว จะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ ซึ่งอาจกระทำโดยการ ใช้โทรศัพท์มือถือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่นตามกำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา และจะให้สอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจ

ด้วยก็ได้ และตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการสืบพยาน คดีอาญาโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลย พ.ศ. 2556” มีสาระสำคัญ ดังนี้

ข้อ 3 “ในการสืบพยาน ถ้าศาลเห็นสมควร หรือพยานหรือคู่ความฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควรซึ่งเมื่อพิเคราะห์ถึงเพศอายุฐานะ สุขภาพ อนามัย ภาวะแห่งจิตของพยาน หรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้วเป็นที่เกรงว่าพยานไม่อาจเบิกความได้ หรือไม่กล้าเบิกความตามความเป็นจริง ศาลจะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้

ข้อ 4 “ในวันสืบพยาน ในห้องคณะผู้พิพากษาและคู่ความรวมทั้งทนายความทำการสืบพยานภายในห้องพิจารณาของศาลโดยมีการถ่ายทอดภาพและเสียงผ่านโทรทัศน์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีอื่นระหว่างห้องพิจารณาคดีกับสถานที่ที่จัดให้พยานเบิกความอย่าง เหมาะสมภายในบริเวณศาลในเวลาเดียวกันตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการสืบพยาน

ในกรณีนี้อาจมีผลกระทบต่อจิตใจของพยานอย่างรุนแรง ศาลจะให้ถามพยานผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้ โดยมีให้พยานได้ยินคำถามของคู่ความฝ่ายจำเลย และห้ามใช้คำถามซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร”

ข้อ 5 “ศาลพึงระมัดระวังไม่ให้พยานเผชิญหน้ากับจำเลยทั้งก่อน ในระหว่างและหลังจากที่พยานเบิกความแล้ว โดยศาลอาจกำหนดทางเดินหรือเวลานัดที่จะให้พยาน และจำเลยมาหรือกลับออกไปจากศาลในทางเดินหรือเวลาที่แตกต่างกัน

ศาลควรจัดให้มีที่พักสำหรับพยานในระหว่างรอเข้าเบิกความ รวมทั้งภายหลังเข้าเบิกความแล้ว”

2.2 มาตรการสืบพยานล่วงหน้า

การสืบพยานหลักฐานล่วงหน้า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อาจเกิดขึ้นได้ก่อนฟ้องคดีตามมาตรา 237 ทวิ และมาตรา 237 ตรี หรืออาจเกิดขึ้นภายหลังฟ้องคดี ตามมาตรา 173/2 วรรคสองและมาตรา 55/1 วรรคหนึ่งก็ได้ ดังนี้

มาตรา 237 ทวิ “ก่อนฟ้องคดีต่อศาลเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักรไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือ ทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า พนักงานอัยการ โดยตนเองหรือ โดยได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือจากพนักงานสอบสวน จะยื่นคำร้องโดยระบบการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้นไว้ทันทีที่ได้รู้ตัวผู้กระทำความผิด และผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล หากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาลให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาพิจารณาต่อไป

เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นนั้น ให้ศาลสืบพยานนั้นทันที ในกรณีนี้ ผู้ต้องหาจะซักค้านหรือตั้งทนายความซักค้านพยานนั้นด้วยก็ได้

ในกรณีตามวรรคสอง ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งหากมีการฟ้องคดีจะเป็นคดีซึ่งศาลจะต้องตั้งทนายความให้หรือจำเลยมีสิทธิขอให้ศาลตั้งทนายความให้ตามมาตรา 173 ก่อนเริ่มสืบพยานดังกล่าว ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความ หรือไม่ในกรณีที่ศาลต้องตั้งทนายความให้ถ้าศาลเห็นว่า ตั้งทนายความให้ทันทีให้ตั้งทนายความให้และดำเนินการสืบพยานนั้นทันทีแต่ถ้าศาลเห็นว่า ไม่สามารถตั้งทนายความนั้นได้ทันทีหรือผู้ต้องหา ไม่อาจตั้งทนายความได้ทันที ก็ให้ศาลซักถามพยานนั้นให้แทน

คำเบิกความของพยานดังกล่าวให้ศาลอ่านให้พยานฟัง หากมีตัวผู้ต้องหาอยู่ในศาลด้วยแล้ว ก็ให้ศาลอ่านคำเบิกความดังกล่าวต่อหน้าผู้ต้องหา

มาตรา 237 ทรี ให้นำความในมาตรา 237 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่กรณี การสืบพยานผู้เชี่ยวชาญ และพยานหลักฐานอื่น และแก่กรณีที่ได้มีการฟ้องคดีไว้แล้วแต่มีเหตุจำเป็นที่ต้องสืบ พยานหลักฐานไว้ก่อนถึงกำหนดเวลาสืบพยานตามปกติตามมาตรา 173/2 วรรคสองด้วย

ซึ่งตามตัวบทกฎหมายและการปฏิบัติจริงในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล จะเห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศไทยนั้น ให้อำนาจศาลเพียงการไม่ให้พยานเผชิญหน้ากับจำเลยเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการสืบพยานผ่านทางจอภาพ หรือการสืบพยานล่วงหน้าก็ตาม แต่ไม่ได้ให้อำนาจศาลในการห้ามจำเลยไม่ให้เข้าร่วมในชั้นพิจารณาเพื่อป้องกันการที่จำเลยจะเห็นหน้าของพยานได้เลย ในกรณีที่ประเมินแล้วว่ามีความเสี่ยงสูง หรือไม่ได้ให้อำนาจศาลในการประเมินสถานการณ์ว่าในชั้นพิจารณาในศาลหากมีอุปสรรคต่อการให้การเป็นพยาน ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการซักถามพยานนอกศาล โดยผู้พิพากษาที่ ได้รับการแต่งตั้งเป็นพิเศษก็ได้ และควรที่จะให้ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องคุ้มครองพยาน โดยพยานจะต้องได้รับการคุ้มครองจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิตหรือร่างกายที่เป็นผลเนื่องจากการเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาของศาล

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีโครงการคุ้มครองพยาน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1971 มีพยานเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานจำนวนมากกว่า 6,600 คน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประสบผลสำเร็จจากการคุ้มครองพยานภายในประเทศ และบุคคลที่เป็นพยานต้อง ให้ความร่วมมือกับทางราชการ และบุคคลนั้นต้องยินยอมเข้าโครงการ โดยอยู่ในอำนาจของอัยการสูงสุดในการให้ความคุ้มครอง คดีที่จะให้ความคุ้มครองต้องเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม หรือความผิดร้ายแรงอื่น การให้ความคุ้มครองของประเทศสหรัฐอเมริกาคล้ายกับประเทศไทย ที่ให้ความคุ้มครองพยานและบุคคลที่ใกล้ชิดกับพยาน และต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลที่จะคุ้มครองพยาน แต่แตกต่างในการให้ความคุ้มครองในคดีมากกว่าของประเทศไทย การคุ้มครองพยานของประเทศสหรัฐอเมริกาห้ามบุคคลที่ถูกคุ้มครองพยานเอาข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐานในคดีไปเผยแพร่ จะมีโทษทั้งจำและทั้งปรับ ซึ่งประเทศไทย

ก็ควรกำหนดโทษของผู้ที่เผยแพร่ข้อมูลพยานที่จะมาให้การในชั้นศาล ออกไปเผยแพร่ไว้เช่นกัน ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการจัดให้พยานย้ายที่อยู่ใหม่และให้ความคุ้มครองด้านอื่น ๆ แก่พยานหรือผู้ที่จะมาเป็นพยานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่อยู่ภายใต้เขตปกครองของรัฐบาลกลาง หรือเขตปกครองของมลรัฐใด ในคดีเกี่ยวกับกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรมหรือความผิดอันร้ายแรง ใช้อื่น ถ้าเห็นว่าอาจจะเกิดการกระทำความผิดอันเป็นการประทุษร้ายพยานอันเนื่องมาจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีดังกล่าวข้างต้นนั้น หรือความผิดตามกฎหมายมลรัฐอันมีสภาพอย่างเดียวกันต่อพยาน อัยการสูงสุดอาจจัดให้ย้ายซึ่งที่อยู่ใหม่ หรือให้ความคุ้มครองอย่างอื่นแก่ครอบครัวหรือบุคคลซึ่งมีความใกล้ชิดกับพยานหรือผู้ที่จะมาเป็นพยานนั้นหากว่าครอบครัวของเขาหรือบุคคลผู้ใกล้ชิดนั้นจะประสบกับอันตราย อันเนื่องมาจากการให้ความร่วมมือในการเป็นพยานในกระบวนการยุติธรรมด้วยเช่นกัน ซึ่งคล้ายคลึงกับของประเทศไทยที่มีมาตรการในการย้ายที่อยู่และ ให้ความคุ้มครองพยานในคดีร้ายแรง รวมถึงการย้ายครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดกับพยานด้วยเช่นกัน โดยกฎหมายป้องกันอาชญากรรมของสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติการให้ความคุ้มครองพยานซึ่งถือเป็นกฎหมายที่เป็นแนวคิดในการให้ความสำคัญของการคุ้มครองพยาน โดยอาจจัดการให้มีการย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานและครอบครัวให้พ้นจากเขตอันตราย ไปยังเขตที่ปลอดภัย รัฐจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ตั้งใหม่ให้พยานและครอบครัวพร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดขึ้นแทนของเดิมรัฐจะจัดหาบ้านพัก การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและจัดหางานให้ใหม่ตามความรู้ความถนัดของพยาน รัฐจะให้ค่าครองชีพเบื้องต้น จนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ รัฐจะให้ความคุ้มกันพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อพยานไปให้การหรือไปเบิกความต่อศาล และก่อนที่จะมีการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลใดตามบทบัญญัตินี้ อัยการสูงสุดจะต้องทำข้อตกลงกับพยานที่ได้รับการคุ้มครอง ซึ่งในข้อตกลงจะต้องแสดงให้เห็นถึงภาระหน้าที่ของพยาน

จะเห็นได้ว่าในส่วนของการดำเนินการคุ้มครองพยานเมื่อขณะพยานไปให้การหรือไปเบิกความต่อศาลนั้นมีความเหมือนกันกับประเทศไทยแต่ในด้านการจัดทำบันทึกข้อตกลงกับพยานนั้นในประเทศไทยไม่ได้มีบทบัญญัติให้จัดทำข้อตกลงดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติกฎหมาย ประเทศสหรัฐอเมริกามีการคุ้มครองแบบระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งแม้การคุ้มครองพยานในระยะยาวที่อาจต้องใช้เวลาหลายปีก็ไม่ต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมาก เพราะพยานจะสามารถดำเนินชีวิตด้วยตนเองหลังจากให้การเป็นพยานแล้ว ไม่จำเป็นต้องใช้จ่ายเงินสนับสนุนอยู่ตลอดเวลา หรืออาจต้องใช้งบประมาณซึ่งได้มาจากยึดทรัพย์ของผู้กระทำความผิด ในประเทศไทยควรมีการทำความตกลงกับพยานโดยทำบันทึกข้อตกลงเช่นเดียวกันเพื่อให้พยานได้ทราบเงื่อนไขและทราบถึงการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องในระหว่างที่ได้รับการคุ้มครอง โดยควรจะให้ศาลเป็นผู้พิจารณาอนุญาตการคุ้มครองพยานในชั้นศาล

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการให้ความคุ้มครองพยานในชั้นศาลที่มีความชัดเจน โดยให้ความคุ้มครองพยานโดยใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองพยาน และศาลมีบทบาทในการคุ้มครองพยานในชั้นพิจารณา ศาลอาจให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยผ่านโทรทัศนหากเกรงว่าจะเกิดอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือภัยอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของบุคคลอื่นใด ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องคุ้มครองพยาน โดยพยานจะต้องได้รับการคุ้มครองจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิตหรือร่างกายที่เป็นผลเนื่องจากการเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาของศาล และมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้กำหนดแนวทางในการให้ความคุ้มครองซึ่งในประเทศไทยการให้ความคุ้มครองพยานนั้น ศาลในประเทศไทยไม่ได้มีบทบาทหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองพยานโดยตรงแต่อย่างใด จึงไม่อาจใช้ดุลพินิจในการให้ความคุ้มครองพยานได้เช่นเดียวกับเยอรมนีที่กำหนดให้ศาลมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองแก่พยานหากเห็นว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยในคดีทุกประเภท และสามารถสืบพยานลับหลังจำเลยได้ หากเป็นเหตุให้พยานไม่เบิกความตามความเป็นจริง ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาคดีระหว่างการซักถามพยานได้ โดยยังต้องคำนึงถึงการให้โอกาสจำเลยในการต่อสู้คดี

การจะพิจารณาว่าเงื่อนไขหรือรูปแบบอย่างไรถึงจะสามารถนำมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานไปใช้ได้ ขึ้นอยู่กับรูปแบบลักษณะของอาชญากรรม โดยจะต้องถึงระดับที่เป็นอาชญากรรมรุนแรง โดยมาตรการคุ้มครองพยาน จะให้อำนาจศาล ที่จะอนุญาตให้ผู้เป็นพยานไม่ต้องให้การเกี่ยวกับการที่อยู่อาศัยและภูมิลำเนาก็ได้ รวมถึงพยานสามารถที่จะหลีกเลี่ยงการให้ข้อมูลใด ๆ ที่ทำให้พยานได้รับอันตรายได้ นอกจากนี้ ในกรณีที่พยานไม่สามารถมาใช้สิทธิในการตอบคำถามพยานด้วยตนเองได้ เพราะเกิดความกลัวหรือภัยอันตรายจะมาถึงแล้ว ศาลก็สามารถที่จะแต่งตั้งทนายความให้แก่พยาน เพื่อให้มาเบิกความแทนพยานได้ และศาลอาจมีคำสั่งเดินเผชิญสืบไปยังสถานที่ที่พยานอยู่เพื่อทำการสืบพยานก็ได้ แต่ทนายมีสิทธิที่จะเดินทางไปด้วย โดยการคุ้มครองพยานโดยศาลในชั้นพิจารณาในศาลหากมีอุปสรรคต่อการให้การเป็นพยาน ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการซักถามพยานนอกศาลโดยผู้พิพากษาที่ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษก็ได้ โดยผู้ต้องหาและทนายความของผู้ต้องหาสามารถเข้าร่วมในการซักถามนั้นได้ ผู้ต้องหาอาจจะถูกกันให้ออกจากขั้นตอนของการซักถามเป็นการชั่วคราว ศาลสามารถมีคำสั่งให้ผู้ต้องหาออกจากห้องพิจารณาระหว่างการซักถามได้หากเกรงว่าผู้ต้องหาหรือพยานจะไม่พูดความจริงหากมีการซักถามต่อหน้าผู้ต้องหานั้น แต่เมื่อผู้ต้องหาลับสู่ห้องพิจารณาแล้ว ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงใจความสำคัญที่ได้เบิกความลับหลังผู้ต้องหา ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องคุ้มครองพยาน โดยพยานจะต้องได้รับการคุ้มครองจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิตหรือร่างกายที่เป็นผลเนื่องจากการเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาของศาล และศาลจะต้องคอยตรวจสอบอยู่เสมอด้วยความรับผิดชอบของศาลเองว่า ควรจะงดซักถาม

พยานที่ไม่ได้ถูกห้ามให้เข้าร่วมการพิจารณาหรือไม่ เนื่องจากอาจมีอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายที่อาจเกิดขึ้นต่อพยานได้

แต่ในประเทศไทย ไม่ได้ให้ศาลมีอำนาจและบทบาทในการคุ้มครองพยานมากเท่ากับของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี อาจจะด้วยการติดขัดในปัญหาเรื่องของกฎหมาย และไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน แต่ในปัจจุบันตั้งแต่ พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา ศาลยุติธรรมได้มีเจ้าพนักงานตำรวจศาล และในปี พ.ศ. 2567 ได้มีเจ้าพนักงานตำรวจศาลประจำอยู่ทุกศาลทั่วประเทศ ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจศาลที่อยู่ในแต่ละศาล จะขึ้นตรงการบังคับบัญชาต่อผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หรืออธิบดีของศาลนั้น ๆ ซึ่งหากมีการมอบหมายภารกิจการคุ้มครองพยานในชั้นศาล ให้กับเจ้าพนักงานตำรวจศาลของประเทศไทย ก็ควรที่จะให้อำนาจพิจารณาการให้ความคุ้มครองพยานในชั้นศาล อยู่กับผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรืออธิบดีของศาลนั้น ๆ เป็นผู้ที่มีอำนาจพิจารณาอนุญาต ตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานตำรวจศาล ที่เป็นผู้รับเรื่องและรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเพื่อพิจารณาอนุญาต หากมีแก้ไขกฎหมายให้อำนาจแก่ศาลยุติธรรมและเจ้าพนักงานตำรวจศาล ให้มีอำนาจในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล จะทำให้การคุ้มครองพยานในชั้นศาลเกิดประสิทธิภาพ ลดช่องว่างในการคุ้มครองพยานของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการคุกคามผู้พิพากษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้พิพากษา

ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจตุลาการ มีภารกิจหลักที่สำคัญ คือ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับสังคม ศาลยุติธรรมจึงเป็นองค์กรที่มีความสำคัญ และต้องดำรงไว้ซึ่งความเป็นอิสระปราศจากการถูกคุกคามด้วยประการใด ๆ ทั้งปวง เพื่อดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์การปกป้องความปลอดภัยอาครบริเวณศาล ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ ตลอดจนบุคคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิจารณาคดีสำคัญ คดีอุกฉกรรจ์

ในปัจจุบัน พบว่า มีเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นกับศาลหลายครั้ง เช่น เหตุการณ์ผู้ต้องขังหลบหนีจากห้องคุมขังของศาลจังหวัดพัทธยา ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำศาลถูกอาวุธมีดทำร้ายได้รับบาดเจ็บ หรือเหตุการณ์การใช้อาวุธปืนยิงกันภายในห้องพิจารณาคดีของศาลจังหวัดจันทบุรี ส่งผลให้มีคู่ความในคดีเสียชีวิต มีผู้ได้รับบาดเจ็บ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ และเหตุการณ์อดีตนักการเมืองลักพาตัวพี่ชายของผู้พิพากษาไปทำการฆาตกรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความยุติธรรม ส่งผลต่อความรู้สึกของเจ้าหน้าที่ข้าราชการศาลยุติธรรม รวมถึงประชาชนทั่วไปถึงความเชื่อมั่นต่อระบบรักษาความปลอดภัยของศาลยุติธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามาตรการในการ

รักษาความปลอดภัยของศาลยุติธรรมมีความจำเป็นที่จะต้องมีการยกระดับให้มีความเป็นสากล เพื่อให้ไม่มีเหตุร้ายดังกล่าวนำมาเกิดขึ้นอีกในอนาคต และสร้างความรู้สึกรักษาความปลอดภัยให้แก่ ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ข้าราชการศาลยุติธรรม และประชาชนทั่วไป และที่สำคัญเพื่อให้ศาลยุติธรรมสามารถดำเนินกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ.๒๕๖๒ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ได้กำหนดอำนาจ และหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจศาล หรือ Court Marshal ไว้ใน มาตรา ๕ (๑) ถึง (๓) แห่งพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ.๒๕๖๒ กล่าวคือ การรักษา ความสงบเรียบร้อย และรักษาความปลอดภัยข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ตลอดจนอาคาร ทรัพย์สินของศาลยุติธรรม และสำนักงานศาลยุติธรรมแสดงให้เห็นว่า การรักษาความปลอดภัยเป็นภารกิจ ซึ่งมีความสำคัญ เจ้าพนักงานตำรวจศาล เป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม มีหน้าที่และ ความรับผิดชอบโดยตรงในการดูแล และรักษาความปลอดภัยให้กับทรัพย์สินของศาล สำนักงานศาล ยุติธรรม และข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้พิพากษา หน้าที่และความ รับผิดชอบดังกล่าวจึงถือเป็นภารกิจหลัก ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจศาลทุกคนมีความจำเป็นที่จะต้อง ปฏิบัติเพื่อให้กระบวนการยุติธรรมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

โดยประเทศไทย ควรให้เจ้าพนักงานตำรวจศาล มีอำนาจดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยาน ในชั้นศาลโดยการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของ พยานในลักษณะของคดีอาญา นอกจากนั้นยังให้ความคุ้มครองบุคคลที่พยานร้องขอรวมไปถึง ผู้พิพากษา หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้พิพากษา โดยได้รับความยินยอมจากบุคคลเหล่านี้ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความ คุ้มครองตามที่เห็นสมควร และห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผยข้อมูลของพยาน

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ความคุ้มครองพยานและให้จัดทำบันทึกข้อตกลงกับ พยานที่อยู่ในความคุ้มครอง โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายโดย คำแนะนำของ U.S. Marshals เป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาว่าพยานคนใดสมควรเข้าอยู่ในโปรแกรมนี้ โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณากำหนดไว้โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการที่จะให้บุคคลนั้นให้การว่ามี ความสำคัญกว่าอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อสาธารณะหรือไม่ ความเป็นไปได้จากพยานหลักฐาน ในประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาก่อนการให้ความคุ้มครองพยานที่ ชัดเจนในดับทกกฎหมาย จึงเห็นควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาพยานที่สมควรได้รับ ความคุ้มครองรวมถึงควรมีการบัญญัติให้มีการคุ้มครองฉุกเฉินด้วยเพื่อให้รวดเร็วและทันต่อการ คุกคามเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่ง U.S. Marshals ของประเทศสหรัฐอเมริกาจะขึ้นตรงต่อ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประเทศสหรัฐอเมริกา เคยเกิดเหตุไม่คาดคิดภายในศาลรัฐเนวาดา เมื่อ ขณะที่แมรี เคย์ โฮลต์ส ผู้พิพากษาหญิงศาลเนวาดา ถูกนายดีโอบรา ดีโลน เรดเดน จำเลยในคดีทำร้ายร่างกาย วัย 30 ปี กระโดดข้ามคอกจำเลยขึ้นไปบนบัลลังก์ศาลก่อนจะตรงเข้ากระชากผมและทำร้ายร่างกายผู้พิพากษา ก่อนที่ตำรวจศาลจะมาช่วยกันดึงตัวจำเลยออกไป โดยจำเลยคนดังกล่าวยังคงขัดขืนและต่อสู้จนทำให้ ตำรวจศาล บาดเจ็บไปหลายคน จนในที่สุดจำเลยก็ถูกตำรวจศาล รวมทั้งเจ้าหน้าที่ศาลอีกหลายคน ช่วยกันกดตัวลงกับพื้น และควบคุมตัวออกไปฝากขังในศูนย์กักกันคลาร์ก เคนเนดี ต่อไป ผู้พิพากษาหญิงคนดังกล่าวไม่ได้บาดเจ็บรุนแรงถึงขั้นต้องห้ามส่งโรงพยาบาล ขณะที่ตำรวจศาลมีเลือดออกที่ หน้าผากและไหล่หลุดจากการเข้าไปช่วยเหลือผู้พิพากษา ส่วนจำเลยที่ก่อเหตุ ก็ต้องเจอกับข้อหาใหม่ เพิ่มอีกหลายข้อหา โดยเฉพาะข้อหาทำร้ายร่างกายเจ้าหน้าที่รัฐทั้งผู้พิพากษา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ศาลคนอื่นๆ ด้วย จึงเห็นได้ว่าเป็นตัวอย่างของตำรวจศาลที่บทบาทสำคัญในการคุ้มครองผู้พิพากษาในการพิจารณาคดี ในชั้นศาล ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศไทยควรจะศึกษาและเอามาเป็นแนวทางในการปฏิบัติป้องกันการคุกคาม ผู้พิพากษา และและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้พิพากษา เพราะประเทศไทยก็ได้เอารูปแบบเจ้าพนักงานตำรวจศาล มาจากประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การคุ้มครองพยานบุคคลนั้นได้มีบัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่วางหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองพยาน บุคคลซึ่งมีความเสี่ยงภัยจากการทำหน้าที่เป็นพยาน โดยกำหนดมาตรการในการคุ้มครองและลักษณะ ความเสี่ยงภัยของพยานบุคคลที่จะเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน ในกรณีที่พยานมีความเสี่ยงภัยไม่มาก ก็จะใช้มาตรการคุ้มครองพยานแบบธรรมดา แต่หากพยานมีความเสี่ยงภัยสูงก็จะใช้มาตรการพิเศษ เพื่อให้ความคุ้มครองพยานโดยไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิด และยังสามารถนำมาใช้ กับการก่อการร้าย ความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมได้ โดย บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและในกฎหมายตำรวจซึ่งให้คุ้มครองพยานทุก คนที่ตกอยู่ในอันตรายและอาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างสำคัญต่อการพิสูจน์ความจริงและต่อ ผลประโยชน์ในการต่อสู้คดี สามารถได้รับการคุ้มครองโดยพยานนั้นสมัครใจยินยอมที่จะรับการ คุ้มครอง สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คล้ายประเทศไทยในส่วนที่ให้ความคุ้มครองแก่พยาน รวมถึงบุคคล ใกล้ชิดกับพยาน และในส่วนที่ต้องได้รับความยินยอมจากพยานหรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับพยานด้วยซึ่งใน ประเทศไทยในทางปฏิบัติพบว่าพยานไม่ทราบถึงสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาลไม่ทราบว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย เนื่องจากหาก เป็นกรณีที่ยังไม่ทราบว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นผู้มีอิทธิพล หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม

เห็นว่าการดำเนินการคุ้มครองพยานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีความแตกต่างกับ ประเทศไทยที่มีความชัดเจนมากกว่า และมีระยะเวลาในการคุ้มครองนานกว่าของประเทศไทย โดยศาลมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองพยาน ประเทศไทยควรให้มีการคุ้มครองพยานภายหลังเสร็จ

สิ้นการพิจารณาคดีของศาลและมีการประเมินว่าภัยคุกคามพยานนั้นยังคงมีอยู่หรือไม่ หากมีอยู่ก็ให้ความคุ้มครองจนกว่าภัยคุกคามจะหมดไป หรือเป็นการคุ้มครองแบบระยะยาวที่ให้พยานและครอบครัวย้ายที่อยู่อย่างถาวร ซึ่งประเทศไทยก็ควรจะให้ความคุ้มครองแก่ผู้พิพากษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้พิพากษา โดยมีการบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจน ไม่ให้เกิดข้อถกเถียงว่ากรณีใดบ้างที่จะให้ความคุ้มครองได้ และควรจะให้ความคุ้มครองในระยะยาวจนกว่าคดีจะถึงที่สุดหรือภัยคุกคามนั้นจะหมดไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

ปัจจุบันการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหลายคดีไม่ว่าจะเป็นคดีฆาตกรรม ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ อนาคต หรือข่มขืนกระทำชำเรา ฯลฯ ในการดำเนินคดีนั้นมักจะต้องมีการอ้างถึงพยานบุคคลมานำสืบเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิดของจำเลยทั้งสิ้น ทั้งนี้ ก็ด้วยเหตุผลสำคัญที่พยานบุคคลนั้นเป็นผู้ที่รับรู้ได้เห็นเหตุการณ์ในคดีนั้น โดยตรงหรือประจักษ์พยาน แต่เนื่องจากว่าในบางคดีอาจทำให้บุคคลดังกล่าวนั้นไม่กล้าที่จะมาเบิกความเป็นพยานในศาล ด้วยเกรงว่าตนเองจะไม่ได้รับความปลอดภัย เนื่องจากความหวาดกลัวที่มีต่อจำเลยซึ่งอาจจะเป็นผู้มีอิทธิพลในคดีตลอดจนการถูกข่มขู่ คุกคาม ถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกบีบบังคับในรูปแบบต่างจากฝ่ายจำเลย เพื่อไม่ให้พยานมาเบิกความเป็นพยานในศาล หรือหากมาแล้วก็อาจเบิกความไปในทางที่บิดเบือนข้อเท็จจริง ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้แล้วก็อาจเป็นสาเหตุทำให้ศาลต้องขาดพยานหลักฐานสำคัญ ในการพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ และในที่สุดศาลอาจมีคำพิพากษายกฟ้องและปล่อยตัวจำเลยไปหรือการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย ผู้กระทำความผิดไปในที่สุดด้วยเหตุผลดังกล่าว การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ และเป็นมาตรการหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมที่จะส่งเสริมให้การค้นหาความจริงของศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้บุคคลที่จะมาเป็นพยานในศาลได้มีหลักประกันหรือมีความเชื่อมั่นในความปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันมีการคุกคามไปถึงผู้ที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาคดีในชั้นศาล ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ และญาติของบุคคลเหล่านั้น ดังที่ได้เคยมีเหตุการณ์ฆาตกรรมอุ้มฆ่าเผานั่งยางพิชัชฌาย์ของพิชัชฌาย์มาแล้ว รวมไปถึงการคุกคามทางอื่น เช่น การแอบถ่ายภาพขณะใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาคดี รวมไปถึงความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

โดยประเทศไทย ได้จัดตั้งสำนักงานคุ้มครอง กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมเพื่อทำหน้าที่ในการช่วยเหลือประสานงานให้ความคุ้มครองพยาน เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานจะไม่สามารถได้รับความปลอดภัย พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา อาจยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายเพื่อขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน โดยการยื่นคำร้องดังกล่าวจะต้องยื่นผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน

เนนการคุ้มครองพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ทั้งการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ ประสานงานกับพนักงานสอบสวนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย ในลักษณะของการประสานการปฏิบัติงาน คือ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันรับผิดชอบการคุ้มครองพยานตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กรโดยมีสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นหน่วยงานหลัก เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมการปกครอง กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ซึ่งจะเห็นได้ว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยานที่มีอยู่ของประเทศไทย มุ่งเน้นเพียงแต่การให้ความคุ้มครองพยานในชั้นสอบสวนไปจนกระทั่งขั้นตอนการส่งฟ้องต่อศาลเพียงเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลจะใช้ระยะเวลาที่นานที่สุด ยิ่งถ้าคดีใดมีการต่อสู้คดีถึงในชั้นศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา ก็จะใช้ระยะเวลาหลายปี ซึ่งเราพบเห็นได้บ่อยครั้งที่พยานกลับคำให้การในชั้นศาลหรือไม่สามารถติดตามพยานปากสำคัญมาให้การได้ในชั้นศาล โดยอาจเกิดจากการถูกคุกคามจากคู่ความฝ่ายตรงข้าม ส่งผลเสียหายเป็นอย่างมากในการพิจารณาคดีสินคดี จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล ในการพิจารณาคดีในชั้นศาล ในคดีสำคัญหรือคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้มีอิทธิพล อาจจะมีการคุกคามผู้พิพากษา รวมไปถึงครอบครัวของผู้พิพากษาได้ ดังที่ได้เคยมีเหตุการณ์ฆาตกรรมอุ้มฆ่าเผานั่งยางพี่ชายของผู้พิพากษามาแล้ว รวมไปถึงการคุกคามโดยทางอื่น โดยรัฐมีภารกิจที่จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มิให้ถูกล่วงละเมิด โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือโดยองค์กรของรัฐเอง เมื่อพิจารณาเทียบกับตัวบทกฎหมายการคุ้มครองพยานของต่างประเทศพบว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ให้ศาลมีอำนาจในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล

ซึ่งปัจจุบันตามพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 มาตรา 5 ได้กำหนดให้ศาลยุติธรรมมีเจ้าพนักงานตำรวจศาลมีอำนาจในการ (๑) รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยบุคคลและทรัพย์สินในบริเวณศาล (๒) ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในบริเวณศาล (๓) รักษาความปลอดภัยและคุ้มครองข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พนักงานและลูกจ้างของศาลและสำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำการตามหน้าที่ และมาตรา 10 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้เจ้าพนักงานตำรวจศาล เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้มีหน้าที่และอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เนื่องจากที่ผ่านมามีการคุ้มครองพยานในชั้นศาล พบว่ามีปัญหาหลายประการในทางปฏิบัติ เช่น กฎหมายและข้อบังคับไม่เอื้อต่อการปฏิบัติ ให้สามารถคุ้มครองพยานได้อย่างทั่วถึงความยากลำบากของเจ้าหน้าที่ในการติดตามตัวพยานมาให้การในชั้นศาลเพราะเกิดความเกรงกลัวต่อผู้มีอิทธิพล ความไม่สะดวกในการขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐต่างสังกัด และปัญหาสำคัญคือไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อคุ้มครองพยานในชั้นศาลให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในชั้นศาล นั้น ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ดังต่อไปนี้

2.1 ประเด็นปัญหาแรก การไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยานที่มีอยู่ของประเทศไทย มุ่งเน้นเพียงแต่การให้ความคุ้มครองพยานในชั้นสอบสวนไปจนกระทั่งขั้นตอนการส่งฟ้องต่อศาลเพียงเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลจะใช้ระยะเวลานานที่สุด ยิ่งถ้าคดีได้มีการต่อสู้คดีถึงในชั้นศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา ก็จะใช้ระยะเวลานานหลายปี ซึ่งเราพบเห็นได้บ่อยครั้งที่พยานกลับคำให้การในชั้นศาลหรือไม่สามารถติดตามพยานปากสำคัญมาให้การได้ในชั้นศาล โดยอาจเกิดจากการถูกคุกคามจากคู่ความฝ่ายตรงข้าม ส่งผลเสียหายเป็นอย่างมากในการพิจารณาคดี ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล

แก้ไขเป็น แก้ไขกฎหมายตามพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 มาตรา 5 โดยเพิ่ม (6) ให้เจ้าพนักงานตำรวจศาล มีอำนาจในการคุ้มครองพยานในชั้นศาลเช่นเดียวกับอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อรับผิดชอบกระบวนการคุ้มครองพยานตั้งแต่การเริ่มพิจารณาคดีในชั้นศาล จนกระทั่งมีคำพิพากษาจนถึงที่สุด ย่อมส่งผลให้การคุ้มครองพยานในชั้นศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่พยานที่จะมาให้การเป็นพยานในชั้นศาล ทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลของไทยเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

2.2 ประเด็นปัญหาที่สอง ปัญหาข้อจำกัดอำนาจของศาลในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล

การคุ้มครองพยานเป็นกรณีตามสิทธิรัฐธรรมนูญขั้นพื้นฐาน ของการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ภายใต้หลักนิติธรรม โดยรัฐมีภารกิจที่จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มิให้ถูกล่วงละเมิด โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือโดยองค์กรของรัฐเอง ที่ปรากฏเหตุแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานจะไม่สามารถได้รับความปลอดภัย จากการที่

บุคคลใดนั้นยอมเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อเป็นพยานให้แก่คดีอาญาใด บุคคลนั้นย่อมได้รับความเสี่ยง โดยประเทศไทย มุ่งเน้นเพียงแต่การให้ความคุ้มครองพยานในชั้นสอบสวนไปจนกระทั่งขั้นตอนการส่งฟ้องคดีต่อศาลเพียงเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลจะใช้ระยะเวลาที่นานที่สุด เมื่อพิจารณาเทียบกับตัวบทกฎหมายการคุ้มครองพยานของต่างประเทศ อย่างสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พบว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ให้ศาลมีอำนาจในการคุ้มครองพยานในชั้นศาล เพื่อให้พยานได้รับการคุ้มครองสิทธิทางอาญาอย่างเป็นธรรม

แก้ไขเป็น ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้ศาลสามารถคุ้มครองพยานได้ในชั้นศาลโดยตรง เช่นเดียวกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยให้ศาลเป็นผู้ดำเนินการให้ความคุ้มครองพยานในชั้นศาล โดยมีหน่วยงานอื่นให้ความช่วยเหลือ โดยในชั้นพิจารณาในศาลหากมีอุปสรรคต่อการให้การเป็นพยาน ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการชักถามพยานนอกศาล โดยผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพิเศษก็ได้ ให้ศาลมีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยผ่านทางจอภาพ หากเกรงว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยานหรือของบุคคลอื่นใด ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความคุ้มครองพยาน โดยพยานจะต้องได้รับการคุ้มครองจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิตหรือร่างกายที่เป็นผลเนื่องจากการเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาของศาล โดยในการพิจารณาคดีในชั้นศาล ศาลสามารถสั่งการให้เจ้าพนักงานตำรวจศาล ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของศาลยุติธรรมโดยตรง มีอำนาจในการให้ความคุ้มครองพยานได้โดยตรง

2.3 ประเด็นปัญหาที่สาม การคุกคาม ผู้พิพากษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้พิพากษา

ในการพิจารณาคดีในชั้นศาล ในคดีสำคัญหรือคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้มีอิทธิพล อาจจะมีการคุกคามผู้พิพากษา รวมไปถึงครอบครัวของบุคคลดังกล่าวได้ ดังที่ได้เคยมีเหตุการณ์ฆาตกรรมอุ้มฆ่าเผาฝังย่าง พี่ชายของผู้พิพากษามาแล้ว รวมไปถึงการคุกคาม โดยการแอบถ่ายภาพขณะใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อพิจารณาคดี รวมไปถึงความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ควรเพิ่มอำนาจให้เจ้าพนักงานตำรวจศาล มีอำนาจดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานในชั้นศาลโดยการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานในลักษณะของคดีอาญา นอกจากนั้นยังให้ความคุ้มครองรวมถึง ผู้พิพากษา หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้พิพากษา โดยได้รับความยินยอมจากบุคคลเหล่านี้ ให้เป็นข้อมูลหมายเหตุที่ชัดเจนไม่เกิดความสับสนในการตีความ ว่ากรณีใดสามารถให้ความคุ้มครองได้ เพื่อให้เท่าทันต่อภัยอันตรายที่พยานอาจได้รับ และดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

แก้ไขเป็น แก้ไขกฎหมายตามพระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 มาตรา 5 โดยเพิ่ม (7) ให้เจ้าพนักงานตำรวจศาล มีอำนาจในการคุ้มครอง และรักษาความปลอดภัย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้พิพากษาซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการพิจารณาคดีและได้ถูกคุกคาม จนมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะได้รับอันตรายแก่ร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2543). *กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง*. วิญญูชน.
- ไกล่รุ่ง ระเบียบโอษฐ์. (2558). *กลยุทธ์การจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัย ตามแนวพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย*. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี คณะบริหารธุรกิจ.
- เข้มชัย ชุตินวงศ์. (2547). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักพิมพ์นิติบรรณการคิดงาม คงตระกูล. (2546). *ระบบไต่ส่วนในกฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครองไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จรัญ ภัคธินากุล. (2556). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ชัยเสกข์ พรหมศรี, สุจิรา ไชยกุลสินธุ์, วรัญญา แก้วเชือกหนึ่ง. (2560). *การพัฒนาเกณฑ์การประเมินด้านการรักษาความปลอดภัยสำหรับหน่วยงานด้านเอกชน*. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ดวงพร จุลตามระ. (2561). *ปัญหาการนำสืบพยานหลักฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์ สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธานีศ เกศพิทักษ์. (2561). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4 เล่ม 2*. (พิมพ์ครั้งที่ 14). สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- นุสณัฏฐา สัทธรรมนวงศ์. (2552). *มาตรการไม่เปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุลและที่อยู่ของพยานในคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประยุทธ์ แก้วภักดี. (2542). *การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิติ โพธิวิจิตร. (2551). *ความผิดเกี่ยวกับการยุ้งเหยียงพยานบุคคล*. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพ็ชรา เปลี่ยนศิริ. (2558). *แนวทางการคุ้มครองพยานของต่างประเทศ*. สำนักกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศ กรมสอบสวนคดีพิเศษ.
- พันตำรวจเอก ชรินทร์ โกพัฒน์ตา. (2557). *คู่มือการบริหารการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมคดีประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สินอาคาร ร้านทอง*. วิทยาลัยการตำรวจ กองบัญชาการศึกษา.

- มนต์ชัย จงไกรวัฒน์กุล. (2557). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มนสิการ สุระชิต. (2567). *พ.ร.บ. ผู้คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 : ศึกษากรณีการบังคับใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา*. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มานิตย์ จุมปา. (2552). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา*. วิทยุชน.
- ร้อยตำรวจโท ธงฉาน ต้นบุญเจริญ. (2554). *บทบาทและหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของศาล*. วิทยุชนนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณพร สิทธิกรวงศ์. (2552). *การคุ้มครองพยาน: ศึกษากรณีการนำมาตรการฉุกเฉินมาปรับใช้*. วิทยานิพนธ์ วิทยุชนมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระพงษ์ บุญโยภาส. (2546). *แนวคิดในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546*. *วารสารนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 279-280.
- สสาวิตรี สุขศรี. (2544). *การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา*. *วารสารนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์*. 697-698.
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2551). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน ลักษณะพยานหลักฐาน*. *คู่มือ นิตยสารสำนักงานศาลยุติธรรม*. 178.
- โสภณ รัตนการ. (2551). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. นิตยบรรณการ.
- สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม. (2553). *คู่มือหลักเกณฑ์การใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546*. กรุงเทพมหานคร. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม
- อรรถกร วิเชียรรัตน์. (2550). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยาน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 : ศึกษากรณีผู้กระทำผิดเป็นผู้ทรงอิทธิพล*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อำนาจ เนตยสุภา. (2559). *องค์กรอาชญากรรม/การคุ้มครองพยานในประเทศเยอรมัน*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). วิทยุชน.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546
พระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562

กฎหมายแพ่ง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและพิจารณาคำร้องขอใช้

มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2552

Criminal Procedure code of the Federal Republic of Germany

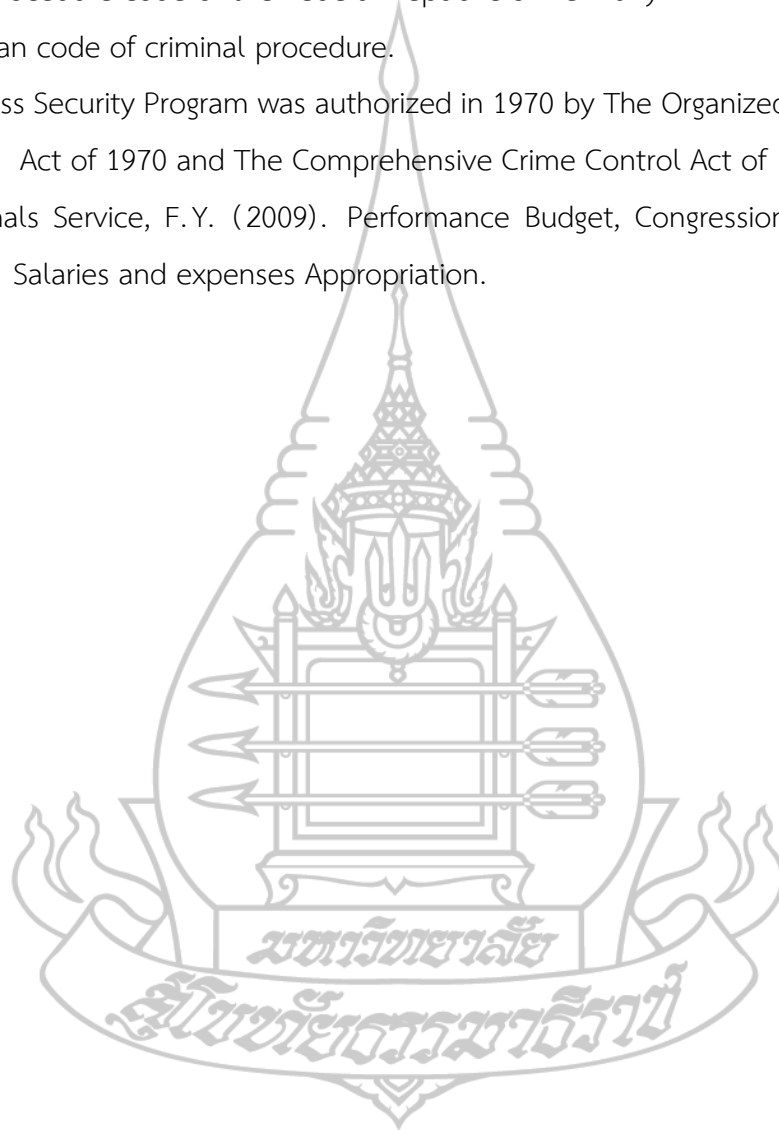
The German code of criminal procedure.

The Witness Security Program was authorized in 1970 by The Organized Crime Control

Act of 1970 and The Comprehensive Crime Control Act of 1984.

U.S. Marshals Service, F.Y. (2009). Performance Budget, Congressional Submission,

Salaries and expenses Appropriation.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อสกุล	พินต์ารวจตรี วงศกร ชูติมาสถาพร
วัน เดือน ปี เกิด	25 สิงหาคม 2529
สถานที่เกิด	จังหวัดเชียงใหม่
ที่อยู่ปัจจุบัน	สำนักอำนวยการประจำศาลอุทธรณ์ภาค 6 1102/99 ถนนไกรลาศ ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ 60000
ประวัติการศึกษา	โรงเรียนเตรียมทหาร รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต โรงเรียนนายร้อยตำรวจ นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เนติบัณฑิต สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
ประวัติการทำงาน	เจ้าพนักงานตำรวจศาลชำนาญการพิเศษ สำนักอำนวยการประจำศาลอุทธรณ์ภาค 6

